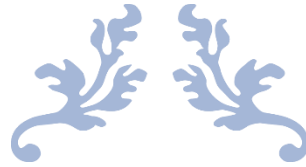

STRIDEN VID PIERRE'S HOLE 1832

BERTIL THÖRN
INDIANKLUBBEN

STRIDEN VID PIERRE'S HOLE

1832

SAMMANFATTNING AV OLIKA ÖGONVITTNESKILDRINGAR

2018
INDIANKLUBBEN

Följande text är en sammanslagning av två serieartiklar
som förekommit i INDIANKLUBBENS medlemstidskrift
NORDAMERIKAS INDIANER

nr 4 Vinter år 2000 samt nr 1 Vår år 2001.

Hela texten från tidningsartiklarna är med, men de har
här uppdaterats och kompletterats med ytterligare uppgifter.

Omslagsbilden är utförd av John Clymer och har titeln:
TRADER AT PIERRE'S HOLE RENDEZVOUS

Det är en oljemålning från 1971 i storlek 506 x 1016 mm

Personer vars nedtecknade hågkomster ligger till grund
för denna historia är bland andra:

Nathaniel J. Wyeth

John Wyeth

Warren Ferris

Joseph Meek

George Nidever

Zenas Leonard

John Ball

Robert Campbell

William Sublette

© Bertil Thörn 2018

INDIANKLUBBEN

Helsingborg 2018

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TEXTAVSNITT

Innehåll

FÖRORD.....	6
Inledning	7
Bakgrund.....	8
Rendezvous	12
Handeln vid rendezvous.....	22
Uppbrottet från rendezvous	40
Fitzpatriks historia	44
Konfrontationen	54
Striden	69
Hotet.....	90
Källor / Bibliografi.....	99

ILLUSTRATIONER

Fig 1. Med de mäktiga Teton-bergen i bakgrunden; målning av Martin Grelle	9
Fig 2. En grupp med Gros Ventre indianer	10
Fig 3. Karta över landen på gränsen mellan delstaterna Idaho och Wyoming	11
Fig 4. Nez Percekrigare kommer till rendezvous; målning av Gary Carter	13
Fig 5. Packtåget på väg till rendezvous; målning av Gary Carter	16
Fig 6. Hawken 50 Caliber Percussion Cap Muzzle Loader.	27
Fig 7. Föregångaren till Hawkenvapen med percussion Cap-lösning.	27
Fig 8. Flintlåsförsedd "Henry Steel Mounted Rifle"	27
Fig 9. Joseph (Joe) Meek.....	35
Fig 10. En grupp lämnar rendezvous; målning av Gerry Metz.....	41
Fig 11. Nathaniel Wyeth.....	42
Fig 12. Thomas Fitzpatrick och Robert Campbell	46
Fig 13. Mr. Bruin I egen hög person	48
Fig 14. Vy över Pierre's Hole med Teton Mountains i öster.....	52
Fig 15. Antoine Robideaux.....	53
Fig 16. The Pipe Carrier; målning av Martin Grelle.....	65
Fig 17. James "Jim" Bridger också känd som "Old Gabe"	74
Fig 18. Pälsjägarna skyndar till undsättning från rendezvouslägret	75
Fig 19. William Sublette.....	79
Fig 20. Zenas Leonard.....	88
Fig 21. De skärrade jägarna strömmar tillbaka till rendezvouslägret	91

FÖRORD

Avsikten med den här E-boken är att berätta om vad som hände i en avlägsen bergsdal i Klippiga Bergen i juli 1832. Det var en mycket dramatisk händelse och det var en stor mängd spännande människor som var inblandade. Det handlar om pälsjägare och skinnuppköpare som drabbar samman med fientligt sinnade indianer. Det handlar alltså om en många gånger överromatiserad tidsepok i USA, i en del av det stora landet som ännu bara var en enda jättelik vildmark. Och det handlar om mycket udda människor som levde i denna vildmark. Huvudsakligen män som levde ett liv som var en enda lång dramatisk spänningshistoria och där liv eller död var lika oförutsägbart som ett flipperspel. Några få var affärsmän som såg stora förtjänstmöjligheter i verksamheten. Andra var män som sökte det fria livet där de inte hade någon som bestämde över sig. Andra var sådana som tvingades hålla sig borta från samhället av olika orsaker och några var bara spänningssökande oportunist. Vissa klarade sig, men många antingen gav upp och vände tillbaka till civilisationen efter en tid, eller så hann de aldrig få chansen att frivilligt ge upp. Det fanns nämligen otaliga orsaker till att man "gick under", som bergsmännen själva kallade det. Antingen kunde det hända genom att man frös ihjäl, eller svalt ihjäl. Eller att man råkade ut för att möta en björn på fel ställe, eller så märkte man aldrig den där indianpilen som kom susande från ingenstans.

Men bland de som överlevde fanns det många intressanta individer. Djarva och oförvägna. Praktiskt lagda och logiskt tänkande individer. Vissa var helt illiterära, rent av analfabeter, medan andra var läskunniga. Några läste till och med Bibeln och andra klassiska verk, hur underligt det än kan låta. Flera av dem förde även dagbok över sina liv. Det är från sådana dagböcker som vi har det mesta av kunskapen om vad som hände där i den avlägsna bergsdalen i juli 1832.

Den text jag har satt ihop här innehåller många fakta hämtade från bergsmännen själva, men allt är sådant som har kontrollerats gentemot andra källor och är sakligt och sant så långt det går att kontrollera. Alla personer och alla händelser är verkliga. Alla, utom en, pälsjägaren Joshua Leclerk, som är en person som jag har hittat på för att kunna beskriva händelseförloppet mera dramatiskt. Texten är alltså skriven i novellform, men allt är ändå sant och har verkligen inträffat. För att ytterligare förhöja spänning känslan har jag också valt att berätta historien med bergsmännens eget språk. Anledningen att jag då valt att presentera den i form av engelska beror på att det inte går att översätta detta språkbruk till svenska och ändå behålla känslan i språket. Hoppas ni hänger med ändå.

STRIDEN VID PIERRE'S HOLE 1832

av **BERTIL THÖRN**

Delvis innehållande översatt och bearbetat material författat av:

Jim Hardee, Bradley H. Patterson Jr., Terry C. Johnston och Winfred Blevins. Underlaget till texterna baserar sig i grunden på ett antal personliga hågkomster nedtecknade av personer som alla personligen deltog i den omtalade striden.

Inledning

Året var 1832. Det var mitt i sommaren. Det var i juli, fastän det var kallt som om det varit tidig vår. Det hade hela året faktiskt varit ovanligt kallt. Här, i en underskön bergsdal långt borta i vildmarken, långt bortom alla ära och redlighet, hade de samlats. Bergsmännen - pälsjägarna - de som på de stora handelshusens uppdrag vistades hela året ute i den farliga och obarmhärtiga vildmarken, för att för bolagens räkning skörda det mjuka guldets - de vilda djurens pälsverk. Ett uppdrag, som var så ansträngande och farligt, att endast de djärvaste och starkaste överlevde. Ett liv så fyllt av strapatser, att många gav upp redan efter en kort tid. För att inte tala om de många, som inte ens hann att ge upp, förrän de dukade under för det nyckfulla vädret, något ilsken björn eller en ljudlöst flygande indianpil.

De som nu haft turen att överleva ännu ett år ute i vildmarken hade samlats här för att vänta på bolagens handelsmän. De som skulle komma till den förutbestämda handelsplatsen för att köpa upp alla de pälsverk som bergsmännen samlat på sig under det gångna året. Och som i sin tur skulle förse jägarna med alla förnödenheter de behövde för ännu en säsong i bergen och de stora skogarna.

Det här var årets höjdpunkt. Det här var vad många av pälsjägarna sett fram emot hela året. Här kunde de slå sig lösa för en tid. Här behövde de inte hela tiden vara på sin vakt mot vare sig vilda djur, lömska indianer eller naturens oblida nycker. Här kunde de njuta av glättig samvaro med likasinnade. Här kunde de tala sitt eget språk med andra som förstod samma språk. Det här var för många enda gången under året de över huvud taget hörde sitt eget språk talas! Här kunde de stoja och festa. Här fick de leva ut sitt uppämda behov av kamratskap för en kort tid. Det här var rendezvous!

Bakgrund

Det fanns knappast några indianer i den borte Västern under 1800-talets första årtionden, mera fientligt inställda till vita handelsmän och pälsjägare, än Gros Ventres (big bellies - storbukar). Denna lilla stam - kanske aldrig mera än omkring trehundra tältlag / totalt lite drygt ett par tusen individer - levde av buffeljakt på de nordvästra slätterna. De strövade runt i det jättelika området från Saskatchewan's dalgång söderut ända ner förbi Missouriflodens norra lopp. De var allierade med de tre starka svartfotsstammarna, som levde i området närmast väster om dem, upp mot Klippiga Bergen. Och det trots att de inte alls talade samma språk. Gros Ventres närmaste släktingar var i stället arapahoindianerna, nere på slätterna söder om Plattefloden.

Brittiska handelsmän lärde sig tidigt att skilja mellan de starka, men ofta vänligt sinnade Blackfeet, och de svagare och mera opålitliga Gros Ventres. Blackfeet varken fruktade eller motarbetade handelsmännen uppe vid Saskatchewan, medan Gros Ventres hela tiden pendlade mellan något som liknade spelad vänskap och fientlig hållning. Gros Ventres upplevdes av de vita närmast som opålitliga. Som ett gissel. Som en "ohyra", som borde utrotas.

De tidiga amerikanska trappers, som kom till landen kring övre Missouri, uppfattade aldrig den här skillnaden. De upplevde i stället såväl Blackfeet som Gros Ventres enbart som grymma och oförsonliga fiender. Eftersom de alltid uppfattade båda stammarna som fientliga, hade de heller ingen anledning att skilja på dem. De kallade därför, för enkelhets skull, alla fientliga indianer här uppe för "Blackfeet", även om många av angreppen på dem och deras kamrater främst alltså utfördes av just - Gros Ventres.

John Colter var kanske den förste amerikanske trapper som fick smaka på de fruktade blackfeetindianernas stridskonst. Det var 1808, när han hjälpte en stor grupp kråkindianer att slå tillbaka ett "blackfeet"-angrepp. Ett angrepp som i själva verket - återigen - var iscensatt av just - Gros

Ventres! Även om indianernas krigiska uppträdande inte vållade någon avgörande skada var det ändå tillräckligt för att förhindra amerikanerna att etablera sig fast i regionen ännu under en tjugoårsperiod. Inte ens sedan American Fur Company hade slutit fred med de riktiga svartfotsstammarna, och etablerat ett handelshus nära Marias Rivers utlopp i Missouri år 1831, slutade Gros Ventres med sina outtröttliga angrepp på amerikanska pälsjägare. De lärde sig dock att skilja på handelsmän, som tillhandahöll värdefullt handelsgodis i utbyte mot deras pälsverk, och på jägare, som bara utnyttjade "deras" råvaror, utan att indianerna fick någon del i vinsten.

Men 1826 begick en stor grupp Gros Ventres ett ödesdigert misstag, när de angrep Chesterfield House, en av det brittiska handelshuset Hudson's Bay stationer. För att undkomma Hudson's Bay-företagets hämnd fann de för gott att fly söderut, till sina kusiner Arapaho, söder om Plattefloden. Där fortsatte de dock sitt rövar- och krigarliv under den närmaste femårsperioden på samma ohämmade sätt som tidigare. Amerikanska trappers och handelsmän på Santa Fe-leden kunde därför vid den här tiden finna gros ventreskrigare så långt söderut som längs Cimaronfloden. Mera än 130 mil från deras egentliga hemtrakter!

Fig 1. Med de mäktiga Teton-bergen i bakgrunden; målning av Martin Grelle

Så småningom gjorde de sig emellertid omöjliga även här nere. En hetlevrad gros ventreskrigare dödade en av arapahoindianernas hövdingar. Det ledde i sin tur till mera blodspillan, innan de två stammarna hjälpligt kunde sluta fred igen. Men skadan var redan skedd och efter en tid beslutade de två stammarna att separera för gott. Så gros ventres hade bara att vända mot norr igen. Mot sina gamla hemtrakter uppe i Montana.

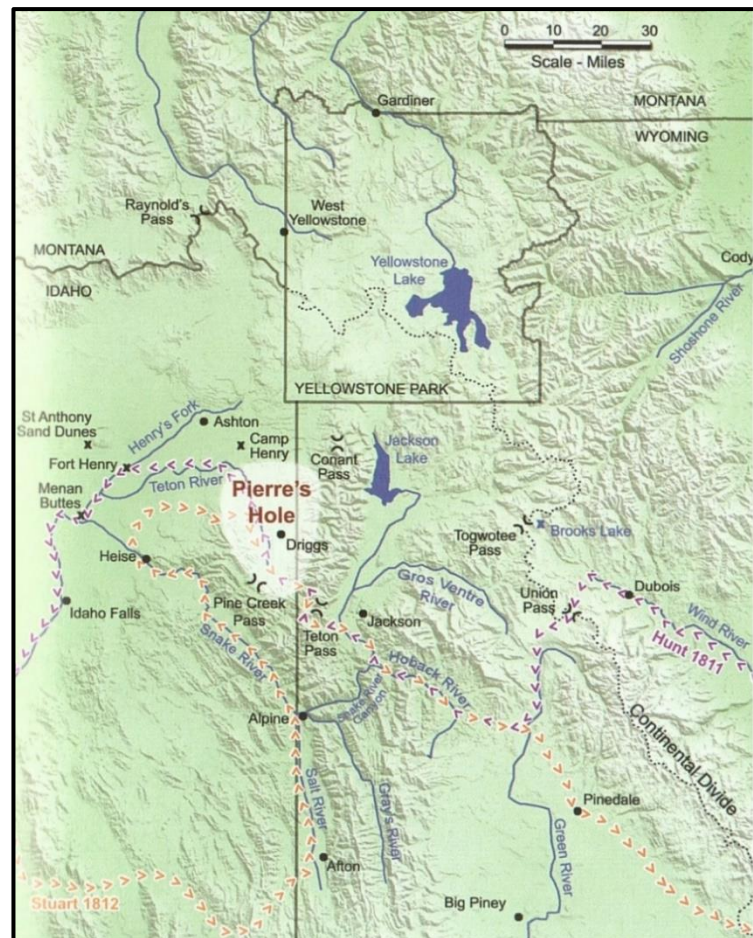

Fig 2. En grupp med Gros Ventre indianer

På sin väg norrut passerade de upp genom Middle Park och North Park och upp mot det som nu är delstaten Wyomings sydvästra hörn. Så kom det sig att dessa trapperhatande, rödskinnade vildhjärnor i juli 1832 söderifrån närmade sig landens längs Sweetwater River för att sedan ta sig över South Pass och upp längs bergens östra sida i Green Rivers dalgång. Men här verkar en mindre utbrytargrupp ha lämnat huvudgruppen för att vika av mot väster och söka sig mot Snake Rivers dalgång. Via den kom de sedan upp genom Swan Valley på bergens västra sida, medan huvudgruppen fortfarande höll sig på bergens östra sida. Varför vet vi inte. Utbrytargruppen hade alltså dragit sig över på västra sidan av bergen av någon anledning som är tämligen oklar. Det var dock bara en mindre förtrupp om några hundra individer, som av någon anledning hade lämnat huvudgruppen och nu kanske var ute efter att snappa åt sig en eller annan häst från sina gamla fiender flathead, bannock och nez percéindianerna här uppe. Eller så var det kanske för att undgå de starka kråkindianerna. Men det verkar ologiskt, då resten av gruppen i en något långsammare takt lugnt

fortsatte upp mot Wind Riverområdet, öster om bergen. En annan teori om varför den här förtruppen nu hade avvikit och i stället följde Snake River mot nordväst och därmed hamnat här på västra sidan av bergen kan ha haft en betydligt mera dramatisk orsak. Redan nere i Sweetwaters dalgång hade indianerna träffat på Sublette och Campbells vagnståg med handelsvaror på väg till rendezvous i Pierre's Hole. Här hade stammens vildhjärnor inte kunnat motstå frestelsen att angripa vagnståget, för att försöka roffa åt sig så många som möjligt av dess hästar. Angreppet hade visserligen slagits tillbaka, men en av handelsbolagets delägare, Thomas Fitzpatrick, hade strax dessförinnan lämnat vagnståget med ett par kapplöpningshästar, för att skynda sig till rendezvousplatsen och meddela att Sublette och de andra var på väg. Nu bar det sig inte bättre än att dessa krigiska indianer upptäckte Fitzpatrick och satte igång att jaga honom. (Den mycket dramatiska jakten berättas om längre fram i den här berättelsen). Men anledningen till att den indianska utbrytargruppen nu plötsligt hade bytt riktning och dragit sig över till bergens västra sida, kan helt enkelt ha varit för att de följde i spåren efter den jagade Fitzpatrick, som efter några dramatiska dagar ändå hade hittats av andra pälsjägare i just Snake River's dalgång och av dem förts upp genom Swan Valley och över Pine Creek Pass till räddningen i Pierres Hole, dalgången just väster om de mäktiga bergstopparna "Les Trois Tetons".

När nu utbrytargruppens krigare fortsatte att följa i spåren efter Fitzpatrick, så kom de också så småningom fram till Pine Creek Pass, där de passerade över från Swan Valley till just Pierre's Hole. Men här i Pierre's Hole stötte de nu på något som de inte hade räknat med...

Fig 3. Karta över landen på gränsen mellan delstaterna Idaho och Wyoming

Stuart 1812

* * *

Rendezvous

Under tidigt 1800-tal hade fientliga indianer - Arikaras och Blackfeet - och senare även konkurrerande handelsbolag, gradvis tvingat de flesta fria pälsjägare, att överge de stora vattendrängarna längs övre Missouri. Vägar som de tidigare årligen nyttjat för att frakta sina fångster till bebyggelsen och handelshuset nere i "civilisationen". Handelsbolaget Rocky Mountain Fur Company fick därför överge sina många uppköpsstationer vid de stora flodmynningarna och i stället hitta på andra metoder för att komma i kontakt med de kringvandrande fångstmännen och jägarna. Det system man då uppfann, för att samla in årets skörd av pälsverk och byta dem mot förnödenheter, som pälsjägarna behövde för ännu ett fångstår ute i vildmarken, kom att kallas **rendezvous**. Varje sommar från 1825 till 1840 (utom året 1831) kom därför, såväl de av kompanierna anställda jägarna, som "fria" trappers och vänligt sinnade indianer, att träffas, vanligtvis i juli, på en förutbestämd plats någonstans i de norra delarna av Klippiga Bergen. Dit drogs då vanligen stora skaror av jägare och indianer. En sådan samlingsplats kunde rymma upp till ett par tusen personer, som alla ivrigt väntade på att representanterna för just deras handelsbolag skulle dyka upp med sina vagn- och packhästforor fyllda med erforderliga och eftertraktade varor, som jägarna kunde byta till sig mot de skinn som de lyckats samla under det gångna året. Men det här var inte bara en handelsplats. Det var också årets stora fest för de pälsjägare som hela året i små grupper eller helt ensamma hade levt ett farligt liv i bergen. Här träffade de kanske för enda gången på året andra vita. Här återsåg de gamla bekanta och här kunde de slå sig lösa, festa och rumla om under någon eller några stöjiga veckor.

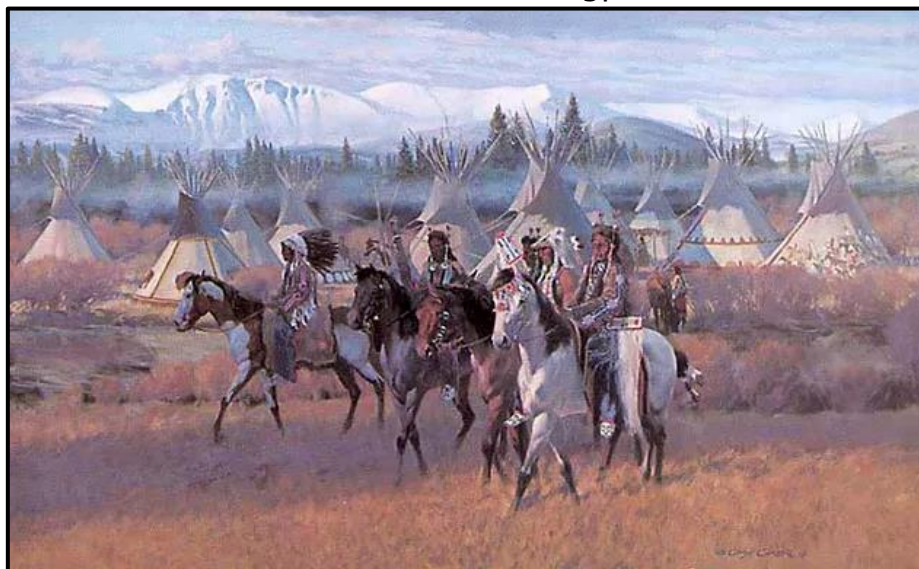
1832 års rendezvous skulle alltså gå av stapeln i en underskön bergsdal alldeles väster om det som idag är gränsen mellan delstaterna Wyoming och Idaho. Där, inklämd mellan de höga och dramatiskt utformade Teton Mountains på östra sidan och de betydligt mjukare och lägre Big Hole Range i väster, låg en stor, helt slät, grässlätt som gick under namnet Pierre's Hole. Här hade redan i början av juli börjat samlas pälsjägare och indianer, som nu ivrigt väntade på att de olika handelsbolagens representanter skulle

dyka upp. Det här året var man ivrigare än vanligt att få komma igång med handelsutbytet, då det året innan inte hade blivit något rendezvous. Men handelsmännen dröjde. Fler och fler jägare och olika indiangupper strömmade dock till och stämningen blev alltmer uppslupen.

"Nepercy comin' in! Nepercy comin' to ronnyvoo! Ye' should come an see them niggars! An' look at them ponies! Boy! Ye' aint never see'd the likes o' this! C'mon!"

Ungefär så kunde det säkert ha låtit ner genom dalen där bergsmän och indianer hade slagit upp sina läger i väntan på handelsmännen. *(En omöjlighet att översätta, om man samtidigt vill behålla känslan i språket och dess valör. Så jag avser att även i fortsättningen bibehålla dialogen i den här formen. Det mesta hämtat från min favoritförfattare, Terry Johnston. Hoppas det inte ska upplevas som fusk och inte heller störa alltför mycket för er som inte är så vana vid "utrikiskan").*

Bland alla indiangupper som sökte sig till den stora handelsplatsen var bland andra flera grupper av Nez Percéindianer. Ner förbi Rocky Mountain Fur Companys läger kom de alltså. Tvåhundrafemtio krigare i sina allra finaste och mest fantastiska utstyrselar ridande på sina bästa buffelhästar. Hästar speciellt utvalda inte bara för sin skönhet, utan också för sin snabbhet, styrka och uthållighet. Varje häst var, likt sin herre, utstyrd i de mest fantastiska dekorationer med färggranna tygremsor, fjädrar, speglar och små bjällror som klingade och blänkte i takt med rörelserna i de än så länge långsamt framridande leden. Det var en färgprakt och ett skådespel utan

Fig 4. Nez Percekrigare kommer till rendezvous; målning av Gary Carter

dess like. Många beundrande kommentarer hördes också i åskådarleden. Nez percéerna var berömda för sin hästavel och här fanns mängder av de

mycket välformade och vackert tecknade palousehästarna, som var deras alldeles egna specialitet. (Den häst som senare utvecklades till den berömda Appaloosahästen). Krigarna själva, många klädda enbart i ländskynken, som om de var på väg ut i strid, och med sitt hår uppsatt i en stor knut över pannan, satt alla allvarliga med sina sköldar på armarna och sina vapen blänkande i solskenet. Men som på ett givet tecken började de yngre att låta sina hästar röra sig mera fritt. Plötsligt var det som om hela massan började röra sig som i dans. Hästarna rycktes med av yran. Många stegrade sig, gjorde piruetter eller satte av i korta galoppruscher, bara för att blixtnabbt vända som på en femöring och störta iväg åt ett annat håll. Allt medan deras herrar hävde upp sina stridstjut och svängde sina vapen. Åskådarna var inte sena att besvara uppvisningen med både applåder och gillande tjut. Ett och annat gevär avfyrades också och hela folkmassan gungade nu av och an. I täten för indiankavalkaden red, med bibehållet lugn, de äldre ledarna. De visade inte med en min att de var berörda av stundens upphetsning. Bakom hövdingarna red ett flertal, de flesta hiskeligt målade och utstyrda, äldre män med trummor och skallror av allehanda slag. Många av dessa var medicinmän som sjöng sina märkliga sånger, ackompanjerande sig själva med sina primitiva instrument. Deras sånger blandades hela tiden med krigarnas tjut och åskådarnas hurrarop. Dammet steg omkring truppen allteftersom hästarna rörde sig i allt vildare ruscher. Så plötsligt bröt sig några krigare ut ur massan och störtade ner mot en grupp åskådare, som stod vid sidan. De red förbi i våldsam fart, hängande på hästarnas sidor, så att man bara såg en liten skymt av en fot, som stack upp över hästens rygg. Under hästarnas halsar avlossade de så i snabb följd en skur av pilar, som alla slog ner runt omkring fötterna på de överraskade åskådarna, av vilka en del blev rädda medan andra bara applåderade för tjust den uppvisning de just hade sett. Allt i förvissningen att det inte alls varit meningen att skada någon, utan bara skulle vara en demonstration av den skicklighet med vilken dessa hästkrigare kunde manövrera sina djur och använda sina vapen. Någon mera erfaren vände sig till den som förskräckt hade tagit ett steg tillbaka, med det goda rådet:

"Don' let 'em see ye' movin', boy! Stand yer' ground! They's jest showin' ye' they can put that arrer wherevers they want's to!"

Bakom de vilda krigarna kom så hela långa kavalkaden av bandets övriga medlemmar. Det var kvinnor, barn och gamlingar, omgivna av hundar i mängder och tusentals löshästar vaktade av yngre pojkar, som hela tiden cirklade omkring hjorden för att hålla den samlad. Ner genom dalens norra del ringlade sig karavanen, utsträckt över ett par kilometer, innan de kom till ett stopp, där den lägeransvarige hade bestämt att de skulle slå upp sitt läger. Ett läger som var uppsatt på mindre än en timme!

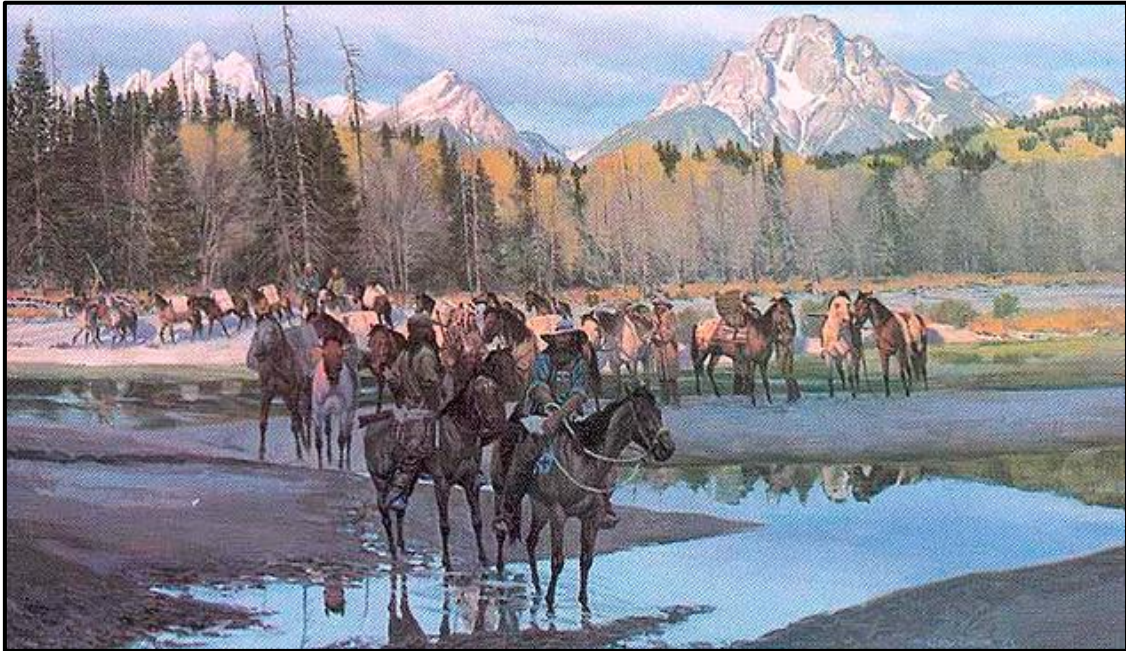
Ännu en liknande uppvisning fick man uppleva när kråkindianerna senare anlände som den sista större gruppen. Men det var oro i lägret. Dagarna gick. Man var redan en god bit in i juli. Flera av jägarna hade varit här i nästan två veckor redan och det dagliga samtalsämnet var varför inte handelsmännen dök upp någon gång. Och vilket av bolagen var det som till slut skulle komma först och därmed göra de största förtjänsterna. De man väntade på var Rocky Mountain Fur Companys packtåg, lett av William Sublette. Billys egen lillebror, Milton Sublette, hade redan anlant med sin brigad. Jim Bridger och Thomas Fitzpatrick, som båda var delägare i bolaget, vankade otåligt av och an och undrade vad det kunde vara som uppehöll deras kompanjoner så länge. William Henry Vanderburgs jägare väntade i sin tur oroligt på sitt bolags, American Fur Company's tåg, som skulle komma under ledning av Lucien Fontenelle. Men tiden bara gick och kanske skulle det nu i stället dyka upp någon från Hudsons Bay, eller kanske skulle någon ända nere från Santa Fe hinna före dem.

Så dagarna gick och ingen syntes till. Oron bara tilltog. Fitzpatrick kunde nu inte hålla sig längre. Han gav sig av för att möta Sublette och för att skynda på honom.

Thomas Fitzpatrick, en av de verkligt legendariska bergsmännen, av indianerna kallad "Broken Hand", visste att Sublette skulle komma upp via North Platte Rivers dalgång. Så han tog vägen österut över bergen, uppför Hobackfloden, till han kom ner i Green Rivers dalgång. Därifrån över South Pass. Väl nere i bergens fotkullar sökte han sig till Sweetwaters slingrande vattendrag. Men inte ens där syntes några tecken på Sublettes packtåg. Så "Fitz" fick skynda vidare. Ner förbi Independence Rock och ända ner till North Platte. Först där, strax ovanför sammanflödet med Laramie River, stötte han äntligen på Billy Sublette. "Fitz" skyndade på Billy, för Fontenelle antogs vara på god väg upp för Big Horn River. Konkurrenten hade visserligen svårare bergspassager att ta sig över, men om Rocky Mountain Fur skulle bli först till rendezvous gällde det att lägga på ett kol. "Fitz" var så otålig, att han inte hade ro att vänta på det långsamma packtåget. I stället tog han med sig ett par fullblodshästar, som Sublette haft i sin hjord. Hästar, som han dels behövde för att snabbt komma tillbaka till rendezvouslägret, för att där annonsera att Sublette äntligen var i antågande, dels för att använda i kapplöpningstävlingarna med indianernas ponnyer. Tävlingar som var mycket populära och som många gånger kunde handla om lika stora pengar i vadslagningarna som någonsin själva pälshandeln omsatte. Nu var han angelägen att snabbt komma tillbaka till Pierres Hole för att få

börja lura av indianerna lite av deras rikedomar. Så han startade omgående tillbaka upp mot bergen, efter att på nytt uppmanat Sublette att skynda på.

I det stora rendezvouslägret var stämningen otålig. Alla hade varit inställda på att festandet skulle ha varit i full gång nu, men ännu fanns inga

Fig 5. Packtåget på väg till redezvous; målning av Gary Carter

tecken som tydde på att några affärsmän var i antågande. Bolagsjägarna, som i första hand väntade på just sitt packtåg, var sura och buttra. De var ju tvungna att sälja till sitt eget bolag och visste att de inte kunde göra några egna affärer, eller ens göra några som helst affärer med de konkurrerande bolagens uppköpare. Det enda skojiga de hade att se fram emot var de festligheter som alltid uppstod när affärerna var avklarade och whiskeykaggarna kom fram. Något bättre stämning var det bland de "fria" jägarna, som inte var bundna till något visst handelsbolag, utan kunde köpslå med vem de ville. Bäst för dem var naturligtvis om flera bolagsuppköpare kom till rendezvous ungefär samtidigt. Då hade de störst chans att kunna trissa upp sina priser genom att gå en till den ena, en till den andra. Och så länge inga tecken tydde på att något av bolagen var före de andra fanns ju chansen. Så de "fria" jägarna höll modet uppe ännu ett tag. Men det började bli långsamt och törsten plågade dem allt svårare ju mera man trissade upp förväntningarna.

Det var en ovanligt kall sommar det här året och fastän det var mitt i högsommaren var dagen så kall vissa morgnar, att det nästan såg ut som

frost på gräset. Men å andra sidan höll det ju myggen borta, vilket annars alltid var en stor plåga i de här dalgångarna med sin rika buskvegetation och sina många vattensamlingar. Den här dalen var ändå något bättre i det avseendet än den på andra sidan bergen, nere i Green Rivers dalgång, där den tjänstlediga armékaptenen Benjamin Bonneville bara någon månad senare skulle komma att bygga en egen handelsstation. De rendezvousmöten som hållits där tidigare år hade alla varit en enda lång plåga tills man så småningom blev så full att man inte längre kände av myggornas och knotstens stick. Vid middagstid, den åttonde juli, hördes så äntligen ropen skalla från den nedre delen av lägret:

"Train's in! Trader's comet! Clouds from the prerra to the south tell it! Trader's come to ronnyvoo!"

Orden bars vidare upp genom dalgången och det blev med ens liv och rörelse bland alla tält och vindskydd. Alla rusade upp. Nu äntligen skulle det komma igång. Vilket bolag skulle det nu vara som kom först? Jim Bridger sågs nervöst spana ner mot dalgångens södra del, med Joe Meek vid sin sida. Där nere kunde man nu se stora dammoln växa upp över något som ännu bara syntes som små mörka prickar mot den mörkgröna bakgrunden.

"By damn Billy Sublette, might it be you! I'm gettin' dry as a' old lodgeskinn by now!"

Joe Meek, som alltid hade nära till en glättig kommentar stötte bösspipan i sidan på den betydligt nervösare Bridger.

"Gotta be them, you ol' coon! Nothin' that size, movin' in here from the south, 'cept a train, can make such a darn'd dust! Fontenelles American 'spouset to come over the mountains, an' won't be comin' in from the south, so it's got to be them!"

Han skrattade nästan hysteriskt och vände sitt ansikte mot skyn och ropade ut:

"Ho! Dear Lordee! Make it be Billy Sublette an' his likker! Do ye hear now? Bless yer name an' them kegs as Billy's bringin' to ronnyvoo!"

Henry Fraeb, ytterligare en av delägarna i Rocky Mountain Fur Company, hade sällat sig till gruppen och spanade kisande ner genom dalen.

"Looks like Got givet us goot luck", sa han stilla på sin tyskklingande engelska, *"dis coot not be no van bat Supplette! Let's go see!"*

Bridger såg misstroget på de två kompanjonerna, innan han lösgjorde sin häst och satt upp.

"Yep, it better be! Els we got trouble on our hands after last years calamity. C'mon an' foller me!"

De tre red nu sakta och avvaktande ner genom dalen. Runt omkring dem strömmade snart horder av pälsjägare och indianer förbi, skrikande, hojtande och skrattande. Några avlossade sina vapen och allt blandades med de likaledes upphetsade hästarnas och mulåsnornas gnägganden och skrianden. Tillsammans med dånet från hundratals hovar skapades en ljudkulliss som snart utestängde alla andra ljud. Någonstans i röran sågs en häst snubbla och störta med sin ryttare. I fallet drog den med sig flera andra och det blev ett fruktansvärt svärande och skrikande, som för ett ögonblick trängde igenom det allmänna larmet, innan alla kommit på fötter igen. Fler och fler strömmade till. Ryttare stod upp i stigbyglarna, med tyglarna i ena handen och sina skjutvapen höjda i den andra. Deras vilda tjut besvarades högljutt av de som fortfarande stod kvar i sina läger och såg den vilda strömmen dra förbi. Även dessa drogs dock med i den allmänna yran och man såg män som dansade med varandra. Andra som skrålade och sjöng som om de redan hade tömt alla whiskykgaggar som kunde tänkas finnas med i packningarna på de mulåsnor som nu var på väg där nere i dalen. Männen avfytrade sina vapen. De kastade sina mössor i luften och de omfamnade varandra så att flera av dem drullade omkull på marken. Nu äntligen skulle det börja!

Efter en stund brakade en kanonad av gevärsskott lös nere i dalen. Hästar och mulor skriade protesterande, men gevärssalvorna besvarades omedelbart av männen i mulåsnetaget. Det var en vild och stökig hälsningsritual, men ingen tycktes fara illa av det. Man hade väntat länge nog och glädjen i packtaget, när man äntligen fick veta att man var först, var minst lika stor som den bland de väntande jägarna. Snart började ryttare strömma tillbaka upp genom dalen med nyheten:

"It's Rocky Mountain... It's Sublette an' Campbell comin' first to ronnyvoo! An' theys got likker! Line up boys! Tradin' to start right away, soon as they pulle't in!"

Jim Bridger pustade ut och såg på Fraeb.

"Holly Jehosapath, dat was a scare. Thought for a moment it mought not be them at'll. Thought it meb'be' was someone from down to Taos, or somethin'. Thought meb'be' ol' Billy cou't have gone under, or somethin'."

Han spottade en snusbrun stråle framåt mellan hästens öron. Ingen av de andra sa något, men Fraeb nickade stilla. De tre stannade till, när de såg

en figur lösgöra sig ur mängden från karavanen och rida dem till mötes. Det var William Sublette. Redan på långt håll ropade Bridger åt honom:

"Billy Sublette! By damned! Thought fer a moment ye had gone under!"

Men så lade han till med lättad röst:

"We made it, by damned! American Fur's not in yet! We be first this year! Have ye heart or seen any of that lousy Fontenelle?"

"Nop, no mor'n' old Fitz tolt us about he was up to the Big Horn some-place. Where's Fitz?"

Sublette höll in sin häst och såg från den ene till den andre av de tre kompanjonerna. De såg också frågande på varandra.

"He ain't with you then?" Joe Meek såg undrande på William Sublette.

"Nop! Left me in a hurry to get back to ronnyvoo soon as possible. Hasn't he showed up yet?"

Alla fyra såg nu oroligt på varandra. Det här verkade inte bra. Thomas Fitzpatrick var en alltför erfaren karl för att ha villat bort sig i bergen. Det måste ha hänt honom något!

"Not yet... Ye think he can have gone under...?", Bridger tog sig om hakan.

"What the devil has happened?" Sublette såg sig om bland männen omkring honom. *"Left us back there to the Sweetwater to go back here with the news we was comin' in. Left with two fine animals for the race... Naw, Fitz ain't no one to go under,... yet!... He ain't!"* Han skakade på huvudet.

"Tom sure is one what can take care of his'self, he can!" Bridger kliade sig i skägget. *"He won't miss ronnyvoo less'n somethin' strange happen't.... Like some lousy red niggars or somethin',"* lade han till med en grimas.

"We don' know that yet, Gabe." Sublettes röst var vass men ändå lite tveksam. *"Cain't be sure of it... But... Gabe, send out some scouts to look fer him, will ye! I jest won' feel right till I know what's come of him. But now... C'mon. Let's get us to ronnyvoo!"*

De fyra kompanjonerna anslöt sig ånyo till packtåget. Det var de allra sista delarna som just drog förbi. Längre upp i dalen hade Sublettes hantlangare, under ledning av Robert Campbell, redan börjat sätta upp sina försäjningsdiskar och en del jägare sågs förväntansfullt köa i närheten med sina första skinnpackar.

När de fyra red fram till tältet, där Campbell hade satt upp sitt högkvarter,

kom irländaren ut och mötte dem. Han sken upp när han såg vilka de var.

"Gabe! Ye son of a bitch!" Han klappade förtjust ihop med händerna. *"An' Merry Joe! How 's it going Meek? Ye shoulda been lizard bait long time a'fore this. An' Frapp! Still livin' an' speakin' that darned double Dutch!"*

Han stack fram handen mot Bridger.

"Well gents, welcome to ronnyvoo! Looks like we have beat that ugly Fontenelle this year, 'ah! An' lots of folks waitin' here. Will be a good business this year a reck'n. How's the pelt quality this year, Gabe?"

Han såg upp på Jim Bridger, samtidigt som han tog den kände jägaren i hand.

"Oh, purdy good, I think. Some old ones left over from last year, when the sales didn't work. But I think them good this year. Ye soon see! What folks did ye bring with ya this year?"

Bridger såg sig om bland männen, som rörde sig i närheten av tälten.

"Oh, we started out with some seventy men an' a couple hundred mules. Then we lost some along the way, but we also took on some. So I think we be about eighty-six, or somethin', comi'n in here today. Sinclair an' his men came in with us."

William Sublette bröt in i samtalet.

"We really got us some bunch, I can tell ye. Ya see that greenhorn over there." Han pekade ut en karl klädd i en blandning av vildmarkskläder och stadskläder. "Goes by the name of Nathaniel Wyeth, recent out of Cambridge, Massachusetts. Really is a greenhorn, that one is! An' ye shoulda seen his outfit. Greenest bunch a' nogoods I ever did see! Tolt us he was on his way to Astoria to start a fishery business and asket if'n he could travel with us thus far. That was awready down to Independence, Missoura, an' his men has been a menace ever since! Half a dossen didn't stand it an' left us a'fore we came over South Pass. Wyeth his'self is a good fella thou'. Then up around Larima Crik "Broken Hand" came in. But, as I tolt ye, he turned an' started back right away. Hasn't come here yet thou'." Han vände sig till Campbell med en orolig min. "Gabe has sent out for him."

Robert Campbell såg bekymrat upp på de andra.

"What could've come upon him? Blackfeet...?"

De andra bara skakade på sina huvuden, medan Sublette fortsatte.

"Ye know where Sweetwater empties in the Platte, there came Gant an' Blackwells gang, under a man named Stevens, in. He tolt me the comp'ny probably was bankrupt and ask't me to buy him out. So we bought

their pelts an' they came in with us too. An' then we hit Sinclair an' thirteen free trappers up to the Green, who had sniffed some Blackfeet in the area an' wanted to hitch up with us. An' sure thing, there were some o' them pesterin' varmints in these mountains, I tell ye. Fer one night, soon after, some damned Blackfeet hit us an' stolet some of our hosses."

Handeln gick långsamt den första dagen. Det var mest bolagsjägarna som bytte till sig nästa års förnödenheter, medan de fria jägarna mest väntade på att Fontenelle och American Fur Company också skulle uppenbara sig, så att det kunde bli lite konkurrens. Stämningen var ytterligare dämpad, så här första dagen, för att Thomas Fitzpatrick var borta. Överallt talades det om honom och hans öde. De flesta var övertygade om att han "gått under" och det rådde stor förstämning. Lite bättre blev det när Sublette bestämde sig för att det redan nu var tid att ta fram whiskykaggarna. Spriten förvarades i specialtillverkade bleckbehållare, som var formade så att de passade att hängas över en mulåsnas rygg. I dessa hade den råa alkoholen, som Sublette köpt billigt i St. Louise, fraktats ända hit ut för att hjälpa upp affärerna. Men eftersom indianerna inte var så förtjusta i den fräna råalkoholen hade den blandats ut med ett par koppar sirap. Man hade också tillsatt en eller ett par flätor tobak, mest för att ge vätskan den rätta, gulbruna whiskyfärgen. Strax innan mulåsnatåget gjorde sin entré i dalgången hade man så stannat och spätt ut vätskan med lagom mycket friskt bäckvatten. Det var nu man fått användning för de tomma kaggar som också fraktats ända från St. Louise. Som sista ingrediens hade man så tillsatt en grabbnäve med rödpeppar för att få lite sting i soppan. Nu räckte det med mulåsnornas vaggande gång de sista kilometrarna till handelsplatsen för att whiskyn skulle falla såväl de törstiga jägarna som indianerna i smaken. Det här var ett väl beprövat recept och William Sublette visste att det fungerade.

Med whiskyns hjälp tog sig handeln och fler och fler skinnbuntar bytte nu plats i en allt snabbare takt. Campbells och Sublettes biträden och bokhållare blev mer och mer upptagna av köpslåendet med allt ivrigare kunder. Men det var kring stånden där whiskyn fanns som de längsta köerna ringlade. Sublette var sur för att det ändå gick för långsamt. Han var orolig för att Fontenelle, eller någon av de andra uppköparna, skulle hinna fram innan han hade lyckats lägga beslag på de finare skinnen. Skinn, som han visste att många av jägarna fortfarande höll på.

* * *

Handeln vid rendezvous

Ännu så länge hade det mest handlats med de sämre skinnen och med förra årets överblivna skinn. Kvaliteten var inte den bästa. Om Sublette var sur, så var Vanderburg och hans jägare, från American Fur Company, om möjligt ännu surare. Deras utrustningståg hade inte syntts till alls och de spejare han och Andrew Drips skickat ut, för att skynda på Fontenelle, hade heller inte hörts av. Så där satt de nu, med alla sina skinn, och kunde inte göra annat än att bara se på hur andra snodde åt sig de bästa bytesvarorna och dessutom försåg sig av den åtråvärda whiskyn. Deras strupar blev bara allt torrare och torrare och de förbannade i tysthet både Kenneth McKenzie och Lucien Fontenelle. Sanningen var att Fontenelle hade blivit så fördröjd i Fort Union, på sin väg uppför Missouri, att han inte ens skulle komma att hinna fram till rendezvous det här året. Men det kunde man ju inte veta där i Pierres Hole.

Milton Sublette, Billys lillebror, satt tillsammans med brodern, Jim Bridger och Henry Fraeb framför Campbells tält, när de lade märke till hur det blev uppståndelse längre ner i dalen. Milton tog ett steg ut ur tältets skugga för att se bättre vad som stod på. Tre män kom ridande upp genom dalen. Men det var något speciellt med dem. De tycktes fånga allas intresse allteftersom de red förbi.

"What's out there, Milt?" hördes Billy Sublette ropa till sin bror.

"Three men comin' in. Two o' them ridin' double," svarade Milton, medan han skuggade med handen över ögonen.

De tre styrde rakt mot Campbells tält, alltmedan de tysta åskådarleden delade sig för att släppa fram ryttarna.

"It's Godin!" Milton vände sig mot de andra, som omedelbart reste sig och kom ut ur tältets skugga.

Antoine Godin var en av de irokesjägare som Bridger hade sänt ut för att söka efter den saknade Fitzpatrick. Jim Bridger böjde sig fram och kisade i motljuset. Så tog han några steg åt sidan.

"I'll be goddamned an' sent to hell right hyar! If that don't look like Fitzpatrick!" Han såg frågande på de andra.

Bakom Godin satt en ömklig figur och klamrade sig fast i irokesjägarens sadel bäst han kunde. Han hängde, till synes halvt medvetslös, på ryttaren framför sig. Mager och eländig, med insjunkna ögon och kläderna i trasor. Armar och ben var rispade och skrapade och blicken irrade ostadigt i alla riktningar när han inte bara blundade. Han saknade hatt och ansiktet var svårt bränt av solen.

"That cain't be Broken Hand! Naww!.. That one's got gray hair!" sa Billy Sublette misstroget och steg fram bredvid Bridger när Antoine Godin red upp och stannade framför dem.

"It is Fitz! My god! Man's must'a had the shit skeert outta him!" utbrast Bridger, när han till slut hjälpte Godin att hasa ner den ömkliga figuren från hästen.

Fraeb, som också skyndade fram för att ta emot den nästan hjälplösa mannen, såg upp på Billy Sublette och sa:

"Looks like Got give him a goot scare, Supplette. A scare dat give him white hair."

Irokesjägaren lutade sig ner, men släppte taget i mannen när de andra fångade upp honom.

"Godin find Fitz for Bridger," sa han stolt. *"Says he been through some-thin' as turnet his ha'r white, he says."*

Stämningen i lägret lättade betydligt när nyheten om att Fitzpatrick var återfunnen spred sig. Sublette passade nu på att skicka ut några av sina biträden med bjudwhisky till de olika indianlägren, för att utnyttja tillfället att få lite bättre fart på kommersen. Men han såg för säkerhets skull till att det var extra urvattnad whisky som bjöds ut. Ingen var betjänt av att indianerna blev för berusade. Då blev det bara bråk och det ville han inte ha. Sedan han skickat iväg sina springpojkar stannade han vid ett bord, där en äldre trapper just satt upp ett par buntar skinn bredvid bokhållarens liggare. Han vände upp några av skinnen, sedan bokhållaren skurit av remmarna.

Det här var fina skinn och han nickade gillande åt jägaren. Det var en karl han inte kände igen, men ändå sa han så att de båda skulle höra det:

"Give this here fella a good price! Good stuff! The best I've seen so far. This here's a child that knows what plews should look like." Så nickade han igen och klappade jägaren på axeln. *"Got any more of these?"*

Jägaren muttrade bara, att han nog skulle sälja, när han fick rätt pris och så spände han ögonen i bokhållaren, som en smula nervöst vätte sina läppar med tungan, innan han började känna igenom skinnpackarna. Bokhållaren lutade sig sedan över sin bok och frågade efter jägarens namn.

"Joshua Leclerc, it be, son."

(Uppdiktad person)

Bokhållaren skrev med en raspig penna något som liknade det han tyckt sig höra att jägaren sade.

"Skinn trapper, Leclerc?"

"Yup. That's right."

De två stod tysta en stund medan bokhållaren vände och vred och kände på skinnen. Så sa han uppskattande:

"You pulled these pelts out better'n most I've seen today, Mister," medan han envist fortsatte att dra sina fingrar genom den tjocka pälsen på de övre skinnen. Jägaren började bli otålig och ville skynda på bokhållaren.

"Avready I done that, son. Avready I graded 'em myself," sa han uppfordrande.

Bokhållaren såg hastigt upp på honom och svarade bara lugnt:

"Does look like you have, Mister. Just wanna see for myself, that's all. Hope you don't mind. After all, I work for Mr. Sublette here, you know..." han nickade mot sin kapten, *"an' not fer you, trappers."*

Så började han skriva på nytt med den raspiga pennan. Han skrev siffror i olika kolumner, men jägaren var inte så hemmastadd varken med skrivning eller räkning, så han kunde inte se vad det stod.

"Ye just work over them plews an' we see what ye come to on the bottom line there," sa han överslätande.

De båda hade några mindre meningsutbyten om kvaliteten på några av skinnen, men i stort var de snart överens om skinnpackarnas kvalitet. Så vidtog vägningen och slutligen skrev bokhållaren ytterligare en kolumn med siffror på bladet.

"That be all you're going to sell this year?" frågade bokhållaren till slut.

"Yup... At least for now... What's it come to?"

Bokhållaren såg upp först på jägaren och sedan på Sublette, som fortfarande stod kvar och lyssnade.

"Man's got one hundred eighty-three pelts. Of them, he's got near two hundred eighty pounds. That makes forty-six pelts at fifty-eight pounds of poor quality..."

"Forty-six plews poor!!!" Leclerc exploderade av låtsad ilska, men lugnade sig när Sublette tog ett steg fram och satte upp handen. Han sneglade ner i kassaboken.

"But then you have seventy-two that are good, at one hundred thirteen pounds!" sa Sublette försonande.

"An' your prime comes to sixty-five pelts, weighing one hundred thirteen pounds," fyllde bokhållaren i.

Så skrev han något längst ner på sidan.

"Yer total will be eight hundred forty dollars, Mister. That'll be to your credit over to the drygoods counters."

"Only eight hundred forty!... Ye're stealin' me clean!" Leclerc låtsades vara arg. Men samtidigt stack han fram handen. *"Jest hand me my paper, boy! Jest give me my paper, what says eight hundred forty, an' I'll be gone!"*

Bokhållaren räckte med en något förskrämd min över pappret till jägaren, medan han med en lång blick sökte stöd hos sin arbetsgivare. Leclerc tog papperet, höll upp det i ljuset och rev sig i skägget medan han grymtade:

"Damn figgers! How come ye say this means eight hundred dalers?" Han såg sig om och fick syn på en yngre jägare som stod lite längre bort.

"Howdy son! Come over here for a moment, will ye! Can ye read me this here damn'd paper. Does it really sa's ol' man Leclerc got hisself credit fer eight hundred daler some?"

Han räckte fram pappret till den yngre jägaren, som lite undrande steg fram och tog emot det.

"Fer ye can read, can ye?"

Den yngre mannen nickade försiktigt och såg från Leclerc till Sublette, som bara log. Så vände han på pappret, som hade varit vänt upp och ned och läste hackigt, medan han förde ett smutsigt finger över raderna.

"Says here that skintrapper Joshua Leclerc got his'self credit for eight hundred and forty dollars worth of merchandise over to the dry gods

counter."

Leclerc tog emot pappret igen, såg misstroget på det, vek noga ihop det och stoppade det innanför byxlinningen. Så spottade han på marken och vände sig till Sublette.

"Ye drivin' a hard bargain here Supplette. Seams it don' do ye no good, bustin' yer ass in the upcountry all y'ar long for that pittle-ass eight-hundert forty. Don' do ye no good at'll... But I once know'et a fella that tol't me it wheren't for the beaver he was up here. Tol't me it wheren't the money, neither. Man never did tell me what the heck he was upcountry for, but it wheren't the money, he said. Now, this here child can see that too, fer sure!"

Han såg surt på Sublette, som bara skrockade och klappade honom vän- skapligt på axeln.

"Them's good wages back there Leclerc. Back to where you an' me come from. Eight hundred forty sure aint no bad wage at'll."

Han såg långt efter den äldre jägaren, som muttrande släntrade bort mot nästa tältstånd, där ett antal av Sublettes hantlangare hade fullt upp att göra med att sälja förnödenheter till olika trappers, som just hade vägt in sina skinn.

Under tiden Leclerc väntade på sin tur såg han sig om bland alla förnö- denheter som låg uppstaplade på lådor och bänkar eller hängde från linor och tältstänger. Ståndet bestod av en enkel plankdisk, bakom vilken ett vindskydd av kanvasduk var uppspänt. Bakom disken var tre av Sublettes handelsmän upptagna med att visa upp och truga på sina kunder allt ifrån färggranna glaspärlor till kaffe och socker, yxor, stekpannor, kopparkittlar och knivar eller filter, skjortor, rockar och hattar, för att inte tala om vapen. På en bunt filter låg ett speciellt gevär som fångade Leclercs intresse. När det äntligen blev hans tur var han så upptagen att studera det att han över- raskades av handelsmannens hälsning:

"Afternoon Mister. What can I be doin' fer ya dis fine day? Lookin' fer a good gun, eh? ... That'un sure is a nice piece. Genuine Hawken, that is. Yes sir, best there is!"

Leclerc såg upp som hastigast, men muttrade bara surmulet:

"Ain't ye got any others? Can see that 'er one has that newfangled pre- cussion ignition ,... an' this here child ain't no one to fancy such moderni- ties."

"Called percussion Mister!"

Leclerc såg upp med ett överraskat uttryck i ansiktet. Men så rynkade han ögonbrynen och muttrade tillbaka:

"Yea, ye might call it what ye want. I ain't no one to trust them new things anyways."

"But how come ye ain't? The American Fur people has started to use 'em, I hear. Both mister Drips an' mister Fontenelle use one, I hear. Quite handy not needin' to fill that startin' powder in an' all."

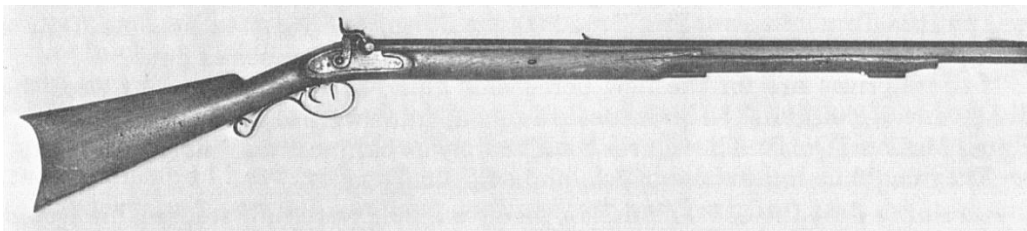
"Might be, but ye know those bushaways aint no hunters, ye see. They's just traders. An' what about the day ye runet out o' them damnd nipple huggers? That day ye sure as hell got ye a Blackfeet standin' there in yer path. An' what ye do then? Yer life ain't gonna be worth a cold grizzly shit then, sure as hell. No sir! I ain't no one to trust mi' life to them modern inventions. No sir, Ol' man Leclerc ain't!"

Fig 6. Hawken 50 Caliber Percussion Cap Muzzle Loader.

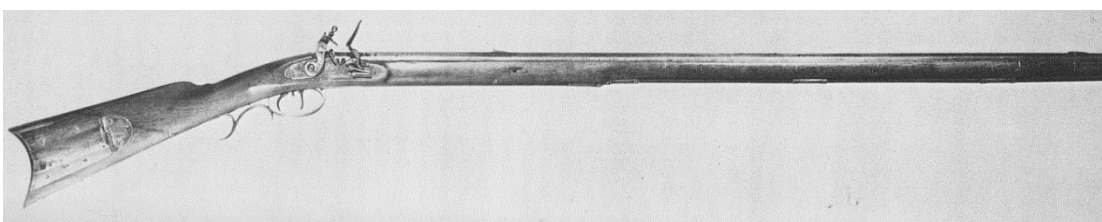
Modernt Black Powder replikvapen. Obs. de dubbla avtryckarna

Fig 7. Föregångaren till dessa moderna Hawkenvapen var denna halvstocks nymodighet med percussion Cap-lösning. Ett vapen som började marknadsföras 1831, men som inte användes av pälsjägare förrän drygt tiotalet år senare

Fig 8. Denna flintlåsförsedda "Henry Steel Mounted Rifle" tillverkad av J.J.Henry i början av 1830-talet, var i stället den typ av vapen som pälsjägarna huvudsakligen använde

Leclerc vred och vände på geväret och handelsmannen såg på honom, att han nog inte var riktigt så negativ som han lät. Så sträckte jägaren fram geväret mot handelsmannen och pekade på en rad graverade bokstäver på låsblecket.

"What ye cipher it say here, son?"

Handelsmannen tog geväret, sköt upp sina fyrkantiga glasögon och läste:

"Says J & S Hawken, St. Louis," svarade han.

"Who that be?"

"Builds guns back east..."

Leclerc såg upp med en mörk blick.

"I awready figger't that," snäste han. *"Ain't no nigger buildin' 'em out here! Everone knows that!..."*

Så lutade han sig in över disken och såg handelsmannen stint i ögonen.

"Wanna know 'bout the nigger!"

Handelsmannen ryggade förskräckt tillbaka, men fann sig snart igen.

"That'll be the brothers, Jake an' Samuel Hawken. Famous gunmakers. Livin' in St. Louis. Builds mighty good guns... Yes they do!"

Leclerc sträckte på sig igen och tog tillbaka geväret. Han vägde det i händerna, medan han muttrade tyst för sig själv. Så vände han sig om, spände hanen och lade an geväret mot axeln. Han stod så en stund innan han sakta släppte tillbaka hanen igen, sänkte geväret och vände sig tillbaka till handelsmannen.

"How much ye be askin' for it?"

Handelsmannen såg sig om. Så lutade han sig fram och viskade:

"Ye know the comp'ny hasn't started to buy those guns yet, so dis is the only one I have. Mister Campbell traded it from the American Fur people, an' I think he gave fifty dalers for it. But, if ya won't be tellin' anyone, I'll sell it to ya fer that same price... Sell it to ya fer fifti dollers even. An' that, Mister, is a real good price fer that here beauty, I tell ye."

Han klappade uppskattade på gevärskolven. Leclerc låtsades överraskad.

"Fer fifti?! . . .," utropade han. *"Shit if that be American Fur's price... fifti*

dalers, ah...! You're askin' a lot..! Whoo! Aint no ordin'ry trapper buyi'n dis... No way..."

"Sh-sh-she's ever inch worth it! Re-re-really is... An' that's bottom," stammade handelsmannen fram, när Leclerc grabbade tag i hans skjortbröst och nästan drog honom över disken.

"Bottom's fifti, ya' say.... Hey, ya' smirki'n clerk..., I tell ya' ol' man Leclerc ain't no fool... Throwing out fifti on such newfangled modernity.., never in me life," han lämnade tillbaka geväret till handelsmannen och pekade på de äldre flintlåsgevären som stod lutade mot en bänk bakom handelsmannen.

"Them ol' Lancaster's ya have there behind ya is more to me likenin'... an' if ya sell me one of this fer ten... an' throw me in a mold, two jags, couple a' screws an' worms apiece, ya' might have sol't yerself such a gun fer that price!...," lade han till, samtidigt som han släppte taget om köpmannens rockslag.

Den förskräckte handelsmannen tumlade tillbaka innanför disken, drog häftigt efter andan, rättade till rocken och såg vädjande bort mot nästa stånd, där de andra affärsmän dock var upptagna med sina egna affärer. Så släppte han till slut ut luften, sträckte fram handen och sa:

"Ye got yer gun... An' yer fixin's," skyndade han sig att tillägga, när Leclerc på nytt spände ögonen i honom.

Leclerc pekade ut ett av vapnen, men lät det bli liggande på disken medan han sträckte sig fram och sökte med blicken.

"Where's yer powder an' Galena?"

Handelsmannen lyfte på en filt, som legat över kruttunnorna och blyblocken.

"What's powder goin'?"

"Two-fifty a pound. But that's American," tillade han, *"English is four pounds even."*

"Awri't, gimme fiftin pound of that. An' the English it shoul't be. Don't trust that Du Pont none. Nossir. An' hundred of yer Galena. What's honeydew goin'?"...

"Tobaccy's two dollar the pound," svarade handelsmannen, medan han började mäta upp krut och bly.

"Gimme twenty pound of that. An' twenty of yer coffee, too. Couple

pounds of that red pepper. Couple firesteels an' dozen o' them awls there, too... What ye takin' fer them butcher knives?" Han pekade på en låda på marken.

"Seventy-five cents apiece."

"Four of 'em. An' the lookin' glasses?"

"They be fifty cents."

"Ten o' them'll do... How much is the askin' fer them iron kittles?... Them small ones."

"These 'ere?" Handelsmannen pekade och såg upp. *"Be eight..."* Han hejdade sig och bläddrade i sina papper. *"No, five dollar a'piece... Ya be needi'n blankets?"*

"What'r they goin'?"

"Comes to five dollar a point. So a three point be fifteen."

Han höll fram en färgglad Dobson's Mill med tre färgade ränder i nederkanten.

"Fifteen! ! !" Leclerc spärrade upp ögonen. *"Man cain't even keep hisse'f warm fer cheap anymore! Naw, can do without! But let's have some o' that gee-gaws them injun maidens cain't resist. These beeds be to my likin'."*

Han grävde i några av lådorna. *"Mix me 'bout four pound o' them. Good, shiny colors I want. Got any flour now?"*

"That I do. Two dollars a pound."

"It been dry all the way out 'er?"

"Aye. It has."

"Make me four pounds then." Leclerc såg sig om. *"An' fer my sweet toth, what's yer suger?"*

"That be two dollars fer the pint."

"Got ye a buyer there. Gimme five pints! What's them there?" Han pekade på en omärkt låda.

"Raisins. One-fifty fer a pound. Want's ye some?"

"Raisins? Never had me no raisins afore. Is it fer eatin'?" Leclerc såg misstänksam ut, när han tog emot några russin, som handelsmannen räckte över till honom.

"Yep. Jest try it. Ye'll like it, fer sure."

Leclerc stoppade dem i munnen och började tugga. Så sken han upp.

"That I like! Gimme couple pound o' these... what ye called it?"

"Raisins."

"Yep. Now, what that come to,.. my charge?"

Leclerc såg sig om medan handelsmannen började räkna. Pennan rasade och papperen prasslade i vinden. Pälsjägaren såg ut över handelsplatsen, medan han väntade. Det var en färgsprakande och livfull vy han såg. Överallt människor och djur i rörelse. Stoj och skratt. Hundar som skällde. Mulåsnor som skriade. Vart han vände sig, såg han olika jägargrupperns läger. Några med riktiga tält, men de flesta bara, som hans eget, ett enkelt vindskydd. Längre ner i dalen, på andra sidan bäcken, låg de stora indianlägren. Och bortom dem betade indianernas jättelika hästhjordar. Närmast låg kråkindianernas läger, med de typiska långa tältstängerna från vars spetsar långa, färggranna tygremsor muntert fladdrade i vinden. Han hade alltid tyckt att kråkindianerna var de indianer som hade mest sinne för färg och form. Men deras kvinnor var ena lättsinniga stycken. Han spottade och stoppade ännu en grabbnäve med russin i munnen, innan han åter vände sig till handelsmannen.

"Damned good theese 'ere... what ye called them... What ye come to, son?"

Handelsmannen muttrade bara tyst för sig själv och räknade en gång till.

"That'll be seven hundred fifty dalers an' fifty cents Mister," sa han så och rätade på ryggen. *"An' fer that price I can through in some more raisins for ye if'n ye liked them."*

"Mighty obliged to ye son. Jist wri't down 'ere, whats left o' me credit, an' I be of to fetch me mule an' load up everthin' to take it back to camp!"

Han fiskade upp sitt kreditkvitto och sträckte över det till handelsmannen. Så lutade han sig fram och frågade:

"Say, son, will there be anythin' left to get me some o' that John Barley-corn?"

Handelsmannen såg på det framsträckta kvittot. Så sköt han upp glasögonen i pannan och nickade tillbaka.

"Yessir, there'll be plenty o' drinkin' stuff fer what's left. But that'll be to the counter over there." Han pekade med kvittot bort mot ett tält där kön ringlade lång.

Pälsjägaren såg tyst bort mot tältet, så tog han emot kvittot och nickade mot handelsmannen.

"I thankee fer now, son. I'll be back soon with me mule."

"Thankee to yerself, Mister, fer yer business," svarade handelsmannen med ett förbindligt leende, *"An' welcome back soon as ye be needin' anythin' els!"*

De båda tog varandra i hand och Leclerc vände om och började gå mot sitt läger, medan han omsorgsfullt stoppade in sitt kvitto i skjortan igen. Han tuggade ännu på sina russin, när han plötsligt tvärstannade och tog sig om hakan. Några russin hade fastnat mellan de trasiga tänderna bak i munnen och nu sköt plötsligt en brännande och ilande smärta genom hans huvud.

"Jesus Christ an' all damnations!" utropade han och stack ett smutsigt finger i munnen för att peta loss russinskalen. *"Them's li'l wrinkled goodies worse 'en pissin' ants inside a fellas britches, looks like! Damn it!"*

Som han gick där i sina egna tankar, på väg tillbaka till sitt läger, stötte han plötsligt ihop med en bekant, som han inte hade sett på ett par år.

"Why, lookee 'ere! A bright an' good mornin' to ye, Joshua Leclerc."

Leclerc stannade i steget, överraskad och först en smula villrådig.

"What the... goddamn," började han stammande. *"What... you... of all the goddamn things... Alexander Sinclair... That be you?... Really?"*

Han tog av sig mössan och rev sig i håret, samtidigt som han skärskådade den långe, gänglige mannen framför sig.

"Aye... Lord does work in strange ways sometimes, don' He?..."

"Well, I be... It has been some moons,... it has Sinclair. Three winters, eh?... Or me'be only two?"

"Two. Two o' 'em '30 an' '31. Ain't laid eyes to ya since after the fall of '30. I came out'a Fort Smith with Been an' we met down to Arkansas. Recall it... when we stumbled on to that Bibel-totin' fella, Jedediah Smith? 'Member him... on his way back to St. Lo, after havin' sol't out his comp'ny to "Fitz" an' "Gabe" an' the lot."

Leclerc nickade.

"Wonder what has become't of that fella? Hasn't seen him around here...."

"Naw, he took him a comanche arrer the year after..., down to the Cimar-ron."

"Aww,... so them days o' preachin' an' sinnin' is done fer him then... Looks like it didn' help him much readin' that Bible, either, eh..."

"Naw, it seems comanche kingdom ain't no place fer a man of the king-
dom of God. But how ye done the last fur gettin' yerself? Comin' to ronnyvoo
a rich man fer the tradin', are ye?"

"Rich as I'll ever to be, s'pouse. Done purdy fine the past season in them
Big Horns, an' there's a beaver bank to be stolet by the likes o' Sublett's
clerks this y'ar! An' yerself?"

"Oh, I been down around south. To Taos an' Santa Fe an' up the San
Juan's. Still with that Been gang. First time around up here fer me, it is. But
I guess, we be about finnish't by now. Hear't Milton Sublett be movin' out
tomorrer. Thinkin' on hitchin' up with him. We made us a deal earlier, that
I take my thirteen men an' sign on fer Rocky Mountain Fur fer a year. He's
about goin' southwest. Guess down to the Uintas, an' me'be the Salt Lake.
Care fer comin' too?"

"Yea,.. me'be... Jest made my tradin' an' have to go get my mule to pick
up my stuff. Me'be se ye tomorrer... But I ain't no one to sign up fer no
booshway! No matter what name an' what comp'ny. Nossir, Joshua Leclerc
be a free trapper, always... Trouble is havn't got time to wet my throat yet,
an' I still got some o' that credit to burn..."

"Well, that's no trouble. No trouble at'll. Jest come over to my lean-too,
over there," Sinclair pekade bort mot andra sidan bäcken. "Me an' my boys
was jest goin' to finish our mountain nectar a'fore we start out tomorrer
anyways. Then we coul't palaver some 'bout what to do. Mi't even have ol'
Gabe come over, tell us some o' his tall tales."

"That sure be good! Comin' soon as I got this stuff packe't up. An' thankee
a'forhan', Sinclair. This 'ere child coul't really be helpin' ye get rid o' that
mountain juice. Yessir!"

De två skildes åt och Leclerc gick för att ta hand om sina varor.

Det var långt lidet på eftermiddagen, innan han var färdig med sin pack-
ning. Han hade då också tagit sig tid att stöpa kulor till den nya bössan.
Och han hade varit uppe på bergsslutningen och provskjutit den. Helt nöjd
hade han inte varit. Inte var det som hans gamla "Old Reliable" inte. Men

han antog, att han nog skulle vänja sig. Den var ju inte riktigt lika tung och dessutom började den gamla att bli lite sliten. I början hade han skjutit bort flera kulor, innan han fått klart för sig hur han skulle hålla. Men sedan hade han satt alla skotten mitt i den stubbe han siktade på. Så de kulorna kunde han i alla fall gräva ut och ta vara på, innan han hade återvänt för att gå till en lustiger kväll hos Sinclair och hans mannar. Han hade bestämt sig för att anta Sinclairs erbjudande att följa med Sublettes brigad nästa morgon. Det kändes bra att dra mot sydväst. Uppe i Svartfotslandet var det så farligt numera, att det inte lockade en ensam jägare. Och ansluta sig till Bridger ville han inte. Den brigaden var för stor och det kändes inte som han då kunde göra som han själv ville. Nej, sydväst lät bra... och den där stora saltsjön hade han aldrig sett med egna ögon. Han hade hört så mycket om den, så det kunde ju vara spännande att se.

Det hade blivit ännu kallare nu på eftermiddagen och Leclerc hade tagit buffelfällan han brukade ha att sova på, för att ha om ryggen till kvällen. Den var visserligen både tung och otymplig, men den värmdes baksidan gott. Han visste av erfarenhet, att det alltid kändes ännu kallare om ryggen när man satt vid en stor eld, som värmdes extra på framsidan. I ena handen hade han den nya järngrytan han köpt tidigare på dagen och i den andra höll han pappret med sin resterande kredit. Han styrde nu sina steg bort mot det stånd där Sublettes handelsmän sålde whisky.

"Gimme fer the rest o' me credit," sa han när det blev hans tur vid disken och höll fram järngrytan, samtidigt som han också lämnade över den handskrivna lappen. Biträdet läste i ljuset av en fladdrande oljelampa, såg upp på jägaren och sa:

"That be a'least two such kittels, Mister."

"Awri't, gimme one now an' I come back fer 'nother later. If I be standin' that long..." lade han till med ett flin.

Leclerc hälsades med glada tillrop, när han slutligen fann Sinclairs läger. Männerna hade redan hunnit få i sig en del av sitt eget eldvatten. Det var dock inte många som Leclerc kände igen. Förutom Alexander Sinclair var det bara Jim Bridger och ytterligare en figur, som han visserligen kände igen, men inte kunde komma ihåg namnet på. Det irriterade honom.

"What ye got their?" En av de okända karlarna sträckte sig fram för att kika i Leclercs gryta.

"Frien' do be keerful with that now! Els ye be without," retades Leclerc och höll undan grytan.

Fig 9. Joseph (Joe) Meek

Så satte han försiktigt ner grytan framför Sinclair, vände sig till de församlade männen och sa:

"Howdy frien's! Name's Leclerc. Joshua Leclerc, recent out of the Big Horns. Brought ye a li'l s'prise 'ere. Like kind a' presentation gift. Becase I've decided to hitch up with ye men tomorrer, after Sinclair here invited me." Han nickade mot sin gamle bekant.

"That's good Josh! Welcome to my outfit! We'd be strikin' out with Milt an' Frapp tomorrer. Goin' southwest. But now... let's see 'ere what ye brought," sa Alexander Sinclair och lutade sig fram över Leclercs gryta. Han stack ett smutsigt finger ner i vätskan, stoppade det i munnen och började himla med ögonen.

"My, my, my..." Sinclair smackade med läpparna och stoppade fingret i grytan igen.

"Eeegood, coon! There's better ways as to be drinkin' that stuff!" protesterade mannen, som Leclerc kände igen, men inte kunde komma ihåg namnet på.

"Well, then, let's see how ye do it, Meek!" svarade Sinclair och drog sig tillbaka igen.

Meek! Joe Meek! "Merry" Joe Meek, var det ju! Leclerc visste att han kände igen mannen. Joseph Meek var en av de mera omtalade pälsjägarna, även om han bara varit med i bergen under ett par tre år ännu. Hängde ofta ihop med Bridger och hade rykte om sig att vara en glad och skämtsam fyr. En som alltid berättade de vildaste historier, alltid hade nära till skrattet och som alltid höll sig framme när det vankades något festligt.

"Niggers here'bouts don' ta ke to a man as is tryin' to be genteel whilst drinkin' his likker," sa han, samtidigt som han sträckte sig fram och fattade grytan med båda händer. *"So, when a man's in the comp'ny of niggers such as these 'ere mangy varmints, ye drink as they does!"*

Med de orden förde han hela grytan till sin mun och satte igång att dricka i stora sväljar, alltmedan han spillde den fräna whiskyn över hela bröstet. När han till slut fått nog, satte han försiktigt ner grytan igen, medan han häftigt drog efter andan, rapade och torkade sig i ögonen.

"Man ain't got no manners at'll in our dinin' parlor!" skrattade Jim Bridger och doppade sin bleckmugg i grytan. Alla de andra skrattade också hjärtligt och någon dunkade Meek i ryggen, så att han fick en hostattack.

"Ohh, that mountain dew 'll kill me!" fick han slutligen fram mellan hostattackerna. *"Must be that damnd molasses Bill's putin' in."*

"Make ye break to a sweat, boy," sa Bridger, *"take 'er easylike fer a start. Stuff 'll kick ye in the balls less'n ye take care right off."*

Medan de andra var upptagna av sina egna resonemang tog Leclerc Sinclair i armen och sa:

"Been waitin' to ask ye... Saw when we parted that ye limped. Couldn't remember that from last time. What's the trouble with yer feet, pardner?"

"Ahh, really no trouble a'll. Jist frose me toes last winter an' had to cut off some o' them. No big deal. Could'a been worse. Much worse, really."

Leclerc nickade.

Snart hade alla doppat sina koppar i grytan ett flertal gånger och stämningen blev allt mera högljudd. Någon hade fått fram ett munspel och undrade:

"What ya boys wanna hear tonight - somethin' ol' Fish can play fer ya?"

"Cumberland Gap," svarade någon i församlingen. *"That ditty do reminds me of home."*

"Then ye hav'to play ol' Shenandoa fer me, pard'nr," hördes från den andra sidan.

"Awri't, lets see now."

Snart tonade de spröda tonerna från det gamla munspelet ut över nejden och för ett ögonblick blev det stilla i det stojande gänget. Men snart började skrovliga röster sjunga med i de ibland falska tonerna, och efter en stund var stojet i full gång igen. En av jägarna, som just torkat tårarna ur ögonen efter att ha sjungit med i en av sina favoritmelodier, reste sig på ostadiga ben och gick fram för att ännu en gång doppa sin kopp i Leclercs gryta. När han så skulle resa sig, förlorade han nästan balansen och snubblade genom elden så att glöder och gnistor yrde omkring honom.

"Oooooee! Lord's ready to send me to fire, an' burn me awready!" hojtade han förskrämd, medan han stampade och skakade glöder ur sina mockasinor.

"Naw, Lord ain't gonna take ya, Archie McBride," svarade någon i bakgrunden. "An' ye know damn well, devil ain't gonna want the competishun none, when yer time comes an' ye goes under! Ain't gonna be no place fer a niggur as yerself to go when it's time... Guess we'll jest have to skinn ye out an' leave yer meat an' marrow fer the buzzards!" fortsatte han.

"If'n theys want 'em!" svarade någon annan med ett rått skratt.

Så reste sig en av de äldre jägarna, gick fram till grytan och fyllde sin kopp på nytt.

"There's a ol't one boys," sa han innan han vände sig till spelmannen. "Name of "Springfield Mountain", it be. Know that, Solomon?"

"Cain't say as I do," svarade mannen med munspelet, samtidigt som han svepte i sig det sista ur sin mugg. "Cain't say... but me'be ye can sing it to me an' I can catch up to yer tune."

Stärkt av alkoholen, och till synes helt omedveten om sin obefintliga sångröst, stämde den gamle pälsjägaren upp den gamla sången från sitt hemlands vilda berg och skogar. I all sin skrovlighet blev hans röst till riktig skönsång för männen vid elden, när den gamla texten väckte minnen hos många av dem. Minnen av dimhöljda, blånande berg och skogklädda kullar i ett avlägset land, där äldre anförvanter nu stilla vilade under lummiga ekar och mäktiga furor.

On Springfield Mountain there did dwell

With a ring-ting a-rim, ring-a tid-en-nah-den-nay.

On Springfield Mountain there did dwell.

Timarrow!

On Springfield Mountain there did dwell

A lovely youth I knew well.

With a ring-ting a-tim,....

När de hade sjungit sången ett par gånger försjönk hela gruppen i eftertänksam tystnad, ända till spelmannen, Solomon Fish, stoppade ner sitt munspel och sa:

"That's the evenin' music fer ye niggurs. Now, let's be tellin' some o' this 'ere young ones 'bout what we seen an' done to the Stoney Mountains." Han slog ut med armen mot några yngre jägare, som suttit lite för sig själva hela kvällen.

"Yea, ye all got's a story to tell... be good time to tell the young 'uns on the magic in these'r shinin' mountains now, Solomon!" fyllde en annan jägare i och vände sig till spelmanen. *"Now Fish, ye got ye a tale 'bout sneakin' a peek to a Blackfoot camp."*

"Naw, I heer't that 'un hundert times afore, an' could count the har's atop mi pizzer fer the times he's tol't us that'un!" protesterade en annan jägare.

"Shut yer mouth, nigger!" högg Joe Meek av. *"Let the man tell the young 'uns 'bout his story... Unless'n ye have a better 'un! Or, me'be we shoul't ask ol' Gabe 'ere to tell us a tall 'un."*

Förslaget möttes med gillande av flera av jägarna. Jim Bridger hade rykte om sig att verkligen kunna berätta historier. Alla vände sig nu förväntansfullt mot den legendariske jägaren.

"Guess ye have been trough many a places," började Meek för att få igång Bridger.

"Yep. Been trough a lot o' places in me days," svarade Bridger. *"A sight this coon gone over, is where yer sticks floats. I've trappe't beaver on the Platte an' Arkansas, an' always up to the Missoura an' Yallerstone. I've trappe't on Columbia, on Henry's Fork an' the Siskadee. I've trappe't, Mister, on the Humboldt, on the Snake an' even down to the Gila an' ever other stream ye can dream of. I've fought the Blackfoot, an' damned bad Injuns they are! I've raise't ha'r of mor'n one Apache an' been the reas'n fer cryin' in many a 'Rappaho an' Chianne camp. I've trappe't in heaven, in airth, in hell..., an' ye might scalp me bald head, Mister, but I've never seen such a danged site as the putrefied forest!"*

"The what?"

"A putrefied forrest it was! Shure as hell want freese over afore mi time!"

"Ye mean petrified, don'e ya?" skrockade den mer skolade Joe Meek.

"Ya can call it what ya want. T'was in them Black Hills... Billy Sublette here knows the time..." Han såg sig sökande om för att se om handelsmannen var närvarande, men fortsatte när han inte såg honom. *"T'was the year it rained fire..., an' everbody knows when that was. If thar wasn't cold doing's about that time, this here child wouldn't say so. The snow was 'bout fifty foot deep an' the buffler lay dead on the ground like bees after a beein'. But not whar we was though, fer there was no buffler 'tall. So we got no*

meat an' me an' me band had been livin' on our morkersons fer six weeks! An' poor doin's that feedin' is, Mister, as you'll ever know! One day we crosse't a canyon an' over a divide an' got into a peraira whar was green grass an' green trees with green leaves on'em, an' birds singin' in the trees. An' this in February, wagh! Our animals was like to die when theys see't that green grass, an' we all sung out a Hurrah fer the summer doin's. Hyar goes fer meat, says I, an' pointe't Black Harrises ol' Ginger, which I had loanet, at one o' them singin' birds. An' down the crittur come elegant, its damned head spinnin' away from the body, but never stops singin' anyways, an' when I takes up the meat, it was stone! Yessur, ri't trough! We looks at the animals, an' thar' they stood shakin' over the grass, which I'm god-damned, if it warn't stone too! I said to young Sublette, who had been clerkin' down to the fort on the Platte, an' knowe't somethin', I said what's all this, boy. Putrefactions, says he, lookin' smart, putrefactions, or I'm a niggur. An' so it was. Everthin' was stone! Even them darned singin' birds was putrified... an' singin' putrified songs they did too, I tell ye!"

Han slog sig på knäna och vek sig dubbel av skratt, som om det var första gången han hittade på det. De andra skrattade också, även om de hade hört historien många gånger förut. Någon annan passade på att fylla i, när de värsta skrattsalvorna hade lagt sig:

"All truth it be! I can tell ye... Me an, old Ed Rose, ye know that half-black, half-Injun, who'd gone under up to Yallerstone couple years ago, came trough that place, on our way to Fort Atkinson, once. An' ol' Ed picket a couple o' them stone birds an' perched them on his hat, jest to hear 'em singin' as he rode. They's done fine, but when he got to the fort his buckskin shirt was all covere't with bird droppin's an' was that heavy he narly couldn't come of his hoss. That was o' acount them darned droppin's was of stone too!"

Nya skratt, nya historier. Mera sånger och mera skrönor. Joe Meek råkade i villervallan hålla whisky över en annan av jägarna, som när han försökte vika undan råkade komma för nära elden. Stackaren tog eld som ett tjärbloss och hade så när mist livet, om inte några av hans kamrater snabbt fått ner honom på marken och rullat in honom i sina buffelfällar. Långt inpå natten pågick skroderandet, drickandet och skrållandet. Ett skrålände, som dock avtog alltmer emot morgonen, allt eftersom jägarna somnade in till följd av utmattningen och alkoholens domnande verkan.

* * *

Uppbrottet från rendezvous

Den mesta och bästa handeln började nu att vara över. Även Vanderburg och Drips hade slutligen insett, att de skulle bli tvungna att handla med Sublett och Campbell, om de över huvud taget skulle få några nya förråd. För övrigt satt de bara överksamma och väntade. Ingen av dem hade någon egentlig erfarenhet av pälsjakten i bergen och deras taktik var att vänta ut Bridgers jägarbrigad för att följa i deras spår för att se och lära. Men "Old Gabe" visade inga tecken på att vilja avslöja varken när eller vart han tänkte bege sig. Så nästa morgon var allt ganska stilla och tyst. Det var mest från indianlägren man hörde ljud.

Solen stod redan högt på himlen, när Milton Sublett kom till Sinclairs läger. Han var på uruselt humör, bekymrad över värken i benet, som aldrig ville ge med sig. Och inte blev det bättre av att Sinclairs män inte alls var färdiga att ge sig av heller.

"Sinclair!" skrek han, så att alla skulle höra,... *"an' all o' ye,"* la han till. *"Get yer darn'd asses outta here!... Now!... We gotta be burnin' daylight! Gotta be movin' before dark! So, see ya downcamp a'fore noon!"*

Han sparkade till mannen som låg närmast. Så vände han på klacken, utan att vänta på svar och haltade iväg igen. Det var alltid svårt att lämna rendezvous och i år kändes det tyngre än vanligt, tyckte han. Kanske berodde det på att hans brigad var den första att bryta upp. Eller kanske hade det att göra med hans allmänt dåliga hälsotillstånd. Sviterna efter ett knivslagsmål, med en shoshoneindian tidigare under våren, hade visat sig vara allvarligare, än det verkat från början. Ett elakt sår i ena benet ville inte läka, trots hans indianska hustrus omsorger med ideliga ombyten med olika rot- och örtomslag. Och som om inte det var bekymmer nog, hade han nu fått diarré också och huvudet värkte något alldeles förfärligt. Fast det senare var ju inte så underligt med tanke på gårdagens häftiga festande.

Väl tillbaka i sitt eget läger såg han med bekymrad min bort emot Nathaniel Wyeths grupp, som under stort svärande och skrikande försökte stuva sina utrustningar på de trilskande mulåsnorna. Det var inte mycket som

Fig 10. En grupp lämnar rendezvous; målning av Gerry Metz

blev kvar några längre stunder på de envisa djuren. Och var det mot förmodan det, så lade sig helt enkelt de sluga kreaturen ner och rullade på marken. Männen svor åt dem och sparkade på dem. Mulorna skriade och sparkade tillbaka. Det var ett kaos utan all like och Milton tog sig om huvudet i förtvivlan. Han undrade om det egentligen hade varit så klokt, att låta Wyeths gröngölingar komma med. Men Miltons egna män var överförtjusta. De stod vid sidan av och åsåg roat hur de ovana öststatarna bar sig åt. De skrattade, pekade och kommenterade alla tokigheterna. Ibland ropade de uppmuntrande råd till packarna, men mest skrattade de och skakade på huvudena. Med en bekymrad min vände sig Milton bort och muttrade:

"Greenhorns!... Damned greenhorns!"

"*Vat ist das?*" hörde han sin partner, Henry Fraeb, fråga. Milton vände sig till den äldre pälsjägaren och fräste ilsket:

"Yankiee greenhorns!... Wonderin' now if it was so smart bringin' dem along."

"Dey help, Soblette," tröstade den äldre mannen. *"Give us more men. Dozen more. Help skeer Injuns huway!"*

Milton nickade uppgivet.

"S'pose you're right, Frapp. Have to give 'em some time, I guess. But then I'm more concerned 'bout Sinclair not ready yet."

"Take keer, Soblette," svarade Fraeb, "dem men still 'memberin' rendezvous. Not goink to move dem 'for dem's ready to move dis mornink, fer sure!"

Han räckte över en nystoppad kritpipa till Milton Sublette och fortsatte:

"Ve can stant to use some time now, to vip dem into shape. Do not let hit frazzle you, Milt! Dem fellas still 'memberin' rendezvous." Han sträckte fram en brinnande kvist från elden för Milton att tända pipan med. *"Ve got uns goot bunch here. Dem jus' neet some time for dem to be goot vorkers."*

Sublette nickade igen, suckade och svarade:

Fig 11. Nathaniel Wyeth

"Guess you're right again. Jest don' wanna lose no time... Got us a long way... So, let's move out! Them Sinclair fellas sure enough will foller an' catch up... I know that..., yes."

Så, när Wyeths män, efter ett tag, äntligen hade fått lite ordning på sina packmulor, så började Milton Sublettes brigad långsamt sätta sig i rörelse. De skulle först ta sig ner genom dalen, mot sydost. Där skulle de passera över Teton Pass, för att på andra sidan höjden dra sig uppför Hobackflodens vilda och svårforcerade dalgång. Först på andra sidan bergen, nere vid Green River, skulle de svänga av mot söder och ner mot de spanska besittningarna. Mot landet som kallades Utaw. Men sakta gick det och det var redan långt lidet

på dagen. Sublette kunde höra hur det viskades bland åskådarleden när de drog förbi:

"Niggers ain't gonna make no ground on they's trail this day. Ain't hardly worth the gettin' up an' goin' what little bit o' trail they's be markin'."

Sublette visste mycket väl själv, att han inte skulle komma så långt den

här första dagen. Men han bet ihop och låtsades inte höra kommentarerna. Och där var andra kommentarer också. Kommentarer som han i stället kunde lyssna till. Kommentarer som var avsedda som uppmuntran. Välgångsönskningar, som utväxlades mellan männen, allteftersom de passerade någon de kände:

"Keep yer scalp locked tight, Milt! Ye niggers, watch the skyline! I'll be one to see ye come to ronnyvoo next y'ar! This 'ere child'll be lookin' fer yer ugly faces at them doin's! Keep yer powder dry, niggers - till I lay eyes to ya 'gain!"

Det här var ett sätt att hålla humöret uppe. Alla visste, att det i den här gruppen skulle finnas någon, eller några, som aldrig mera skulle komma till rendezvous. Men det hörde till. Det var en naturlig del av det sätt på vilket dessa män hade valt att leva och verka. Milton Sublette nickade tyst åt höger och vänster som svar. Själv var han mest bekymrad för att de kommit iväg så sent och att han i ett svagt ögonblick lovat ta med sig Wyeths nybörjare. Livet i vildmarken var svårt nog som det var, utan att behöva ha sådana att ta ansvar för också. Så kastade han ännu en orolig blick över axeln, mot sin unga indianska hustru och deras två små barn. Kanske skulle han ha gjort som Henry Fraeb, som hade lämnat sin familj kvar hos sina indianska släktingar. Henrys hustru, som skulle komma att föda deras barn den kommande vintern. Men Milt tyckte det var svårt att vara ifrån familjen så länge. Hans blick veknade något när han såg sin unga hustrus leende.

"Shoul'd 'av had Sinclair along too," muttrade han vresigt till Henry Fraeb, som red vid hans sida.

"Dat scottsman vill foller soon," tröstade tysken. *"He'll be in afore night, an' ve don't have to go so far today."*

Milton, som kallades "The Thunderbolt of the Rockies", för sin ousinliga energi och sin otålighet, bara nickade uppgivet. Han visste, att de inte skulle hinna så långt, innan de skulle få slå läger igen. Hans femton egna jägare skulle nog ha klarat av att ta sig längre ner i dalen, men med Wyeths amatörer i släptåg skulle det inte gå. Han såg med stigande irritation, hur de ideligen fick stanna för att stuva om packningarna, som ständigt lossnade på mulåsnorna. Men kanske var det lika bra så, för då skulle ju Sinclairs dryga dussin erfarna jägare hinna ifatt dem. Han kastade en sista blick över axeln, bort mot rendezvouslägret, som de nu definitivt lämnade bakom sig, och han suckade. Nu skulle det dröja ett helt år igen.... Om de hade tur och fick ha hälsan, vill säga...

* * *

Fitzpatriks historia

De dagliga rutinerna hade så smått börjat återgå till det normala i rendezvouslägret, efter att Milton Sublette och hans karavan hade lämnat lägret föregående dag. Andra grupper hade också börjat tala om att ge sig iväg, men ännu var det inga flera som verkligen gjort slag i saken. William Sublette och hans partner, Robert Campbell, insåg att det mesta och bästa av handeln nu förmodligen var över för den här gången. Det fanns förvisso ännu en del jägare, som hade hållit på några skinn, i förhoppningen att något av de andra bolagen skulle dyka upp och därmed öka konkurrensen en smula så här på slutet. Men inget av de andra bolagen hade synts till, så Rocky Mountain Fur hade i praktiken haft ensamrätten till hela årets skörd. Något som Sublette säkert var mycket nöjd med, även om han ändå ständigt hördes gnälla över att affärerna bara blev sämre och sämre för varje år. Hans partner, irländaren Campbell, som var den av de två som var "pappersmänniskan" och förde böckerna, var också tämligen utled på det obekväma fältlivet och längtade nu mer än någonsin hem till bekvämligheten i Saint Louis. Även om affärerna nu gick mot sitt slut och de snart skulle packa ihop och börja återfärden ner mot civilisationen, så var han väl medveten om att det ännu skulle dröja flera månader innan de var hemma igen. Om de hade tur, vill säga! Kylan gjorde hans fingrar stela, där han satt och med en raspig penna skrev ett brev till sin bror där hemma i Staterna.

Lewis' Fork, July 18th, 1832

Dear Brother,

A year has nearly elapsed since we parted, and the Fates, - my wayward disposition, - or both combined, have placed us at a distance of some thousand miles from each other. You, in the enjoyment of peace and

security; while I, with a small band of hardy trappers, am in the midst of our old enemies the Black Feet Indians - who if they had a chance would take pleasure in "dancing my scalp". Be that as it may, yours is an enviable lot, when compared with mine. You can retire to rest, without apprehensions of midnight alarms; and can walk forth during the day without fear of an assassin: - whilst I am compelled to recline on the green sward," with the Heavens for a canopy; my arms by my side - and a strong guard keeping watch over our lives and property.

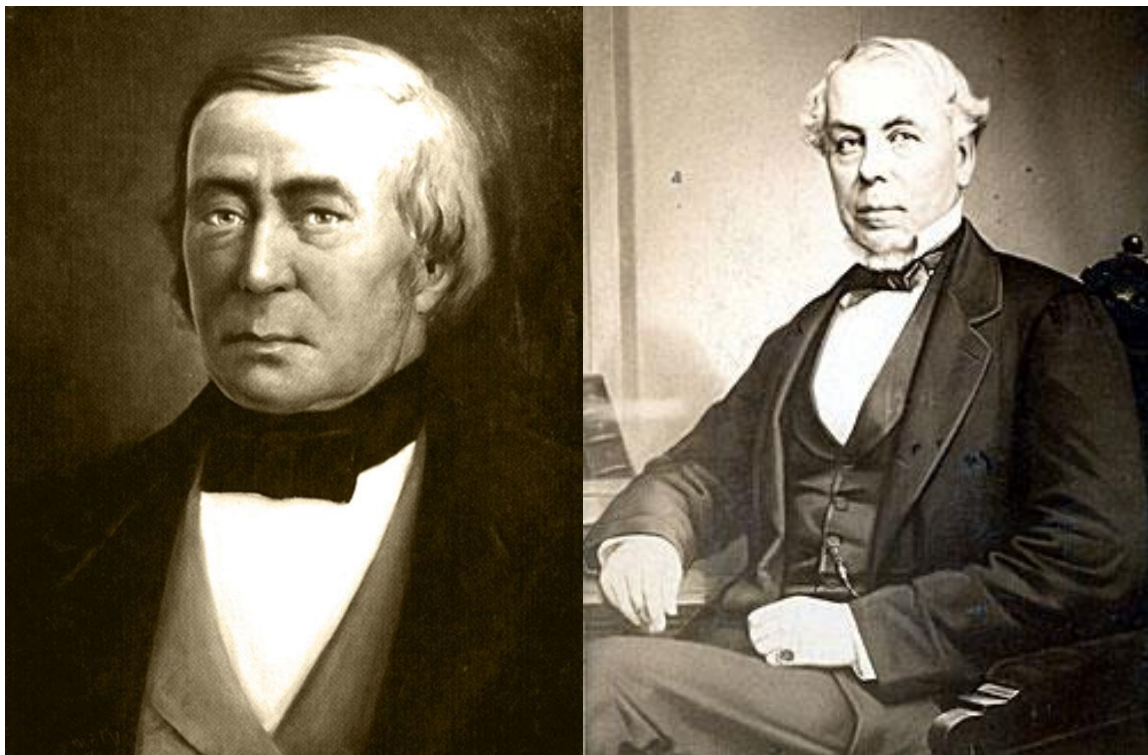
Such are our different situations, and such must they remain for at least another year, when I fervently hope to be enabled to quit forever, a pursuit which has little besides danger and privations connected with it.

Leaving the boundary line of Missouri, our company, consisting of about 60 men, proceeded up the Blue river, which empties into the Kansas; and from thence up the Platte river. Our trip was more prosperous than usual, having taken every precaution which past experience had taught us to provide for every emergency. We had two steers and fifteen sheep, besides the usual supplies of bacon, meal, flour, &c. to meet our wants, until we reached the Buffalo. In former letters, I told you that this noble, and (to the hunter and Indian) most useful animal, has been gradually retiring from the haunts of civilized men; and is not met with, at any great distance east of the Black hills. To those, who are not amply provided with supplies, the dreary journey from the boundary line to the Buffalo range, must be attended with great danger and privation.

On 11th June we came in view of the Black hills, and since then have never been out of sight of snow. Our clothing requires to be as warm as yours in the coldest winter. During the last three weeks we have had frost every night and have frequently encamped by snow banks; yet such a complaint as a cold is unknown among our men!

Där lade Campbell ifrån sig pennan och såg upp. Fram mot tältståndet, där han satt, kom en stor, vithårig man gående. Det blev mörkt för ett kort ögonblick när den stora kroppen nästan helt fyllde ut tältöppningen.

"Goo'day to ye, par'dner! How's it goin'?"

Fig 12. Thomas Fitzpatrick (t.v.) Robert Campbell (t. h.)

Thomas Fitzpatrick slog sig ned på en tältstol alldeles intill Campbell. Den storvuxne jägaren hade på bara några dagar, nästan på ett mirakulöst sätt, kommit över de värsta sviterna efter det våldsamma äventyr han hade råkat ut för och som nästan hade ändat hans liv. Det enda som nu vittnade om den vådliga händelsen var skrapmärken i ansiktet och på armarna och att hans tjocka hår hade blivit alldeles vitt! Robert Campbell hade kvällen innan suttit och lyssnat till hur Fitzpatrick själv berättat, om hur han råkat i bakhåll på väg tillbaka till pälsjägarlägret och så när mist livet på kuppen.

"Such dam'nd cold as a man can't hardly even scribble a letter!"

Campbell skakade på huvudet och såg ut genom tältöppningen.

"Guess ye was a'freesin' somethin' terrible, comin' up over them mountains, nearly in yer bare feet."

Han såg på bergsmannen, som bara nickade, med blicken fäst på något långt ner i dalen.

"That ye can say, fer sure," svarade han efter en stund och nickade.

De båda satt så tysta en stund och såg ut genom tältöppningen.

"Writin' me a letter to me brother back to the States," sade Campbell till slut och vände sig mot kompanjonen. "Me'be should tell 'im 'bout yer adventure, too."

Fitzpatrik drog på munnen och nickade.

"Me'be ye shou'd. An' don't forget tell 'im how's ol' Fitz fooled them sneekin' redskinns nearly out o' thens britches, an' how's they set up a howlin' o' diss'pointment when they suddenly fond out they'd lost me tracks! I tell ye, that was a sight to behold!"

Firzpatrik skrockade självbelåtet och lutade sig tillbaka i tältstolen.

"T'was a pity thou' I lost them fine animals. Shou'd'a been a sight to see them runnin' 'gainst them Ne'percy hosses."

Han skakade på huvudet och strök sig över håret.

"Lost me my hair color too, see! Wonder if ther's any of 'em stupid In'juns wantin' this a'here pelt now! Or, me'be it's worth even more now! What ya think?"

Han såg illmarigt på vännen, som bara drog på munnen och nickade.

"Might be..."

De satt tysta så ännu en stund, innan Campbell på nytt frågade:

"Ya said 'twas down to the Green, an' that 'twas blackfeet? Did'ya kennen any o' them pesterin' verminnts? Ever seen anyone o' 'em afore?"

"Nop. Was jest some feathered, screechin' devils. At least forty o' them though. Came upon me down to a deep valley, strewn with large, lose rocks an' fallen timber. Du'no fer sure where 'twas. Guess me'be some small stream runnin' into the Green somewhere below. Was on me way up in the mountains then, intent on crossin' over to the Columbia an' goin' to look this 'ere camp up.

But I had me 'nother scare day before that, I tell ye. 'T was a day with the weather bein' dull an' cloudy. Me'be four or five days since I'd left cap'n Sublett an' yerself down to the Sweetwater. Got strayed from me course an' found miself in the midst o' a rough an' hilly country, 'boundin' with large, lose rocks, sometimes as thick as even stopin' me from gettin' trough. Well, there I was, takin' some time after that toilsome ride. Had turnet me hoss loose to let him feed fer himself an' sittin' on a small rock gnawin' away on what little provisions I had left. Whil'st thus seated, restin' me wearied limbs an' satisfyin' the gnawin's of hunger, I was suddenly startled by a scramblin' in the rocks in me rear. As I turnet around I beheld a huge baar

approachin' me in double quick. I instantly sprang to me feet an' faced his lordship, fer I's well acquainted with Mr Bruins mode o' warfare. So there we stood, starin' each other in the eye, fer at least a whole minute, afore he, discoverin' that I wasn't in no way bashful, bowed his head, turnet an' run."

Fitzpatrik hade rest sig under tiden han berättade och demonstrerade med livfulla gester hur det hela hade gått till. Nu drog han andan och satte sig ner igen.

"At that time I in fact did the same, but in a safer direction, o' course. I made fer me hoss. But Bruin wasn't so easy foolet. He seen me retreat, turnet an' gave chase. I thought I'd be able to reach me hoss an' mount afore the devil could reach me, but the hoss got scared by the beasts approache, an' jest as I's to mount, the dumb crittur sprang loose an' droppet me on me back. The bar was at me feet an' I thought fer a second me

Fig 13. Mr. Bruin i egen hög person

last time was up. But instantly I's on me feet again, an', as it were in a fit o' desperation, rushed toward the beast, yellin' at my full troath. That was to much fer Mr Bruin, who turnet on the spot an' ran of."

Jägaren hade ånyo hoppat upp och demonstrerade med vilda språng hur han skrämt iväg björnen. Men så kröp han ihop bakom tältstolen, som om han tog skydd där och fortsatte:

"Sir Bruin took time though to stop an' snatch up the little morsel I had been eatin'. Whil'st he was thus employed, I krept to me gun, keepin' the rock betweenst him an' me. Havin' reached it, I took deliberate aim an' killet the stupid bastard dead on the spot. Havin' secured me hoss, I fell to work at the carcase of me vanquished foe, an' after cockin' an' eatin' a choice piece of his flesh, left the rest to feed his kindred."

Fitzpatrik satte sig lugnt ner på stolen igen och Campbell bara nickade

bekräftande åt honom. Sådant var det normala livet för dessa bergens och de vilda skogarnas män. Det var inget märkvärdigt med det. Den som inte klarade sådana situationer fick heller aldrig en chans att berätta om det. Och det här var ingen sådan där rövarhistoria heller, som de som brukade berättas vid lägereldarna om kvällarna. Det var inte som när Ol' Gabe Bridger brukade samla de allra färskaste nybörjarna omkring sig och berätta hur han en gång hade jagats in i en grotta av minst femtio blodtörstiga indianer och inte kunde ta sig ut. Och hur han som svar på de imponerade gröngölingarnas ivriga frågor, om vad som hade hänt sedan, alltid skratande svarade:

"Well, them darn'd bastards kill't me right there!"

De två satt så tysta en stund, innan Fitzpatrik slog ut med handen och sa:

Ye can write that down fer yer brother, if ye like. That's sure's true as I'm sittin' 'ere miself."

Campbell tvivlade inte en sekund på det och bara nickade till svar.

"Yeah. But what 'bout the In'juns that jump't you?"

"Oh, I had to ride of a couple more miles afore I could turn in. The next mornin' appered more favourable over head, an' I made an early start. Travelled along a small criik, till near the middle of the day, when I found me in a valley, wich seemed to be hemmed in on all sides by towerin' hills. Had not travelled far in this valley, afore I found miself ushered into the presence of a hostile tribe o' In'juns.

Good Lord ,.. tried to devise some means to effect a return without beein' discovered; but it was too late. Right behind me was a choice set o' young warriors. In front, an' on both sides, there were steep mountain sides. My noble steed, the very best there is, was now put to the test. He started with the speed of lightnin', boundin' over ditches, stones an' logs, like had he understood all by himself the fix we were in. Soon we began to ascend the mountain, but found it too steep an' rough. The In'juns dismounted an' follered on foot. I applied the whip, but all in vain. I soon was compelled to dismount too, an' leave my prized animal to fall prey to the savages. I ran up the mountain with all possible speed. But findin' that I must eventually be overtaken, I secreted miself in a hole amongst the rocks. After remainin' a few minutes in this subterraneous cavern, I heard the ferocious yells o' triumph o' my pursuers, as they captured my lamented hoss. But their victory was not complete, although the hoss was the principle prize. Some o' them follered on an' came close to mi hidin' place, passed an' repassed couple times, without discoverin' me though. What a moment o' intense

anxiety that was! Guess it was there I got mi gray hair. All chance o' escape cut off! No prospect of mercy if taken! Hope began to die, an' I expected to meet me savior any time now. But it looks like the savior weren't quite ready yet. Because they continued their search until near sunset, without findin' me. Finally, they gave up in despair, an' returned into the valley, with mi hoss.

Now that I had escaped this scrutinizing search, I began to breathe more free an' easy; but I was yet far from being out o' danger. As I said, I had lost mi course to the Columbia River an', couldn't tell how to regain it again, even should I succeed in escapin' from me present perilious situation. So, I remained secreted in the rocks till long after dark, when I crawled out an' finally started of in the direction, which I thought should take me away from the In'juns. I had not travelled far, however, until I was again doomed to be dissapointed, for as it turned out to be, I happened to find miself right on the very borders of their encampment! Holy Jehoshopat! What could I do? Happily, the bastards didn't catch wind o' me, an' I returned quietly to mi hidin' place amongst the rocks.

Early next mornin' I made a new try. But, no chances! Could soon see the savages, which I judged to be of the merciless blackfeet tribe, runnin' races in the valley with the hoss they had taken from me. So, I had to stay in hidin' 'nother day. Come nightfall, I couldn't hear 'em any longer, an' made 'nother effort to save miself. I gradually descended the mountain, to the criik some distance below where they had had their camp the day before. This I followed until daylight forced me into hidin' again. Had to lay there all day, without food or water. Water I could snatch next night, when I 'gain started out. But nothin' to eat, an' mi stomach started protestin'! Had to find somethin' to eat, but still I hadn't any idea how to find mi way over to the Columbia. Then, suddenly, I came upon a place, along the river, I felt I knew. An' after a while I came to mi reckonin' of the country an' thought, that if I just could escape from hunger an' from beasts of prey, I might also manage to elude the In'juns. Supposing the In'juns were not so numerous on the opposite side o' the river, I resolved to cross over. So I built a raft o' some ol' logs, laid mi shotpouch, gun, blanket an' other things on it, an' pushed fer the opposite shore. Water was darned cold, an' when I was nearly across the current became very rapid, an' took hold o' me. We began to descend the river now at a rapid rate, until we hit a rock, which tore mi frail craft to pieces, dumpin' all mi things in the water. Bein' weak from hunger an' exertion, it was merely a wonder I reached shore, an' was able to drag mi up! I stood there on the bank, drippin' wet, in the midst o' despair. Had no weapon now, other then mi butcher knife, to fight mi way through a country, swarmin' with savages an' equally dangerous wild

beasts! The los o' mi blanket was also severe, as the weather was quite cold. I follered the river a couple o' days, subsistin' on buds, roots an' weeds. The second evenin' I was alarmed by the fierce growl o' wolfs, head-in' down fer mi, 'bout fifty yards distant! Only chance to escape was to climb a tree, which I did immediately. Here I was compelled to roost until daylight, in a most painful agitation. But the wolves left, when they tired o' gnawing through the tree, an' I started out with great speed, not even stopin' fer anythin' to eat! Then, suddenly, I stumbled on a place where the wolves had kill't a buffler. Here I satisfied mi appetite by collectin' all the meat that was left on the bones. Made a fire by rubbin' two sticks together an' cooked it. From then on, I just loitered about from place to place, but could find no more nourishment. Was so weak now that I hardly couldn't walk any more, an' was in a very desperate situation. Mi only hope was to be found by mi companions or some frien'ly In'juns. But the hope wasn't big. So, I thought o' preparin' miself fer death, an' committed mi soul to the Almighty. Have no more recollection o' anythin' that ocured after this, until I found miself in the hands o' mi deliverers."

Det var en ruskig historia och Bob Campbell bara skakade på huvudet. Inte underligt att Fitzpatrik hade sett ut som en fågelskrämman, när Goodin kom in med honom för ett par dagar sedan. Men ännu märkligare var det att kar'n hade repat sig så fort, trots allt. Som om Fitzpatrik förstått kamratens tankar svarade han stillsamt:

"Can live with mi white hair, I guess, but I lost mi hat, an' got some terrible sunburn on me head, an' that still hurts. Otherwise, I guess, I'm most mad at loosin' me ol' gun. That was a real beauty, an' I'll probably won't be able to find the likes o' her 'again. Real good ol' Pennsylvania Deerslayer she was.... Damn it!"

Han spottade, skakade på huvudet och såg med en lång blick ner genom dalen. Så suckade han och sträckte på benen.

"Got some terrible ache in mi legs too, after that night there in the tree. Damned wolfs! This 'ere life aint no life fer an ol' man, I tell ye that!"

Han såg på sin partner.

"No, jist tolt me brother so, in mi letter here. Figgerin' on quittin' miself after next season, I am."

Även Bob Campbell skakade på huvudet, suckade och lät blicken för ett ögonblick glida ut genom tältöppningen och ner över dalbotten. Allt hade varit stilla hela förmiddagen, men nu var det något som syntes röra sig långt där nere, bortom de bortersta lägren. Han kunde inte se vad det var,

men andra tycktes också ha lagt märke till det. Han höll andan en stund, men så slappnade han av. Antagligen bara några jägare som i fyllan och villan råkat i luven på varandra. Han lutade sig tillbaka i stolen. Brevet till brodern, som han fortfarande höll i handen, lade han nu ifrån sig på en låda vid sidan.

"Yea, me'be I tell 'im some o' your'n experiences after all. He sure is..."

En mörk skugga for över tältduken och en gäll röst utanför avbröt honom mitt i meningen.

"Cap'n! Some'un 's acomin' down the hole! An' that some'un 's in a real hurry, it seems."

Ett rufsigt, rödlätt huvud stack in i tältöppning och förmörkade för ett ögonblick tältet.

"Cap'n! ..."

Så blev karlen tyst ett tag, medan han såg sig om i det skumma tältmörkret.

Fig 14. Vy över Pierre's Hole med Teton Mountains i öster

"Oh, I thought the Cap'n was 'ere... Seen 'im somewhere 'round...? Anyways, there seems to be some'un comin' up from down yonder. An' in a bad hurry too...! Wonder what's goin' on...?"

Så drog han sig baklänges ut genom tältöppningen igen och de två andra reste sig och följde honom ut i det tidiga solljuset...

Natten hade varit lugn. Milton Sublette hade beordrat lägerslagning så tidigt, att Wyeths gröngölingar skulle hinna få ordning på alla sina saker. Själv hade han mest suttit och surat över, att de inte ens kommit upp ur dalgången. Å andra sidan hade Sinclair och hans karlar hunnit ifatt dem och det kändes bra, att ha ytterligare ett dussin vana skogsmän i lägret. Inte för att han räknade med något ovälkommet främmande så här nära rendezvouslägret, men nu visste han i alla fall vad han hade och nu kunde han börja planera sin färd mot sydväst. Han och Henry Fraeb hade kvällen innan diskuterat vart de skulle ta vägen. Det hade slutat med att de båda blev överens om att först dra sig över Teton Pass och söka sig ner till Lewis River, för att följa den i dess stora båge genom bergen. Hade de bara väl kommit igenom bergen kunde de sedan dra ner mot sydväst vilken väg de ville. Tysken hade pratat om Den Stora Saltsjön, men Milt ville helst dra ner mot Uintahbergen och kanske ännu längre söderut. Han hade förra vinterns kyla och snö i starkt minne och det sjuka benet skulle säkert må bättre av ett mera humant klimat. Visserligen var väl låglandet där nere, söder om

Fig 15. Antoine Robideaux

Uintah, tillhåll för bröderna Robideaux nu, när Antoine antagligen hade köpt Reed's Trading Post, men det skulle säkert finnas plats för dem alla. Antoine hade ju dessutom haft mycket god jakt där nere förra året, att döma av de storaffärer han hade gjort med Miltons storebror. Skinn för nästan fyratusen dollar! Det måste alltså finnas bäver där nere! Dessutom kunde det ju vara bra att det fanns handelsmän i närheten. Tids nog, tänkte han, fick de väl se var det blev bäst. Det var ju ändå tillgången på bäver som i slutändan fick lov att avgöra vart de tog vägen. Han hade visserligen hört jägaren Zenas Leonard, och några andra, långtansfullt prata om Santa Fe, men nu när han hade sin unga hustru med sig, så kände han inte någon dragning dit ner. Det var för långt, och med de fallande skinnpriserna behövde de nog alla dagar de hade för att jaga, om de skulle få ihop till det nödvändigaste. Så de spanska fruntimren fick vänta. Dessutom var han nyfiken på alla de nya ställen han hört Alexander Sinclair berätta om. Sinclair hade ju varit här neråt de senaste åren. Det var ytterligare en orsak till att det kändes extra bra, att skotten nu var med i gänget. Och uteindianerna, hade Sinclair sagt, var inte på långa vägar så elaka som ohyran här uppe i norr. Nej, Utaw och landen ner mot Coloradofloden lät lockande. Sedan fick det väl ge sig...

* * *

Konfrontationen

Lägerplatsen Milton och Henry hade valt föregående kväll låg i södra änden av dalgången. Det var drygt en mil nedanför rendez-vouslägret. En liten bit längre ner tog spåret av österut, upp mot Teton Pass. Det enda stället här i södra delen av dalen där det gick att komma över Tetonbergen. Där skulle de upp nu idag, när lägret väl var brutet och mulorna lastade. Milton såg irriterat på karlarna omkring sig. Många tycktes fortfarande inte ha kommit över latheten och motviljan mot att bryta upp. Han såg också långt efter sin unga indianska hustru, som samtidigt som hon försökte hålla ordning på den större av deras pojkar, just var i färd med att tvätta den minsta och byta mossan i barnbäran. Han mjuknade till sinnet, när hon hastigt tittade upp på honom och ett snabbt leende drog över hennes ansikte. Det hade varit en bra lägerplats. Nere i dalen rann Teton River och överallt strömmade kristallklara bäckar ner till floden från bergen i öster. Lägerplatsen, de valt, låg på en svag sluttning, med en av dessa otaliga bäckar alldeles intill. Strax nedanför planade marken ut och i de lägre delarna, där vattnet på sina ställen stod halvmeterhögt, växte täta buskage och marken var täckt av allehanda slingerväxter och blommor i otaliga färger. Längre in bland buskagen var marken mera sumpartad och där nere var det gott om mygg. Men här uppe hade de klarat sig ganska bra. Morgonens kokeldar brann fortfarande, även om Miltons egna karlar nu i det närmaste hade lastat sina hästar och mulor färdigt. Alexander Sinclair, och hans dussin jägare, hade valt en egen lägerplats en bit längre bort och Milton kunde inte se om de var färdiga eller ej. Men Wyeths Yankees... Milton skakade på huvudet.

"Damned greenhorns...," muttrade han tyst för sig själv, där han satt på en kullfallen trädstam och stoppade sin pipa. *"Shouldn't have brought them!"*

"You take keer now, Soplette. They's goot men. Jest neets some time. They sure make goot men in time..."

Henry Fraeb klappade honom tröstande på axeln och höll fram en brinnande kvist mot sin kompanjon för att han skulle kunna tända pipan. Milton vände sig mot honom och nickade.

"Yea, I know. Jist don' wanna lose no more time, now. Got us a long ways, Frapp. Want to..."

Resten av orden frös i hans mun, samtidigt som han sträckte sig efter den brinnande kvisten. Det var något, långt där uppe på sluttningen i dalens västra sisa, som fångat hans uppmärksamhet. Något som han likasom först bara förnam i ögonvrån, utan att egentligen veta vad det var. Men instinkten sade honom att det var något speciellt. Han ansträngde sig för att fokusera det. Men än så länge var det inte mera än små svarta prickar, som sakta rörde sig däruppe bland träden. För ett ögonblick tänkte han, att det nog bara var en flock hjortar. Men rörelserna tydde på något annat. Tysken såg undrande på honom.

"Vat is dat?," frågade han så.

"Don' say nothin' right now." Milton gav Henry en snabb blick. "Lookee up thar, Frapp. Tell me what it be ya see thar."

Han nickade med huvudet i riktning ner mot sydväst. Henry Fraeb såg bort mot sluttningen, dit Milton Sublette nickade. Tysken skuggade med handen över ögonen. Sedan såg han allvarligt på sin kompanjon.

"Dey not animals."

"I don't think so neither."

"Som'un comin' in to renduzwooz late? Coul't it be...?"

"Might be. Then it must prob'ly be Font'nelle's train... But, he wouldn't be comin' over that way... Would have been comi'n trough the Tetons 'stead..."

De båda såg allvarligt på varandra.

"Get Meek an' Wyeth up 'ere! An' se if ye can find Sinclair too!"

Sublette reste sig och grinade illa när smärtan i benet sköt upp genom hans kropp.

"Go, get 'em, but don't say no nothin' to anyone els. Not for now, least-aways. I don't want to stir up the men." Fraeb nickade och försvann neråt lägret.

Milton Sublette stoppade ner pipan igen och såg ånyo bort mot sluttningen. Prickarna hade blivit flera och de hade nu sakta börjat sprida sig ner över sluttningen. Men det gick ännu inte att urskönja riktigt vad det var. Milton hade dock en obehaglig känsla av att det här inte bådade gott. Han såg sig oroligt om efter hustrun. Han fann henne stående kvar nere vid bäcken, intensivt stirrande bort mot sluttningen. Hon hade också upptäckt det som rörde sig däruppe. Han vinkade åt henne, att hon skulle dra sig tillbaka till deras tält. Man kunde se i hennes ögon att hon var rädd. Hon

var uppvuxen här i vildmarken. Uppvuxen i ett våldsamt samhälle. Ett samhälle där alla okända företeelser omedelbart måste uppfattas som en fara. Och inte blev hon lugnare av, att hon i sin mans blick såg, att också han var orolig. Hon samlade snabbt ihop sakerna hon haft med sig nere vid bäcken för att skynda tillbaka till lägret. Den större pojken ville dock inte lämna bäcken och hon klarade inte av att bära allt. Så Milton haltade ner för att hjälpa henne. Under tiden kom Joe Meek springande. Milton pekade med tummen över axeln åt honom och grep sedan sin motsträvige son och satte honom att springa efter sin bortskyndande mor. Så gick han tillbaka till Meek.

"Ya seein' what I'm seein', Joe?" frågade han, när de två ånyo stod bredvid varandra.

Joe Meek stödde sig på sin långa bössa, spottade ut tuggtobaken och sa, utan att vända på huvudet:

"Think it might be buffler?"

Sublette såg en stund tyst upp mot föremålen som rörde sig däruppe.

"Not movin' like that. It aint buffler, Joe!"

Han trodde innerst inne inte heller längre nu att det var American Fur's utrustningskaravan som äntligen hade nått fram. För om det var handelsmännen, så måste de ha kommit alldeles fel. De skulle ju ha kommit norrifrån! Ändå hoppades han...

"What's up Captain?"

Nathaniel Wyeth hade sällat sig till de båda.

"Got us some vis'tors comin' in."

Milton Sublette pekade upp mot sluttningen, med handen framför bröstet utan att sträcka ut armen.

"We're figgerin' 'em to be Font'nelle from American Fur, but we aint jest sure jet. Get yer boys ready, Wyeth, but don't scare 'em none! Not fer right now a'least."

Wyeth spanade bort mot sluttningen i sydväst en stund. Han härstamade från en lång rad av sjöfarare på ostkusten, men här ute i vildmarken hade han ingen erfarenhet att stödja sig på. Han ansträngde sina ögon för att kunna urskilja vad det var som rörde sig där uppe. Han tyckte nog att det såg ut som ryttare, men han sa inget. I stället vände han om mot lägret igen med orden:

"I'll get my glass! An' tell my men...," lade han till.

Milton Sublette följde oroligt den oerfarne handelsmannen med blicken, när denne skyndade tillbaka till sitt läger. Han såg hur Wyeth lugnt gick omkring bland sina män och hur deras huvuden vändes bort mot sluttningen, allteftersom han gjorde dem uppmärksamma på vad som höll på att hända. Men så lugnade han sig, när han såg att karlarna blev sittande, precis som han bett Wyeth att instruera dem.

"Ye wantin' to see me, Milt? What's up?"

Alexander Sinclair hade kommit upp, i sällskap med Henry Fraeb, och ställt sig bredvid Sublette.

"Nothin' wrong, right now! Think we may have us some comp'ny 'ere afore long."

Han pekade med små gester ut var den långa, gänglige trappern skulle titta.

"What ye want me to do?"

"Jest let yer men know. Check their loads an' such. Jest get 'em ready, is all!," svarade Milton Sublette.

"An' Joe," han vände sig till Joe Meek igen, *"we better let them flatheads know too. Don't want them niggers doin' somethin' crazy. Tell 'em jest to stay put! Don't want 'em gettin' all exited, thinkin' 'nother trader 's comin' in. Tell 'em we don't know what it is right now!"*

Joe Meek skyndade genast iväg för att utföra sin kaptens order och förvarna den lilla grupp flatheadindianer som hade anslutit sig till deras trupp föregående kväll.

"Now we'll see what's on the horizon."

Nathaniel Wyeth hade kommit tillbaka med sin utdragbara tubkikare. Han drog ut alla sektionerna i det långa tubröret av mässing och satte kikaren till sitt vänstra öga. Det högra var inte så bra, så handelsmannen hade lärt sig att använda det vänstra. Han höll andan, medan han försökte stå alldeles stilla och få in skärpan på de främsta av ryttarna där uppe i sluttningen. För nu var det inte längre någon tvekan om att det var ryttare och inget annat. De hade nu delat upp sig i två kolumner och Wyeth tog ännu ett kort andetag, innan han fokuserade linsen på den främste i den ena kolumnen. De som stod omkring honom väntade spánt på vad han skulle säga. Även i lägren var det tyst och stilla. Allas blickar var nu riktade mot den lilla gruppen av ledare, som stod tillsammans och försökte utröna vad det var som närmade sig. Spänningen var påtaglig. De skulle inte behöva vänta länge. Wyeth tog ett hastigt andetag, sänkte tuben från sitt öga och vände sig till Milton Sublette med ett enda ord:

"Indians!"

Färgen hade plötsligt försvunnit ur Milton Sublettes ansikte. Han sträckte ut handen mot Wyeth.

"Lemme see!"

Sublette tog instrumentet från Wyeth, och efter en förstulen blick bort mot sin familj, satte han det till ögat.

"Can ya tell what they be?" frågade Joe Meek oroligt, *"Crow mought'n be wand'rin' out this way now. They'd be down to Greasy Grass sundancin'!"*

Sublette hade förgäves försökt hålla kikaren stadigt, men hans ben värkte nu värre än någonsin och han gav upp. Han räckte tillbaka kikaren till Wyeth med ett kort:

"Count 'em!"

Bland indianerna, som just hade passerat över höjdryggen i Pine Creek Pass för att komma ner i den varmare dalen, fanns egentligen ingen oro. I lägret under de tidigare kvällarna hade det varit fest. Allt hade gått deras väg på sista tiden. Efter att de hade blivit tvungna att lämna sina kusiner, arapahoinianerna, nere i det varma landet, sedan en av deras unga hetsporrar hade dödat en arapahohövding, hade de med viss förväntan strävat norrut igen. Nu skulle de komma hem. Hem till sitt nordliga land, med de höga bergen, med sjöarna, med de kristallklara vattenflödena och med sina efterlängtrade släktingar. Och de skulle komma hem som framgångsrika individer. Inte som några misslyckade äventyrare, som skulle bli tvungna att leva på allmosor från sina släktingar. Nej, deras släpor och deras packhästar dignade under packningar med de allra märkligaste saker. Saker som deras fattiga släktingar där uppe i det kalla landet aldrig ens skulle kunnat drömma om. Om fantastiskt färgade tyger, om märkliga saker av blänkande silver, om eldvapen som bara de engelska handelsmännen hade och som var så dyra att en vanlig krigare aldrig skulle kunna köpa ett. Och så alla hästar, alla indianers dyrgripar. Deras släktingar skulle bli alldeles gröna av avund. Och de hade nu så många hästar med sig, att de skulle kunna ge bort av de underbara djuren, så att alla skulle lovprisa dem och dikta sånger i vinterläggen om dem. De skulle återvända hem som hjältar. De skulle kunna berätta om det förunderliga landet där nere, där solen alltid sken och det var så varmt även på vintern, att barnen alltid kunde springa nakna. De skulle antagligen inte bli trodda. Men det gjorde inget. De hade ju varit ännu mera framgångsrika än den grupp av krigare, som för många år sedan hade vandrat söderut och sedan, efter flera år, kommit hem med de första hästar som atsinafolket (gros ventre) någonsin hade

skådat. Det hade varit en stor händelse då. Nu skulle det bli en ännu större händelse. Alla såg fram emot att komma hem. Nu gällde det bara att komma förbi de fruktade kråkindianerna. Några av krigarna hade i färskt minne hur de blivit bestulna på allt under ett tidigare försök att från de södra landen föra hem hästar. Kråkindianerna måste undvikas till varje pris. De gamla fienderna, flathead och nez percé däremot var de inte rädda för. Kanske kunde de till och med göra någon snabb räd mot något av deras läger och få med sig några av deras kvinnor och barn för att förstärka sin egen lilla stam. Eller kanske till och med lyckas röva bort någon av de där stora, fina, fläckiga hästarna, som särskilt nez percéindianerna var så duktiga på att föda upp. I de gamlas råd föregående kväll hade de beslutat att hela gruppen skulle dra sig över på västra sidan av bergen för att undvika just kråkindianerna, nu när man närmade sig deras område. Och så, just som de hade börjat ta sig uppför bergens fotkullar hade en av deras krigargrupper stött på en ensam vit man, som hade ett par mycket fina hästar. Det hade varit ett lätt byte att ta hans hästar. Men mannen själv hade smitit ifrån dem. Nu gjorde det inte så mycket, för deras byte var ändå stort. Inte minst sedan en annan krigargrupp kommit ifatt huvudgruppen och visat upp allt de hade lyckats stjäla från en stor grupp vita de träffat på några dagar tidigare längre ut mot slätten. De hade lyckats stjäla inte bara hästar, utan också ett par mulåsnor fullastade med de allra märkligaste saker. Lyckan log verkligen mot dem.

Baihoh, deras krigsledare, var nöjd med sig själv och med vad hans krigare hade åstadkommit. Han åtnjöt nu stort anseende och alla visade honom stor respekt. Till och med de gamla ledarna böjde sig nu för hans vilja. Nu skulle det bli en stor ära att komma hem till de gamla landen och få träffa alla de andra. De som inte hade följt med, när de givit sig iväg för flera år sedan. Han drog den blodröda, spanska filten tätare omkring sig. Det blev kallare här uppe ju högre man kom. Han hade skickat ut spejare för att i tid få varning om eventuella fiender. Särskilt i norr och nordost hade han beordrat skärpt bevakning. Han tänkte minsann inte låta några usla kråkindianer nu få spoliära hans lyckosamma krigsföretag, när han äntligen var så nära. Han kände stödet från de unga krigarna. Men samtidigt visste han, att de nu var smått berusade av de ständiga framgångarna och att sådant lätt kunde straffa sig. Så han höll en ständig vakt på de som verkade vara alltför högmodiga. Det fanns till och med några som öppet protesterade mot att de skulle smyga sig förbi kråkindianernas marker. Gömma sig som rädda hundar hade de fnyst. Han hade fått ta till sin allra mest insmickrande diplomati för att få dem att lugna sig. Men han litade inte på dem. Och han kände att det minsta lilla misstag han gjorde skulle utnyttjas till att ifrågasätta hans ledarskap. De gamla var inte heller odelat

på hans sida. Hade de bara kunnat hade de säkert försökt att undvika alla kontakter, oavsett med vem det än varit. De ville nu bara komma hem så fort som möjligt. Särskilt anfallen på den vita handelskaravanen och den ensamme jägaren hade bekymrat dem. Det kunde ju till och med ha varit deras handelsmansvän McKenzie's folk. Även Baihoh själv var lite bekymrad för det. För han hade själv hört Kenneth "Red Coat" McKenzie, bourgeois för American Fur Companys station vid Fort Union, uppe vid Missouri, berättat att hans handelsmän brukade vara här neråt den här tiden på året. Det skulle ju inte vara så bra för affärerna, om det var hans folk de hade överfallit och om det skulle komma fram senare. Så nu var han noga med att hålla utkik på allt och alla.

Men så hade det varit det där med den ensamme jägaren och att han lyckats smita ifrån krigarna. Det retade även Baihoh och när de unga krigarna ville fortsätta att jaga jägaren så kunde han inte stå emot. Så han tog något sextiotal krigare och deras familjer med sig och lämnade huvudgruppen för att följa den flyende jägaren i spåren västerut. Tidigt den här morgonen hade de passerat över Pine Creekpasset och just börjat nedfärden på västra sidan av en dalgång, när Baihoh uppmärksammades på, att det låg ett stort läger nere i dalen. Men det var säkert inga indianer, för det fanns inga tipis i lägret. Kunde det här möjligen vara hans vän, McKenzie's folk? Han tvekade. Men för säkerhet skull beordrade han kvinnor och barn tillbaka upp i skydd av skogen, medan han själv, med några pålitliga krigare, tog sig längre ner på sluttningen för att studera främlingarna. Det var omöjligt att veta dock. Det var för långt håll. Det fanns inga tydliga kännetecken heller, som kunde visa om det var hans handelsvänner. Dessutom tyckte han sig se en del indianer också bland tälten. Men att det var någon form av affärsmän trodde han sig förstå, för de verkade ha ganska stora packningar. Så han instruerade sina krigare att förbereda sig på att möta de vita som vänner. Det här måste vara den där Fontenelle, som McKenzie talat om. Baihoh bestämde sig för att chansa på det. Men det var en chansning. Krigsledaren funderade länge innan han ändå till slut bestämde sig. Den egna osäkerheten resulterade i, att han gick ganska bryskt fram med några av de unga krigarna, som visade tydliga tecken på upphetsning och redan hade börjat förbereda sig för ännu en erövring. Det var inte lätt att få dem att acceptera hans beslut, för även han insåg ju, att det här säkert skulle kunna bli en lätt seger, om man bestämde sig för att angripa. De var ju flera hundra mot den där lilla gruppen där nere! Indianerna kom från högre mark och den lilla gruppen där nere var dessutom lägrade på öppen mark utan något egentligt skydd. Varför skulle man då låta ett så utmärkt tillfälle gå sig ur händerna? De unga krigarna ville inte förstå. Men Baihoh hade bestämt sig. Det här måste vara Fontenelle's män, hade han sagt till

de otåliga krigarna. De var vänner till deras gode vän, McKenzie! Och vänner angriper man inte! Då skulle de ju inte ha någon att handla med när de kom hem. Nu när de hade så mycket handelsvaror och var så rika!

"How many warriors do ya see up there?" frågade den nu allt oroligare Milton Sublette Wyeth, som ånyo hade satt kikaren till sitt öga.

"Little more'n hundred fifty some," svarade Wyeth tveksamt efter att ha svept med kikaren över sluttningen. *"But more's comin' out o' the woods all the time."*

"But how many in the front there?" lade Sublette till, när han kom att tänka på att Wyeth säkert inte visste vilka som var krigare och vilka som var övrigt byfolk. Wyeth var ju här ute för första gången och kunde inte förväntas veta sådant.

"Oh, more than half! At least eighty - could be up to a hundred there! But the's milli'n. Some goes back an' fort. Hard to say."

Det knöt sig i magen på Milton Sublette. Han såg sig oroligt om bland sina män. Det var hans egna tretton karlar, Wyeths tio och Sinclairs femton. Dessutom fanns där några flatheadindianer. Det var sannerligen inte mycket att komma med! Allra helst inte med tanke på att Wyeths män nog inte var något att räkna med. De skulle nog snarast vara till besvär. Så kastade han en lång blick ner mot sin hustru och sina barn. Han såg att skräcken lyste ur den unga kvinnans ögon. Hon förstod. Om han ändå varit klok nog och gjort som Fraeb och låtit familjen stanna kvar hos hustruns släktingar. Men det var så dags att tänka på det nu.

"Get two riders back to ronnyvoo!" beordrade han Joe Meek, som nickade och vände för att gå. Men Sublette var inte färdig än:

"Get one to tell mi brother, an' Gabe, we got us a lott'a comp'ny out 'ere! Tell the other to get word to all them free trappers - an' to the Ne' Percy an' Snakes too!"

Han höll fortfarande Joe Meek i armen, men avbröt sig och vred på huvudet, för något uppe i sluttningen fångade hans intresse.

"Union Jack!"

Wyeth nästan spottade fram orden.

"British flag! What could that mean?"

Han såg sig om från den ena till den andra. De andra såg också frågande på varandra. Indianerna däruppe hade vecklat ut en stor flagga, som nu fladdrade ut i vinden.

"The devils got British flag! Must be Hudsons Bay sons o' bitches!, hördes längre nere från lägret. Damned niggers, goin' them darned English traders errands! Here in our country, where they don't dare to tread themselves! Sendin' thous lousy Redskins instead!"

Milton Sublette släppte Joe Meeks arm och sa eftertänksamt, nästan som för sig själv, medan han spänt såg upp mot sluttningen:

"Guess they dun'no fer sure who we be, an' want's to state who they are. Guess they's jest tryin' to buy them some time, so they can figger out who we be... Yea, think so...Don' like it... No, don' like it a bit..."

"Want me to get them riders goin', Milt?" frågade Joe Meek.

Milton Sublette vände sig till Joe Meek och skulle just svara, när Alexander Sinclair, som dittills hade stått tyst, utropade:

"One o' 'em's comin' out!"

De kunde nu se hur en av indianerna, insvept i en scharlakansröd filt, lösgjorde sig från mängden och sakta började rida nerför den sista sluttningen. De andra krigarna slöt omedelbart leden bakom honom och ställde upp sig på en lång linje. Där var åtminstone ett femtiotal i linjen. Men flera rörde sig där bakom. Även de övriga indianerna, där man nu kunde urskönja både kvinnor och barn, hade stannat längre upp i sluttningen. Fortfarande var det ingen som definitivt kunde säga vilka dessa indianer var. Många av de kvinnor man kunde se hade samma typ av knäkorta kjolar som kråkin-
dianernas kvinnor bar. En del av krigarna hade håret uppsatt på samma sätt som medlemmarna i kråkornas krigarförening Lumpwoods, men ändå var det något som inte stämde.

"Them aint crows!" nästan viskade Sublette för sig själv. *"Dun'no why, but them aint crows...! Could be 'rapahoes, me'be..."*

Han såg sig om bland de andra. Men de bara skakade på sina huvuden. Ingen hade någon åsikt. Alla kände spänningen stiga. Det var ännu cirka sju- till åttahundra meter mellan de båda grupperna, men indianen i den röda filten kom sakta allt närmare.

"Ve neet uns time," viskade Henry Fraeb.

"We aint got no time," svarade Sublette irriterat. *"That man's a chief! Guess we gotta talk to'im."*

Han såg sig om. Karlarna nere i lägret höll sig ännu lugna. Några av dem hade rest sig. Många hade sina vapen i händerna, men det syntes inga tecken till panik.

"They'd be friendlies?" frågade Sinclair oroligt. *"With that English flag? English give it to 'em?"*

"Could be," svarade Milton.

"Coot be," upprepade Fraeb, *"but..."*

"But them niggers may have raised it," avbröt Sublette, *"like ye raise ha'r! Like a trophy fer the winner!"*

Han vände sig åter nervöst om och såg ner mot lägret.

"Get yer men to take 'em packs off'en their animals," sa han och vände sig till Sinclair. *"If the hosses go, I don't want no goods goin' with 'em. Frapp, ye tell our boys do the same! Wants me a breastwork thrown up fast! Ye all can see how outnumbered we are."*

"They gotta be crow," försökte Sinclair intala sig själv, när han och Henry Fraeb skyndade tillbaka ner mot lägret. *"If'n they'd be somethin' else, them niggars would be down on us like shit through a privy hole by now. Don't ye think so too?"*

Han vände sig mot Henry Fraeb, som bara skakade på huvudet och såg sig oroligt bakåt. Han såg att indianledaren hade stannat ungefär halvvägs och nu bara satt där på sin häst. Han hade varit med om en del i sitt liv, härute i bergen, men det här var nog det värsta han upplevt hittills. Om indianerna bestämde sig för att anfalla skulle männen inte ha en chans. Det skulle vara lika lätt som när en flock vargar lyckas skilja en hjortkalv från hinden.

Också Milton Sublette funderade över varför indianerna inte anföll. Hans lilla grupp skulle ju bara vara en munskbit för den stora indianhären. Han lät blicken svepa över den långa raden av krigare, som satt där på sina nervösa hästar. Han såg hur det hötte med sina långa lansar och hur flera av dem redan höll pilar på sina bågsträngar. Han såg också att ganska många hade gevär. Här gällde det att vinna tid i första hand. Han såg sig oroligt om efter lämpliga platser att dra sig tillbaka mot, i händelse att indianerna skulle gå till anfall. Synen gjorde honom inte lugnare. Det fanns inga naturliga reträttplatser någonstans i närheten!

"Hurry up with them packs!" ropade han bakåt mot karlarna nere i lägret. Men han tordes inte ta ögonen ifrån indianerna, så han visste inte hur det gick.

"*Gimme that eyeglass!*" sa Joe Meek och sträckte ut handen mot Wyeth. Han fick kikaren och satte den till ögat. Långe och väl lät han den svepa över krigarleden, men han kunde inte finna några säkra kännetecken på vilka de var. Till slut lät han objektivet fokusera på hövdingen, som nu hade stannat och bara satt där alldeles stilla på sin häst och väntade på att någon skulle komma ut och möta honom. Det var en ståtlig figur. Med den blodröda filten svept om kroppen, så att högra armen lämnades fri, och med en buffelhuva med två uprättstående horn på huvudet. Från hornens spetsar fladdrade fjädrar i den lätta vinden och från något, som han höll i den fria armens armveck, fladdrade färggranna band, hermelinskinns och mera fjädrar. Det var en pipa! En långskaftad pipa av grön såpsten!

"*Blackfeet!*"

Tanken for som en blixtnö genom hans huvud. En sådan pipa hade han sett... I samma ögonblick började hövdingen ropa till dem. Och nu försvann definitivt det sista tvivlet. Det där språket kände han igen!

"*Blackfeet!*" ropade han så högt, att alla skulle höra. "*Them's blackfeet!*"

"*Get yer men goin' to ronnyvoo! Now, Joe!*" stötte Milton Sublette omedelbart fram mot sin vän. "*Now...!*"

Joe Meek kastade kikaren tillbaka till Wyeth och störtade bort för att skicka iväg sina budbärare. Här fanns inte längre någon tid att förlora.

"*Bug's boys!*" muttrade Milton mellan sammanbitna tänder, medan han febrilt försökte tänka ut, hur han kunde vinna tid, så att hjälpen från rendezvouslägret skulle hinna fram. Förtvivlat sökte han med blicken efter någonstans att söka skydd.

Baihoh såg med en viss undran två ryttare spränga iväg uppför dalen, så att jord och grästorv stänkte om dem. Han undrade vad det kunde betyda. Var inte det här Fontenelle ändå? Handelsmannen som han hade planerat att bjuda fredens pipa till? Var inte det här vännen McKenzies handelsmän, som han nu försökte möta i fred och samförstånd? Hans krigare hade inte velat lita på de vita, men han hade stuckit ut halsen och satt sin ära i pant på att det här var American Furs handelskaravan. För hans vän, Kenneth McKenzie hade ju sagt, att de skulle vara just här vid den här tiden. Han såg sig oroligt om. En hastig blick över axeln, bort mot sina krigare gjorde honom lite lugnare. De satt kvar, men han såg samtidigt att några av dem inte längre kunde behålla lugnet, utan pekade och gestikulerade. Längre upp i sluttningen såg han också hur kvinnorna drog sig samman och hur en del närmade sig skogsbrynet som en säkerhetsåtgärd. Men själv ville han inte röja den gnuttan av tvivel som hade börjat gnaga honom invärtes. Så

han satt stoiskt kvar. Så höjde han ena armen och ropade:

"Oki áápi ninaawa; Baihoh, nitsiyikitapiyi"...

Han hade använt svartfotspråket, eftersom hans eget språk var så svårt, att han var nästan säker på att ingen av de vita hade förstått honom, om han använt det. Men nu var han säker på, att de hade förstått vad han sa. Och dessutom hade han ju visat dem den brittiska fanan, han fått av vännen McKenzie. Han hade ju visat, att han kom i fredliga avsikter, genom att låta alla sina krigare, och även kvinnor och barn, helt öppet rida fram mot de

Fig 16. The Pipe Carrier; målning av Martin Grelle

vitas läger. Han hade ju till och med själv ridit fram, utan vapen, endast med en pipa, för att hälsa sina handelskamrater och för att visa att Baihohs folk nu på nytt var hemma och var beredda att göra affärer. Inte kunde väl Fontenelle missförstå allt det! Nu väntade han otåligt på en signal från de vitas sida, att hans bedömning hade varit riktig. Så såg han till sin lättnad till slut två män frigöra sig från jägargruppen där framme och sakta börja rida honom till mötes. Han andades ut och hans mun drogs till ett snett leende. Han hade haft rätt!

Pipan i hövdingens armveck hade retat Milton Sublette. Han tänkte san- nerligen inte gå på något sådant billigt trick. Han hade haft alltför många kamrater, som gått under i bergen genom åren, efter att ha litat på det där gamla tricket! Han var nu helt säker på att krigarna i linjen, där bakom hövdingen, var redo att rida över dem på minsta lilla vink från sin ledare. Det här var definitivt ingen fredsinvit! Det enda hövdingen var ute efter var att vinna tid. Tid för att studera sina motståndare lite närmare. Tid dör att se deras ställningar. Räkna hur många de var. Se vilka vapen de hade. Kanske vänta på att ytterligare egna förstärkningar skulle hinna fram. Hinna att planera sitt eget angrepp. Milton tänkte inte låta dem få den tiden. Men samtidigt funderade han febrilt över vad han skulle göra för att själv vinna tid. Vinna den tid han så väl behövde, för att hans bror William skulle kunna komma till undsättning med jägarna uppe från rendezvouslägret. För han var säker på att de skulle komma störtande så fort de fick höra. Hans inre kokade. Han såg med stigande irritation på Wyeths oduglingar. Han spot- tade på marken och svor åt den lilla gruppen flatheadindianer. Han visste att de ändå inte förstod honom. Men han visste också att svartfötterna skulle bli ännu mera aggressiva, när de såg att en grupp av deras dödsfi- ender fanns i hans läger. Måtte Bill och Gabe hinna hit i tid, tänkte han. Han svor över sitt onda ben. Han visste mycket väl att han inte var i stånd att leda en strid, om den skulle bryta ut nu. Han skulle vara tvungen att sitta till häst i så fall och det gick inte i strid med indianer. Han svor åt Sinclair, så att skotten förvånad såg på honom. Men det var mest bara för att han kände att han behövde svära. Eller kanske rättare sagt, för att han inte visste vad han skulle göra annat.

"Dat cusset In'jun vants to talk," påpekade Henry Fraeb lugnt, när han såg att Sublette höll på att tappa fattningen. Men Milton svarade inte. Han blängde bara ännu mera ilsket bort mot hövdingen.

"Tink ve shoot go talk vit 'im, Soblette?" upprepade Fraeb, och tog sin kompanjon i armen, när Milton Sublette inte svarade.

"I'll go talk with that niggars!!"

De båda vände sig om och såg irokesjägaren Antoine Godin komma emot sig. Det var Godin, som för några dagar sedan, hade fört Thomas Fitzpatrik tillbaka till rendezvouslägret och därmed sannolikt räddat livet på honom.

"I know enough o' his damned tongue to palaver with 'im! An' I really want to see 'im in the eye, since it was his damned people who layed my father to rest couple years ago! An' I sure wants to take back that scalp they took of'n 'im first!"

Irokesjägaren väntade inte på något svar. I stället vinkade han till sig en av flatheadindianerna, som var alldeles i hasorna på honom.

"Yer rifle charged?" tecknade han åt indianen, som bara nickade. *"Good! Then cock it an' foller me!"*

De två var på väg redan innan Sublette hann bestämma sig för om han skulle låta dem gå eller inte. Nu kunde han bara stå där och se på, hur det hela skulle utveckla sig. Över ett gräsbevuxet no mans land, mot den väntande indianhövdingen, red de två sida vid sida. De red långsamt och avvaktande, medan de hela tiden lät sina blickar glida över den långa raden av krigare där bakom hövdingen. Utan att vrida på huvudet tecknade Godin till flatheadindianen, när de kommit ungefär halvvägs:

"Keep yer muzzle low, but yer finger on the trigger, frien'! When I take the nigger's hand to shake it, ye be ready! I'll take a blackfeet's hand fer only one reason, ye know!"

Flatheadindianen bara nickade. Han hade förstått. Det här passade honom perfekt. Hatet han burit på i hela sitt liv skulle nu få utlopp. Han skulle hämnas alla de tillfällen då de mordiska svartfötterna, utrustade med brittiska musköter, hade angripit hans i jämförelse försvarslösa stamfränder. Flatheads som bara hade stenspetsförsedda pilar och stenyxor att försvara sig med, mot det överlägsna stålet, krutet och blyet. Det hade alltid varit som kattens lek med råttan. Men nu var det han som hade ett gevär! Och där borta satt en obehäpnad representant för den förhatliga fienden. Det här var nästan för bra...

Baihoh såg de två ryttarna komma mot sig. Hans häst började röra sig nervöst, men han själv försökte hålla sig kall och se oberörd ut. Innerst inne började han dock undra. De här båda var definitivt inga handelsmän! De var helt klart indianer! Även om den ene var klädd som en vit man, så var han otvetydigt också indian! Var det inte Fontenelles handelskaravan ändå det här? Hade han i alla fall misstagit sig? Han bestämde sig ändå för att pröva att hälsa de två som en vän och lyfte en hand mot dem i en vänskaplig gest. Han ropade ut några hälsningsfraser på svartfotsspråket och föreslog att de skulle sitta av och röka hans pipa. Men de två svarade inte. I stället red de bara fram till honom. En på var sida. Hövdingens häst ville backa undan, men han tvingade den att stå kvar. Han såg från den ene till den andre.

"Fontenelle...?" sa han i frågande ton.

Ingen svarade honom, men Godin red upp alldeles inpå honom och sträckte fram handen. Baihoh tvekade ett ögonblick, men nu kunde han inte

dra sig undan längre. Så han tog misstänksamt den framsträckta handen. Ett elakt leende for över Godins ansikte, när han för ett kort ögonblick gav sin medlöpare ett kort ögonkast. Flatheadindianen red nu också alldeles in på gros ventrehövdingen och spände ögonen i honom. Så började han tala på ett brutet svartfotsspråk:

"I have seen blackfeet this day. Killers of my people. You have come to talk in your red blanket holding on to a pipe of peace. Blackfeet are squaws when they do not have gun to shoot. I have gun this day!"

Han lyfte sitt gevär mot gros ventrehövdingens bröst. Baihoh försökte dra sig ur Godins grepp, men irokesjägaren höll krampaktigt fast honom och ropade till sin medlöpare:

"Fire!" En order som inte var svår att förstå för flatheadindianen.

Skottet ekade genom dalen och den tunga kulan slog med förfärande kraft in rakt i bröstet på den överraskade hövdingen. Anslagskraften var så stor, att Baihoh kastades bakåt från sin häst, och var död redan när han slog i marken. Alla runt omkring blev nog lika överraskade. Överraskade och förskräckta över den brutalitet och den kallblodighet som de två hade visat. För ett ögonblick stod alla som förstenade. Ingen kom sig för med att göra något. Mera behövdes inte för att de två skulle hinna vända om och piska sina hästar i galopp tillbaka mot de vitas läger. Men innan Godin sparkade sin häst till galopp, hade han blixtnabbt lutat sig ner och ryckt åt sig Baihohs blodröda filt, höjt den i luften som en segertroffé och utstött ett stridstjut, som fick blodet att isa sig i åskådarnas ådror. Gros ventrekrigarna såg på varandra, förstummade av det brutala dådet. Men de behövde inte lång tid på sig att komma över den första chocken. De som hade gevär var inte sena att hoppa av sina hästar och lägga an mot de bortflyende. Luften fylldes snart av visslande bly, men de flyende hade tur och lyckades helskinnade ta sig tillbaka till de egna linjerna. Nathaniel Wyeth såg med stora ögon på vad som just utspelat sig. Han var alldeles förstummad. Det var första gången han var med om något liknande och dramatiken gjorde att han för ett ögonblick alldeles förlorade fattningen. Utan att egentligen kunna styra det lät han undslippa sig ett utrop, som han säkert hämtade någonstans långt bak i sitt medvetande. Han använde nämligen ett citat ur den klassiska litteraturen, när han i sin upphetsning ropade till Godin, just som denne höll in sin häst, så att den nästan hasade omkull i leran:

"This was Joab with a vengeance - Art thou in health, my brother?"

Striden vid Pierres Hole var igång...

* * *

Striden

Gros ventrekvinnorna var inte riktigt lika handlingsförlamade som sina män. I samma ögonblick som det första skottet föll, satte de igång att driva både djur och ungar antingen tillbaka upp och över passet, eller ner mot de videsnår som växte i sumpmarken alldeles nedanför den sluttning där de hade befunnit sig. Krigarna fortsatte att skjuta en stund, men började också dra sig mot de skyddande buskagen, när pälsjägarna omsider också lät sina bössor tala. De flesta av Milton Sublettes män hade till en början tagit skydd bakom de packningar som hunnit lastas av hästar och mulor. Men allteftersom de såg att indianerna började att dra sig undan, snarare än att gå till anfall, blev de djärvare och sökte sig fram i bättre positioner för att kunna skjuta in i busksnåren. Så var ställningen, när plötsligt ett par gros ventrekrigare kom utfarande på sina små hästar från buskagen. De jägare som redan hunnit en god bit ut från sina skydd fick plötsligt bråttom att kasta sig tillbaka ner bland packsadlar, utrustningssäckar och tältpackar. Men de två gros ventrekrigarna hade inte för avsikt att anfälla jägarnas ställningar. De tog i stället sikte på sin fallne ledare.

"They's headin' fer that chief! Try stop 'em, fer Gods sake!" hördes någon ropa från jägarnas grupp.

Mera behövdes inte för att en fullständig kanonad skulle braka loss från packsadelsbarrikaderna. Ett moln av krutrök fullständigt dolde de vitas ställningar för ett ögonblick. När det slutligen skingrades så mycket att jägarna åter kunde se fältet framför sig, såg de bara bakdelen på en av indianhästarna, när den störtade in bland buskagen igen. Kvar på fältet låg dock den andra hästen och - fortfarande...hövdingens döda kropp. Krigarna hade inte lyckats i sitt försök att få honom med sig. Några av jägarna höjde sina vapen i luften och stämde upp ett djuriskt vrål av tillfredsställelse över att de hade lyckats hindra indianernas tilltag. Att lyckas rädda hem en fallen

kamrat var bland indianerna en krigarbedrift lika stor som att själv fälla en fiende. Och att lyckas förhindra ett sådant tilltag var för en motståndare en minst lika stor bedrift. Då de flesta av dessa jägare levde efter i stort sett samma moralkoder, som sina röda motståndare, var deras jubel förståeligt.

"Think I got me a damned blackfeet hoss!" Josuah Leclerc klappade sitt nyinköpta Henrygevär och såg sedan upp på sin vän Alexander Sinclair med ett brett grin.

"Don' think so pardner. I'm sure 'twas my Galena that hit 'im first!"

Skotten spottade och torkade krutstänken ur ansiktet, medan han laddade om sin mynningsladdare. De båda skrattade åt varandra.

"Damn' good to have us such a li'le blackfoot fight 'ere today! Let's show 'em Yankie greenhorns, o' Wyeth's over there, how real mountain men handle such vermints! C'mon now!"

Alexander Sinclair hoppade upp och rusade nedhukad de få stegen över öppen mark bort till högen av packsadlar där Milton Sublette just krupit ner. Tätt i hans hasor kom Joshua Leclerc springande.

"Down men! Down!!!" ropade Milton Sublette irriterat och fäktade med armarna åt de två. Samtidigt slog ett par rökpuffar ut där borta bland buskarna och Joshua Leclerc kände hur något ryckte till i hans skinnskjorta, uppe vid nacken. Han kastade sig ner i skydd bakom sadlarna, så att jord och grus stänkte över de andra.

"What ye think Milt? Shouldn't we rush 'em a'fore they's been diggin' in?" Sinclair andades häftigt av spänningen.

Milton Sublette var inte lika säker. Han såg sig oroligt om. Ännu inga tecken på att någon var på väg från det stora rendezvouslägret för att hjälpa dem. Och hans ben värkte nu mera än någonsin. Han kunde inte se, från där han låg, hur hans män var placerade och han hade ingen plan för hur han skulle agera. Han kände sig oerhört frustrerad. Men samtidigt förstod han att karlarna runt omkring väntade på hans kommando. Något måste han göra! Han kunde också se hur indiankvinnorna rörde sig där inne bland buskagen. Hur de staplade upp packningar, trädstubbar, stammar och grenar till ett bröstvärn, som de efterhand täckte med skinnfällar och filter. Han hade också sett hur andra kvinnor och barn hade släpat med sig hästar och packningar tillbaka uppför sluttningen och in bland de skyddande träden. Han var alldeles förbluffad över hur fort indianerna hade lyckats ta skydd. Han visste att de var därinne, men det gick inte se något av dem, annat än när någon krigare för en kort stund visade sig, för att med obcena

gester reta pälsjägarna att anfalla. Hans frustration började övergå i helig ilska. Han vinkade till sig Henry Fraeb.

"Henry, I'm in no condition to leed a charge now. Ye know that too, don't ye? I have to depend on ye fer that. What in the hell do ye think them bastard's figgerin' on doin'? Why aren't they attackin'?"

Han kikade försiktigt upp över barrikaden, innan han vände sig till vännen igen.

"We can't jist sit 'ere an' wait all the time! We have to do somethin'! What ye think?"

"Be 'bout half hour afore men from camp a'comin'," svarade tysken dröjande och såg sig om. *"Tink ve me'be go down there..."*

Han pekade åt vänster, där en liten ravin löpte snett ner förbi indianernas förskansning, innan den öppnade upp och förlorade sig nere vid floden. Milton nickade.

"Yea, me'be that's the best we can do. Take some o' the men an' ran for it! I'll have the other ones to cover ye! Guess 'em redskins jes' wantin' to win time too, eh? Me'be waitin' fer reenforcements, too! Don't ye think?"

Tysken bara nickade och kröp sakta tillbaka mot några av Sinclairs karlar, som var de som låg närmast. Milton såg dem pratas vid och noterade hur männen nickade och sakta började röra sig åt vänster, medan Henry Fraeb fortsatte längre ner mot nästa grupp av jägare.

Indianerna var fortfarande lite smått handlingsförlamade. Trots sin numerära överlägsenhet saknade de nu en ledargestalt, när deras hövding låg död där ute på slätten, utom räckhåll ens för de allra djärvaste. Dessutom hade de kvinnor och barn att tänka på. Dessa måste i första hand hinna tillbaka upp i skogen och komma i skydd något så när. Här nere fanns bara det mycket bristfälliga skydd som de täta buskagen gav. Men många av kvinnorna stannade kvar för att hjälpa till med att bygga upp extra bröstvärn. De arbetade frenetiskt. De släpade ihop kullfallna träd, högg ner grenar och buskar och grävde skyttegravar i den blöta, träskliknande marken. De hackade och slet i den rotfyllda grästorven med allt vad de hade till hands. Knivar, yxor, kokkärl, ja till och med käppar och stenar. Och om inget annat fanns - med bara händerna. Alltmedan krigarna skyndsamt utförde sina medicinceremonier, målade sig och avtäckte sina medicinsköldar. Sköldar som de var övertygade om, med sin magiska kraft, skulle skydda dem mot fiendens kulor. De sjöng sina sånger och åkallade sina skyddsandar, allt medan de då och då skrek ut sina hotelser, sköt ett och annat skott

eller avlossade en och annan pil bort mot sina motståndare. För tillfället fanns det ingen som kunde leda dem i ett anfall mot de vita där nere, även om en och annan ung krigare nog gärna hade sett att man gjort ett försök. Men för stunden så överlät de åt pälssjägarna att försöka om de ville. Alla insåg nämligen att ett frontalangrepp över öppen mark skulle vara rena självmordet, oavsett från vilket håll det gjordes.

Milton Sublette såg en stund på medan hans män i små grupper hukande sprang ner i den grunda ravinen, innan han själv kröp tillbaka för att se till att hans familj var väl skyddad bakom högar av packsadlar och andra i all hast uppkastade skydd. Sedan vände han sig till Nathaniel Wyeth och beordrade:

"Keep yer Yankies here, Wyeth! Them damned greenhorns ain't worth a spit right now! Keep 'em down behind the packs! Get 'em movin'! Now!"

Wyeth, som hörde skärpan i Sublettes röst, vände sig direkt till sina män och gjorde som han blivit tillsagd. Några av de djärvaste, som nog gärna hade givit sig in i striden, gnölade lite, men alla höll sig stilla bakom barriakaden. Själv tänkte dock inte Wyeth dra sig undan. Han ville visa sin kapten, att han minsann inte var någon odugling. Så när han såg, att hans män inte skulle ställa till något besvär, tog han resolut kommandot över några av Sinclairs män och förde, med deras hjälp, undan alla gruppens djur till en säkrare position längre upp i dalen. Han såg upp emot dalen. Där uppe någonstans borde de två budbärarna nu ha kommit fram till det stora lägret. Måtte nu bara hjälpen komma fort! Här nere kunde de bara vänta och hoppas. Hoppas att indianerna inte skulle anfalla...

Solen hade just brutit fram över Tetonbergens taggiga kam och den kalla marken började ånga när den tidiga morgondimman nu skingrades. Campbell och Fitzpatrick skuggade båda med händerna över ögonen för att se vad det var som hände där nere i dalen. Det enda de såg var två ryttare som kom i full karriär uppför dalen och skrek med sina lungors fulla kraft. Men ännu var det för långt avstånd för att varken se eller höra ordentligt. Så såg de en av de två svänga av bort mot indianlägren, medan den andre tog kurs rakt på Willim Sublettes förrådstålt. Den rödhåriga pälssjägaren, som stod framför dem, vände sig om och sa:

"Man's in a hurry, that 'un is. He's latherin' that animal!"

"Who is he?"

"Don' know. But man's really in a hurry."

De tre satte av bort mot Sublettes tält för att se vad som stod på. Efterhand började de höra vad mannen ropade.

"Blackfeet!!! Blackfeet!!! Got us some blackfeet yonder in the valley!!!"

"That nigger sa's blackfeet?"

Fitzpatrick vände sig till Campbell, medan de började springa mot Sublettes tält.

"Sounds like it," svarade Campbell stånkande.

"Down the valley! Blackfeet down the valley! Get yer guns!!! Blackfeet - down the valley! Come a runnin'!!!"

Mannen var nu alldeles hes. Han stod upp i stigbyglarna och hans långa hår fladdrade i vinden.

"Gotta tell Sublette an' Bridger. Jist get yer guns! All ya niggers, come a runnin'!!! Blackfeet...!!!"

Mera fick han inte fram. Väl framme vid William Sublettes varulager drog han åt sig tyglarna, så att både hästen och han själv tumlade omkull och nästan for in bland alla packstaplarna.

"Cap'n, cap'n... Goddammit!!! We got us..."

Sedan tappade han luften igen och fick inte fram mera.

"What, what, what...?" William Sublette kom springande och lyfte upp mannen från marken. *"What in all tarnations are ye sayin' man?"*

"Got us blackfeet down the valley! Milt got 'em pinned down fer now! But In'juns got us outnumbered three to one! Get yer guns!!! All o' ya, an' come a runnin'!!! Blackfeet...!!!"

"Holly graybacks!" hördes någon ropa i samlingen av män runt omkring dem. *"We got us some blackfeet to fight! Let's go!!!"*

Genast blev det rörelse i gruppen. Männen började springa åt alla håll.

William Sublette släppte taget i mannens skjorta och såg sig om.

"Get Gabe! Someone...! Where the hell 's Gabe?"

I samma ögonblick kom Jim Bridger fram bakom tältet, med byxorna fortfarande halvvägs nere på låren.

"What the hell's wrong with ye, boy? Get a man off his shit..."

"Blackfeet!" fick han direkt till svar från flera håll.

"Blackfeet?" Bridger såg frågande från den ene till den andre.

"Yep... Seems we got blackfeet down south. Man say's Milt's pinned down

an' outnumbered! Gotta go help 'im! So ye better button up yer pants, ol' man!"

**Fig 17. James "Jim" Bridger
också känd som "Old Gabe"**

Sublette såg på Bridger, som nu fick bråttom med byxorerna.

"Can let that shit go 'nother time!"

Bridger försvann in i tältet, men kom snart ut igen med sitt gevär, sitt kruthorn och sin kulpåse. Hans favorithäst, en liten buffeljaktshäst, stod alltid bunden intill tältet och nu kastade han sig upp.

"C'mon Bill! We got us blackfeet to take keer of!"

Men William Sublette var inte redo än. Runt om honom trängdes hans packare och handelsmän, som pratade i mun på varandra och undrade om de också skulle följa med.

"No, no, no...! Ye have to stay here. Stay 'ere an' watch 'em packs!"

Han visste bara alltför väl vad som kunde hända om dessa stadsmännskor, ovana vid indiankrig som de var, skulle komma ner där och kulorna började vina om dem. Bridger blev otålig.

"Fer heavens sake, Bill, get yer pony an' let's come away!" ropade han, medan hans lilla häst dansade omkring och alla andra rusade som yra höns åt alla håll.

William Sublette muttrade något ohörbart, men fick ändå tag på sina vapen till slut, samtidigt som Bob Campbell kom med en häst åt honom. Sublette slet av sig den långfransade skinnskjortan och kastade den vid sidan av tältet innan han krängde kruthorn och kulpåse över axlarna. Men så dök han in i tältet igen, bara för att omedelbart komma ut, nu med en pistol i byxlinningen.

"Let's be findin' out what Milt got hi'self into down there!" ropade han, när han tog tyglarna från Bob Campbell, kastade sig upp på hästen och satte iväg. *"If 'em blackfeet really got Milt pinned down, it'll be a whole lot'a differ'nt story when we git there!"*

Han piskade på sin häst och passerade redan efter några hundra meter Jim Bridger, som hade en mycket mindre häst. Bill Sublette vrålade till honom, när han passerade:

"Gabe! Let's see now what that flea-bitten critter of your'n can do when it comes to runnin'! Make haste!!!"

Så var han förbi. Men hack i häl hade han Bob Campbell, som nu ropade för full hals till sin kompanjon:

"Bill! If I'm to go under today, want ye to take care o' things back east fer me!"

William Sublette vände sig om och ropade tillbaka, att han ville att Campbell skulle göra det samma för honom, om det nu i stället skulle vara hans tur att duka under. På det viset gjorde de båda kompanjonerna varandra till sina respektive arvsförvaltare, under tiden som de i full karriär sprängde ner genom dalen, tillsammans med hundratals andra pälsjägare, handelsmän och indianer.

Fig 18. Pälsjägarna skyndar till undsättning från redzvouslägret
Målning av Frank McCarty med titeln: "Coming Down From the Mountain"

Hela slätten var nu en enda myllrande massa. Män sågs piska på och mana sina riddjur till en allt vansinnigare fart. Budet hade löpt från läger till läger. Även till indianlägren. Så fort någon kunde få fatt i sina vapen och sin häst bar det av ner genom dalen. De var nu flera hundra, som under tjut och skrik, jagade på varandra för att komma först. Och det var inte bara vita pälsjägare. Flathead och snake, nez percé och crow, alla förenade de sig nu med de vita jägarna i den vansinniga jakten, för att möta den gemensamme fienden - blackfeet! Enbart namnet var tillräckligt för att göra alla näst intill galna. Varje man hade sin egen anledning att delta i den förestående striden. För så gott som alla här hade någon bekant, som någon gång råkat ut för dessa avskydda fiender. Men nu var tiden inne att göra upp räkningen. Nu var det tid att ta hämnd! Och för de allierade indianerna var det inte bara ett bra tillfälle att ta hämnd på sina dödsfiender och ständiga plågoandar. För dem hägrade också möjligheten att ta ett rikt krigsbyte. Byte i form av hästar, vapen, husgeråd och kanske... kvinnor och barn.

Först hördes det bara som ett mullrande, som kom allt närmare. Gros ventreindianerna, som fortfarande med jämna mellanrum gjorde korta utfall från sina förskansningar inne bland träden, för att skrika ut sina skymford mot de fega jägarna, stannade upp och lyssnade. Deras kvinnor slutade för ett ögonblick, att gräva i den våta marken, för att lyssna. De såg på varandra med skräckslagna blickar, innan de med förnyade krafter och ökad frenesi återupptog sitt desperata grävande. Såväl kvinnorna som krigarna insåg direkt vad det var. I all hast drog de sig tillbaka innanför det skyddande bröstvärn som kvinnorna redan hunnit kasta upp. Därifrån såg de med förvåning och stigande oro hur de första ryttarna uppenbarade sig längre upp i dalen. De såg skräckslagna på varandra, alltmedan den vita flodvågen bara ökade i omfattning. Deras tidigare så segervissa och nedläggande skymfer, mot de fega vita jägarna, hade nu plötsligt tystnat. En del satte sina händer över munnen i det urgamla tecknet på överraskning. Andra kom åter till sina sinnen och började uppmana kvinnor och barn, att skyndsamt dra sig tillbaka upp mot sluttningarna och den skyddande skogen. Många kvinnor valde dock att stanna bland krigarna för att fortsätta att kasta upp ytterligare skydd för de som var tvungna att stanna och kämpa. Indianerna hade tagits med fullkomlig överraskning. Ingen av dem hade förväntat sig, att ett så stort läger av pälsjägare skulle finnas här. Oroligt såg de sig om efter reträttvägar. Det fanns inga...! Det enda de nu kunde göra var att stå upp mot den framvällande fiendevågen länge nog för kvinnorna att sätta sig i säkerhet. De kvinnor som så småningom skulle kunna föda nya krigare, att ersätta de som den här dagen skulle komma att offra sina liv. Hastiga farväl utväxlades. Kvinnor och gamlingar manades

att skynda tillbaka mot huvudlägret, som ännu befann sig någonstans söder om bergen. Manades att föra varningar till de, som ännu var på väg. Kanske någon närde ett litet hopp, att förstärkningar skulle hinna fram. Men alla visste att chansen var mycket liten. Nu grävde man i stället förtvivlat bakom barrikaderna, för att hinna få ett så bra skydd som möjligt, innan anfallet kom.

Nere i bäckravinen, där Henry Fraeb nu hade börjat placera ut sina män, vände man sig också om för att se när förstärkningarna anlände. Henry fick flera gånger mana karlarna att hålla sina huvuden nere i skydd av jordbanken. För varje gång någon var oförsiktig nog, att visa sig, smal ett eller flera skott från buskagen och hett bly visslade ilsket över männen. Men han kunde till slut inte helt kontrollera männen, när det väl började gå upp för dem, att det nu plötsligt var de som kontrollerade situationen. En halvblodsjägare, som han inte visste namnet på, hoppade i plötsligt övermod upp ur bäckravinen. I en dödsföraktande gest blottade han sin håriga bringa och började skrika utmaningar mot indianerna. Han hann dock inte häva ur sig så mycket, förrän en rökpuff slog ut från buskagen och ett otäckt smaskande, dovt läte förkunnade, att en kula slagit in i hans bara bröstorg. Utan ett ljud snurrade mannen runt ett helt varv och föll framstupa tillbaka ner i ravinen. Karlarna närmast ryggade förskräckta tillbaka. Vilda tjut hördes borta från buskagen. Nya skottsälvor brakade iväg och visslande kulor ven förbi.

"Jeesus..! Down men... Down!!!"

Henry Fraeb störtade hukande fram mot den fallne jägaren.

"Sacre...! Stupit bastard!"

Mannen låg med ansiktet ner i leran, som redan färgades mörkt av det framvällande blodet. Henry förstod, redan innan han lyckades vända mannen, att där inte skulle finnas något att göra. Han tog sig om hakan. Sedan såg han upp på männen som lutade sig över honom.

"Dat vas damned folish... Damn' folish... Sacre...!"

Så tog han sig samman. Han såg upp mot de som stod närmast bakom honom, slog ut med armen och nästan skrek åt dem:

"Don't jist stant der, idi'ts! A' least get his damn' gun!"

Mannen hade tappat sitt gevär, när han träffades och föll. Nu låg det en bit upp på ravinkrönet. Men en av männen hittade en avbruten trädgren och lyckades med den fiska åt sig geväret, även om kulorna visslade ilsket om honom, där han hängde halvvägs uppe på ravinkanten.

Milton Sublette hade, sedan han återvänt till sin post, sett jägaren störta tillbaka ner i ravinen. Han hade utväxlat några hastiga ögonkast av samförstånd med Alexander Sinclair. De båda var väl medvetna om att indianerna såg dem mycket bättre, än vad de kunde se indianerna. Båda visste de, att ett anfall rakt emot förskansningarna, där inne bland träden, skulle vara detsamma som en säker död. Milton visste nu inte riktigt vad han skulle göra. Hans ben värkte alldeles förfärligt. Han svor tyst för sig själv. Men så vände han sig om för att möta förstärkningarna, som nu redan började droppa in.

"*Good God!*" sa han lättad till Sinclair, när han såg sin storebror i spetsen för en grupp erfarna jägare. Så började han åla sig bakåt, för att i skydd av en hög med packsadlar resa sig upp och möta dem.

"*Good to see ya, Billy!*" sa han.

"*Bet it be,*" svarade brodern, samtidigt som han kastade sig av hästen och också ställde sig i skydd bakom högen med sadlar.

"*Got yerself a lil' In'jun trouble, I see. How many ye figger?"*

"*Wyeth counted 'em. Might be 'bout eighty, me'be a hundred or so. Dug in back there in the willows. Can't see 'em an' can't get 'em out. We had us one stupid halfbreed kilt over there, jest as ye rode in. Damn' it!*"

"*Have ye try'd stormin' it yet?*" William Sublette verkade lite irriterad över att inget tycktes ha gjorts för att angripa förskansningen. Han såg sig om bland männen.

"*Naww. Jes' got the boys strung out 'long that wash, over there.*" Milton pekade ner mot ravinen. "*Cain't see us a damned thing in there! Hear a lot goin' on, but cain't see a thing what them damned niggers, holed up in there, is doin'.*"

Han skakade på huvudet och såg bort emot buskagen, innan han på nytt, med ett plågat ansiktsuttryck, vände sig till sin bror.

"*I ain't much good fer this fight, Billy. My leg...*"

"*Get yerself low over there, lil'brother!*"

Bill pekade ner mot ravinen, där han nu kunde se männen utspridda.

"*I be the one takin' over from now. Stay put, an' stay low! Don't wanna loose ye, Milt!.. Hear me!*"

Han föste varsamt undan sin bror i skydd av packsadlarna, medan han började se sig om, för att få en bild av läget. Vad han såg gjorde honom

Fig 19. William Sublette

inte glad. Alla tycktes bara ligga och trycka. Ingen gjorde några ansatser till att förändra läget. Ett och annat skott avlossades då och då. Mest på måfå verkade det som. Inte såg man något av indianerna heller. Inget annat än spridda rökpuffar från buskagen som svar på jägarernas skott. Bills första tanke var att omgående organisera ett stormningsangrepp mot fienden. Men för att få en bättre bild och möjligen för att höra Henry Fraeb's åsikt, sprang han hukande fram till ravinen, där de andra karlarna nu låg uppraddade. Härifrån kunde han för första gången se lite av indianernas förskansningar och efter att ha konfererat med Fraeb en stund, insåg han, att det nog inte var tillrådligt att bara storma ut på den öppna grässlätten. Bill tvekade. Men han visste också, att han nu var tvungen att göra något. Männerna väntade på hans order. Så han hastade tillbaka till packsadelsförskansningen, där Robert Campbell, Milton, Alexander Sinclair och Joe Meek alla väntade på hans besked. Han såg sig om för ett ögonblick, medan han tänkte.

"Get 'em horses away from here!" sa han så och pekade uppåt dalgången, men utan adress till någon speciell. Så vände han sig till sin kompanjon.

"Bob, I'm goin' in after 'em. We aint gettin' a thing done dis'away."

Robert Campbell bara nickade. Det fanns egentligen inte så mycket annat att göra. Alla visste det. Men det behövdes ändå någon som tog ledningen. Sinclair, som kände sig manad, pekade på några av sina män.

You, boys, ye take out 'em hosses! The rest o' ye, foller me!"

Joshua Leclerc grymtade misslynt, när han såg, att Sinclair pekade på honom. Men han samlade ändå ihop några av de lösa hästarna och tillsammans med ett par andra karlar förde de undan hästarna till en liten träddunge några hundra meter bort. När de kom tillbaka till huvudgruppen, såg de William Sublette med alla männen samlade omkring sig. Han hade nu även tagit av sig sina leggings och stod där bara i ett ländskynke och sina mockasiner. Han var redo för strid.

"Hear me, good men! Each o' ye!"

Han såg sig om. Det var nu flera hundra jägare och indianer, som stod omkring honom.

"We aint gettin' a thing done, waitin' out here fer 'em blackfeet. I'm one to tell ye, if'n we aint put a ball an' blade to 'em niggers in there now, we aint gonna be able to show our faces in them 'ere shinin' mountains no more. I tell ye, we got to take that fort! Els we 'mericans ain't gonna stand a chance west o' Powder an' Yallerstone! Ya hear me now! Them nigger's the ones been prowlin' 'round us fer days, jest waitin' fer a chance to jump us. I tell ye, them's the niggers tryin' to scare us out 'o these 'ere mountains. An' 'ere we sit in our holes. We gonna be like squaws? Are we?... Eh?... Or are we men to match these 'ere mountains?..."

Han såg sig om bland männen.

"Shit!.. I say, there's a good chance some o' us fall 'ere today. But then we'll go under, knowin' we go to the big blue, fightin' blackfeet! An' fightin' blackfeet be a damned good cause! Sure as hell!... An' listen men... will yer lives be worth the tinker's dam, an' will yer possibles an' ponies be safe, if'n we don't teach 'em blackfeet, here an' now, they can't get away with callin' these 'ere men squaws? Will we let 'em niggers spread the word 'bout us in them 'ere mountains?"

Det var starka ord och mera behövdes inte för att gjuta mod i massorna. Ett vrål steg upp från den stora gruppen och Sublette fick sträcka upp sina händer för att hindra dem från att rusa åstad, innan han hunnit organisera angreppet. Hastigt vände han sig till Bob Campbell.

"Bob, ye know 'em flatheads. Go an' tell 'em this 'ere is their chance to rub their enemy out! Go tell 'em that! An' say to 'em, we need their help on this. Let them flatheads know we, white men, be beside 'em in this. That we goin' in to rub them damned blackfeet out fer good this time!

Campbell nickade och försvann bort till en grupp indianer, medan andra förde samma bud till grupperna av shoshone- och nez percéindianer. Under tiden vände sig Sublette till männen igen.

"There ain't no beaver country bein' open to ye, if'n we don't take that fort - now! Nepercé watchin' us! Snake too! Crow an' 'rappaho gonna hear 'bout it - that we didn't take that fort! They'll say we're squaws, same as blackfeet! Then there ain't gonna be no beaver country open to us!"

Campbell kom tillbaka och ställde sig vid sidan av Sublette.

"I'm goin' in with Bill an' any other coons, as wants to rub 'em niggers out. Who's with me fer this 'ere fight?"

Det började mumlas i den stora gruppen. Männen såg på varandra. En del av dem såg bort mot indianernas förskansningar. Alla visste att det

egentligen var liktydigt med självmord, att bara ge sig ut där på den öppna marken. Men några av karlarna klev ändå fram. Ytterligare några följde deras exempel. Alexander Sinclair tog sin bössa och sällade sig till den sakta växande gruppen. Han vinkade åt Leclerc.

"Comin' Josh?"

"Yea, what the heck! Ya only die once. So, why not now! Be as good as anytime, fightin' blackfeet an' all!"

Joshua Leclerc bestämde sig för att följa sin kamrat. Till slut var de ett trettiotal som ställt sig bredvid Sublette och Campbell. William Sublette såg sig om en sista gång. Han kunde inte vänta längre nu. Så till slut höjde han geväret i luften och ropade.

"Let's go!"

Ett djuriskt stridstjut steg ur hundratals strupar och flera av de män som tidigare tvekat, följde hastigt i fotspåren på de första, när de nu snabbt sprang mot närmaste buskage. Luften fylldes av vinande bly och många av männen kastade sig på marken för att bli så små måltavlor som möjligt.

"Jesus Kee-rist!" ropade Joshua Leclerc, när han slängde sig i skydd bakom en liten videbuske, alldeles intill Sinclair. Joe Meek störtade förbi dem och kastade sig ner intill Sublette, som låg snett framför dem. Även Sinclair bror, Prewitt, kom nu rullande fram till dem. Också Nathaniel Wyeth kom krypande. Han sträckte sig fram och lade en hand på Sublettes fot.

"Bill, them indians over there needs a leader", sa han viskande.

William Sublette bara nickade.

"I'll be the one, Bill," erbjöd sig Wyeth. *"I'll see that the starboard dosn't fall short!"*

Med det kröp han sakta och försiktigt bakåt igen, medan Sublette nickade åt honom ännu en gång. Nu med ett leende på läpparna. Snart kunde han se hur den unge stadsbon, utan någon som helst erfarenhet av indianstrider, försökte få några nez percé och shoshoneindianer att sprida sig i en båge på den norra sidan om buskagen. Sublette vände sig till Joe Meek.

"Joe, take ye some o' them men an' move down that way, 'long the crik. Wanna have the men spread out 'round 'em a lil' more. Wyeth's in'juns up north an' you go down the south side a bit. I'll head straight fer 'em from 'ere."

Joe Meek nickade och kröp försiktigt tillbaka för att samla ihop en ordentlig skara män, som han sedan ledde ner mot den östra sidan av indianernas förskansningar. Sublette väntade på att Meeks män skulle komma i position

först, innan han signalerade åt den lilla gruppen, som var kvar hos honom, att fortsätta framåt. Även den tredje brodern Sublette, Andrew, hade nu sällat sig till gruppen och William hälsade honom med en nick. Sakta började nu männen krypa framåt genom snåren. Man såg praktiskt taget inget alls, för buskagen var så tät just här. Men det gällde ändå att vara försiktig. Rörelsen i buskarna var tillräckligt för att indianerna, bakom sina förskansningar, skulle se och rikta sina kulor mot de krypande männen. Joshua svor över situationen. Det var blött mellan buskarna. Bävror hade byggt dammar nere i floden, som gjorde att stora delar av dalbotten var översvämmad. Här och där var vattnet decimeterdjupt och på sina ställen gick det inte att krypa runt utan det var bara att plumsa i. Joshua förbannade sig redan för att han inte gjort som många andra och tagit av sig sin skinnskjorta. Den var nu redan tung av allt vatten den sugit åt sig. Myggen var också besvärlig här inne mellan buskarna. Men det var ändå ett mindre bekymmer än alla vinande blykulor, som med jämna mellanrum slog in i buskgrenarna omkring honom och fick bark och löv att regna ner. Det gick inte att resa sig upp, eller ens höja huvudet över grästorven, om man inte ville utsätta sig för indianernas välriktade eld. Vattnet luktade dy och han råkade dessutom stänka lite i ett öga, vilket gjorde att det sved och han fick svårt att se. Vattnet blev efter hand ännu djupare och nu kröp männen nästan hela tiden direkt i det kalla vattnet. Joshua fick hänga över kruthornet på ryggen, för att krutet inte skulle bli vått. Någon enstaka gång kunde de se korta skymtar av Meeks män längre ner i dalen. Joe Meek hade nu också fått sällskap av den gråhåriga Fitzpatrick, som trots sina tidigare skador, inte kunde avhålla sig från ett sådant här tillfälle.

Efter en god stund av krypande i det kalla vattnet nådde de sju männen randen av buskagen. Framför dem låg nu en öppning och där borta, inte alltför långt bort, kunde de nu tydligt se indianernas förskansningar. Alla imponerades av vad indianerna åstadkommit på så kort tid. Längs hela dungen, där indianerna hade grävt ner sig, hade de staplat upp trädstammar, döda grenar och busksly, som sedan hade täckts med buffelfällar och filter, så att man knappast kunde se något alls av försvararna. Men de fanns där. Det var det ingen som helst tvekan om. För med jämna mellanrum small det skott därifrån och hett bly ven genom luften, obehagligt nära de krypande männen. William Sublette gjorde halt här och tecknade åt männen att ligga stilla. Han behövde nu få en överblick av området och dessutom ville han försöka lokalisera de andra gruppernas läge, innan han gav order om det slutliga anfallet. Han kände sig frustrerad över att det inte gick att se fienden, ens från så här nära håll. Han förstod att det skulle bli ett vågspel, att nu bara störta upp och springa fram till förskansningen, även om

det nu bara var en kort bit. Sublette svor tyst för sig själv.

Medan han fortfarande dividerade med sig själv, hur han skulle göra, såg han i ögonvrån att Fitzpatrick och Meek nu ledde sina män i ett utfall. Han kände hur magmusklerna knöt sig. Nu, eller aldrig! Nu var det igång. Ändå kände han en tveksamhet över det. Var det verkligen rätt att anfälla nu? Men nu var det så dags att göra något åt det. Just som han skulle till att beordra sina män framåt, såg han hur de första offren skördades bland Meeks och Fitzpatricks karlar. Men samtidigt öppnade också indianerna på hans högra sida eld och nu fanns det inte längre någon återvändo. Han såg på Campbell, som nickade. Så vände han sig åt andra hållet och gjorde ett tecken med armen. Alexander Sinclair, som låg där närmast honom, nickade till svar och började krypa framåt. Med ens slog ett par rökpuffar ut från förskansningarna och de två skotten ljöd samtidigt. Männen bakom Sublette såg hur Sinclair ryckte till och hur hans huvud föll ner i vattnet. Joshua Leclerc, som var alldeles bakom honom, hasade sig fram för att se hur det gick. Han såg direkt att det var allvarligt. Det fanns ett stort hål i vännens bröst, där kulan hade gått in. Men inget utgångshål. Mannen andades med svårighet och hans ögon var redan dimmiga, när han såg på Leclerc och viskade:

"I'm shot - Oh, dear God! - I'm shot!"

Han spottade blod och hostade ansträngt.

"Campbell," viskade han, utan att se, att det inte var irländaren han talade till, *"Campbell, fer Gods sake, take me to me brother. I beg of ye man! Take me to me brother!"*

Campbell kom krypande upp när han hörde sitt namn nämnas. Han såg genast hur det stod till. Han såg allvarligt på Leclerc och sa:

"Will ya take 'im outa 'ere! I'll help ya."

Med förenade krafter grep de två i benen på Sinclair och drog honom decimeter för decimeter tillbaka i skydd av de yttersta buskarna, alltmedan nya kulor surrade som ilska bålgetingar omkring dem.

"Campbell, I may not last," nya blodvågor sköljde upp ur munnen på den svårt skadade mannen. *"Take me to my brother, I pray you, man!"* Så svimmade han.

Robert Campbell vände sig till Leclerc igen.

"Will ye take 'im outa here fer me?"

Leclerc såg för ett ögonblick på handelsmannen. Hans blick mörknade.

"You booshways can slide! You can do that yerself!"

Sinclair, stönade och såg upp igen för ett kort ögonblick. Han försökte fästa sin suddiga blick på Leclerc.

"Please - oh, my God - somebody! One o' ye!"

Så svimmade han igen.

Leclerc såg på sin vän. Så såg han upp på Campbell ännu en gång och sedan ner på den stackars mannen igen.

"I ain't doin' it fer you, booshway! Doin' it fer him!"

Robert Campbell bara nickade och började krypa tillbaka upp till frontlinjen. Men han gjorde det så oförsiktigt, att han råkade ruskade om bland buskgrenarna. Direkt slog nya rökpuffar ut från indianernas förskansningar och ett dovt, smaskande ljud förkunnade, att ännu en kula funnit sitt mål. En jägare, som hette Phelps, och som hade råkat ligga snett bakom Campbell, skrek till, släppte geväret i vattnet och grep med båda händer om sin höft, där hans skinnbyxor snabbt färgades mörka av framvällande blod. Campbell stelnade också till och vände sakta på huvudet. Hans läppar pressades samman och man såg att han kände skulden. Det var hans oförsiktighet som hade förorsakat mannen skadan.

"Shit, man!" pressade han fram till slut. *"Is it bad? Can ya make it on yer own? Know it was my fault.., but can ya make it?"*

Phelps glodde ilsket på honom för ett ögonblick, men så spottade han och nickade. I stället vände han sig till sin kamrat, som låg vid hans sida. Med förenade krafter började de båda att hasa sig bakåt. Leclerc såg på dem en stund, men sedan började han hasa på sin egen börda. Det dröjde dock inte länge förrän han fick hjälp. Sinclairs bror, Prewitt, hade fått budet och kom krypande för att ta hand om sin döende bror. Leclerc nickade tyst åt honom.

"He was a frien' o' mine too..., since down to Arkansas, two winters ago," sa han förklarande till Prewitt, som tyst såg på sin medvetlöse bror och sedan såg upp på Leclerc med en tacksam blick.

"Okey.., thankee pardn'r! I'll take 'im now."

De båda nickade sorgset åt varandra och Leclerc började sakta krypa tillbaka in bland buskarna. Hur det hade gått med Phelps visste han inte, men han hörde hasanden och stönanden en bit bort, så han antog att jägaren fortfarande var vid liv. Just innan han nådde fram till kanten av buskagen, där de andra låg, ven ytterligare en kula genom luften alldeles över hans huvud. Han kände något vasst, som stack till i nacken och instinktivt föll han platt ner på marken. Hela hans ansikte hamnade i smutsigt, surt vatten och han fick in en ordentlig skölj genom näsan. Det var nästan så att han storknade och han höll på att inte kunna motstå reaktionen, att

sätta sig upp. Efter att ha spottat och fräst ut vattnet, förde han sakta handen mot nacken. Han väntade sig att få se blod på handen. Men det var inget. Det var bara en gren som gått av och råkat falla på honom. Han sjönk ner igen och andades ut. Hans hjärta bankade, som om han hade sprungit en hel mil. Han låg så några sekunder, innan han på nytt såg upp för att lokalisera de andra. Han såg William Sublette, som pekade än åt höger och en åt vänster. Han kunde höra honom säga till Campbell.

"Them bastard neperce inj'uns, with Wyeth, is shotin' into Fraepp's men! We gotta stop 'em some way!"

Leclerc kunde också tydligt se hur Wyeth fört fram sina indianer så långt, att de nu låg nästan mitt emot den andra jägarstyrkan, som var på östra sidan av förskansningen. Det var nog ingen tvekan om att de skott som inte hamnade i indianernas barrikader, fortsatte rakt in bland jägarna. Sublette hade också sett det, men det var inte mycket han kunde göra åt det nu.

Medan de låg och funderade, hur de skulle kunna meddela sig med varandra, fick de plötsligt se en av jägarna från Fraebs linjer springa upp och med ett fruktansvärt tjut rusa den korta sträckan ända fram till barrikaden. Han hoppade till och med upp på högen av trädstammar och hann avlossa sitt gevär ner bland indianerna, innan man såg honom tumla baklänges med halva huvudet bortskjutet.

"Damned fool!!! Stupid bastard! What good was that for?!" undslapp sig Sublette uppgivet. Samtidigt visade det hur omöjligt jägarnas läge egentligen var. Det var faktiskt inte mycket man kunde göra. Sublette funderade. Något måste han ändå hitta på. Han kände att karlarna väntade sig det. Till slut ropade han så högt han kunde:

"Okey men, try to find some cover fer ye. Roll loggs or stones or somethin' a'fore ye. Don't do any sich foolish thing as that poor fella yes' did! An' Wyeth..," han höjde rösten ännu mera, *" ye have to move yer men back a bit. They's shotin' into Frapp's boys, looks like."*

Sublette var frustrerad över att inte kunnat göra mera. Han visste inte ens om Wyeth hörde honom. Det enda för honom att göra nu var att studera indianernas förskansning. Leta efter hål i barrikaden, där någon visade sig för ett kort ögonblick. Och plötsligt fick han se vad han letade efter. Blixtsnabbt lade han an och fyrade av sitt gevär. Ögat han hade sett i hålet exploderade i en blodkaskad och hålet blev tomt.

*"Got me one...! **Got me one!!!** At last, I got me one! Yeahooo!!!"*

Han knöt näven, samtidigt som han började ladda om. Men något hände. Han kunde inte driva kulan ner i loppet. Han försökte gång på gång, men det var något som tog emot. Så han började hasa sig bakåt en bit för att

komma i skydd av några grövre träd. Väl där reste han sig upp bakom trädstammarna för att försöka rensa pipan. Han svor över de hårda blyavlagringarna och krutresterna, som inte ville ge med sig. En annan jägare, snett framför honom, reste sig halvvägs upp, när han hörde Sublettes svordomar. Samtidigt råkade han sparka till en buske vid sidan om sin kapten. Omedelbart blommade ett nytt krutmoln ut från indianernas försvarsställning. Jägaren kastades baklänges med ett gapande hål i huvudet. Han gav inte ett ljud ifrån sig, när han föll mot Sublettes ben. Sublette själv kände i samma ögonblick ett våldsamt slag mot sin vänstra skuldra. Samma kula som hade dödat jägaren framför honom, hade också rikoschetterat och slagit in i Bills axel. Kraften i kulan fick honom att snurra ett helt varv, innan han föll handlöst tvärs över den döde jägaren. För ett ögonblick förlorade han medvetandet. Men han kom sig snart igen. Efter att ha kravlat sig fri från den döda jägarens kropp, började han känna på sin arm och sin skuldra. Det gjorde fruktansvärt ont och han mådde lite illa. Men det verkade ändå inte vara något brutet. Blodflödet var dock ymnigt och han tyckte att det flimrade framför ögonen. Någon talade med honom, men han kunde inte uppfatta vem det var. Han visste inte heller riktigt var han var. Han kände sig törstig och ville bara lägga sig ner. Så svimmade han igen.

Under tiden som Leclerc krupit tillbaka till sin plats hade nez percéerna, shoshonerna och flatheadindianerna, som var med Nathaniel Wyeth, helt inringat den nordvästliga sidan av fiendeställningarna. De hade stoppat först när de nådde floden. Men det här innebar också, att elden som kom från de som låg närmast floden var riktade rakt mot Fraebs och Meeks positioner på andra sidan förskansningarna. Ingen av de båda grupperna var ännu riktigt medvetna om det. Men gros ventreindianerna, inne i sitt fort, förstod snabbt situationen. De minskade sin egen eld och kröp ner så djupt de kunde i sina skyttegravar och lät helt enkelt jägarna ta kål på varandra.

Så pågick det hela förmiddagen. Solen steg allt högre och alla började nu plågas av törst, förutom att deras näsor och halsar redan sved av den fräna krutröken. Vattnet i de stillastående pölar som de kröp runt i, var ändå alltför grumligt och surt för att man skulle lockas att ta sig alltför många munnar. De flesta nöjde sig med att bara blöta läpparna då och då. Men skjutandet blev allt mera sporadiskt ju längre dagen gick. Alla tyckte sig notera, att det speciellt från indianernas förskansningar, kom allt färre kulor. Så Wyeth började ana oråd när först en nez percéindian, alldeles vid hans sida, tumlade baklänges med ett stort hål i pannan, utan att någon krutrök setts blomma ut från fortet. När sedan ännu en indian, lite längre bort stupade på ett liknande sätt, förstod han att elden måste komma från

något annat håll. Han såg sig om. Hjärtat bankade. Han visste inte vad han skulle göra. Ändå kände han, att det var hans ansvar. Han hade självmant tagit på sig ansvaret att leda de här männen hit. En rysning gick över hans rygg. Han hade svårt att ta sin blick från det stora, gapande hålet i pannan på indianen, som låg alldeles bakom honom. Ännu för bara ett antal månader sedan hade han varit en fredlig isförsäljare i Boston, som aldrig ens hade sett en död människa. Det här var något helt annat. Här hängde livet verkligen på en skör tråd nästan hela tiden. Han undrade vad han egentligen hade givit sig in på. Sakta kom tårarna i hans ögon. Han sjönk ner mot den våta, kalla marken. Hela hans kropp skakade nu av snyftningar. Han blev medveten om att han grät.

Robert Campbell hade sett sin kompanjon träffas och falla. Nu satt han vid kamratens sida, när Sublette på nytt slog upp ögonen.

"Bob, 's that you?.." Han sludrade lite på talet. *"Bob, take me back... will ye...take me back, please!"*

Robert Campbell tänkte inte be någon annan om hjälp den här gången. Det här tog han på sig själv. Han kröp bakom sin vän och fattade honom under armarna. Så började han sakta och försiktigt att släpa ut honom ur träsket. Småningom, väl utom skotthåll för indianerna i fortet, fick han hjälp av andra som skyndade till. Med förenade ansträngningar bar de så den skadade William Sublette tillbaka till Miltons ursprungliga lägerplats och därifrån ner till en skyddad plats vid floden. Där tvättade Campbell sin väns sår, så gott han kunde och rev sin egen skjorta i strimlor, för att förbinda det blödande såret. Efter att de båda vännerna argumenterat en stund fick Sublette vännen att låta honom stanna i lägret. Så placerad med ryggen mot ett träd, på en plats där han kunde se en del av striden, fortsatte William Sublette att dirigera allt flera jägare in i träsket.

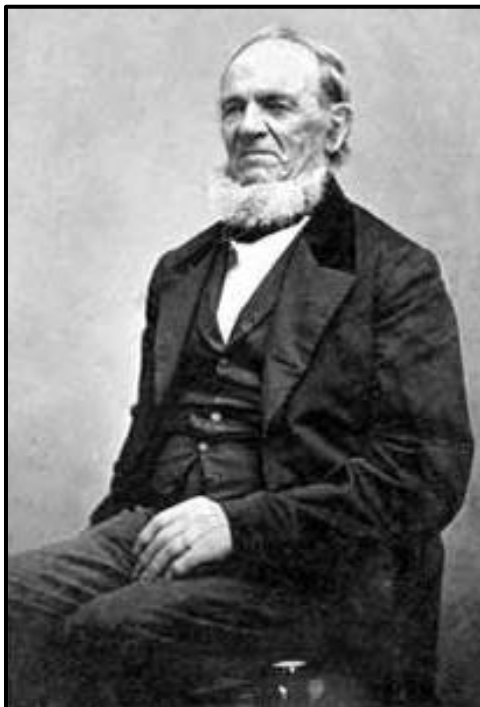
På den östra sidan av fortet hade Meeks män legat och tryckt länge nu. De började nu också ana, att de inte bara var utsatta för fiendens eld, utan att en och annan kula säkert kom från de egnas led, där på andra sidan fortet. Men det fanns inget att göra åt det just nu. Det var bara att ligga lågt och hålla huvudet nere. Tom Fitzpatrick hade anslutit till gruppen och trots att hans tidigare skador ännu inte var läkta kröp han fram i frontlinjen tillsammans med de andra.

"Frapp!" sa han, för att uppmärksamma sin kompanjon på något. Henry Fraeb lyfte för ett ögonblick på huvudet och vred sig, så att han kunde se Fitz. I samma ögonblick slog ett krutmoln ut från barrikaden igen och Fraeb

huvud slungades bakåt. Fitzpatrick stelnade till, när han såg vännen falla ihop i en vattenpöl. Tysken låg där halvt medvetslös och kände det kalla vattnet svalka det heta huvudet. Han svalde djupt flera gånger för att pressa tillbaka illamåendet som trängde på. Det dånade och susade i hans huvud och han försökte minnas var han var. Suddigt såg han den blå himlen upp genom grenarna, som sakta svängde över honom. Han låg så en stund, innan han med en kraftansträngning vände sig över på sidan igen. Han förde ena handen till sidan av sitt huvud. Det var varmt och kletigt. Utan att se på handen förde han fingrarna till tungan. Blod! Han blundade. Så förde han handen till huvudet igen och kände längs sidan ovanför örat. Det var en lång skåra där kulan hade slitit med sig en stor lock av hans hår och också tagit en bit av hans öra. Han hörde Fitzpatricks oroliga röst någonstans långt borta:

"Frapp!... Frapp, you okey?"

"Flesh wount... Notin' ser'us," var det enda han svarade, innan han lade sig ner igen och lät sig sjunka tillbaka in i den behagliga medvetslösheten. Han hade ett leende på sina läppar.

Fig 20. Zenas Leonard

Zenas Leonard, tillsammans med de två jägarna Smith och Kean och två indianer, var just på väg in i buskagen en bit bort. De trodde sig ha hittat en väg fram till fortet, där de inte skulle kunna upptäckas så lätt. Men när de var så nära som bara något trettio meter från den närmaste delen av förskansningen träffades en av de båda indianerna av ett skott och blev liggande. De andra blev också liggande alldeles stilla, något överraskade, då de trott att ingen hade sett dem. Nu låg de i stället i en mycket utsatt position och indianerna visste helt tydligt att de låg där. Alla väntade bara på nästa skott. Men inget kom. Inte förrän Smith rådde flytta sitt ena ben till ett bekvämare läge. Mera behövdes inte förrän ett nytt rökmoln slog ut från fortet. Smith skrek till och tog sig åt sin fot, som hade blivit träffad av kulan. Ytterligare några kulor ven genom luften och de tryckte sig alla så platt mot marken som de kunde. De förstod, att de inte kunde stanna kvar här, så nära fienden. Men hur skulle de nu ta sig tillbaka, utan att dra ytterligare uppmärksamhet till sig?

Zenas försökte dra sig åt sidan lite, för att få bättre skydd, men genast for flera kulor förbi otäckt nära. Smith började jämra sig och tiggde de båda andra att hjälpa honom därifrån. Zenas ropade på Kean för att få hjälp. Men inget svar. I stället började han själv försiktigt hasa sig fram till Smith. Han lyckades, efter mycket stånkande, få den sårade kamraten upp på ryggen och började hasa sig bakåt. Han ropade flera gånger på Kean, för att få hjälp, men när han nådde fram till jägaren, fann han honom liggande medvetslös på sidan. Också han var dödligt sårad. Så Zenas hade bara att fortsätta själv. Det lyckades honom också att ta sig hela vägen tillbaka till ett ställe, där han kunde resa sig och sedan bära sin vän tillbaka till ett riktigt skyddat läge.

Eftermiddagen masade sig sakta fram. Solen stekte och det var inte mycket som hände. Indianerna, bakom sina barrikader, hävde med jämna mellanrum ur sig sina hotelser för att förnedra sina fiender. Allt i hopp om att kunna reta någon så till den milda grad att denne gjorde något oförsiktigt. Men just ingenting hände. Jägarnas ledare lyckades efterhand kommunicera lite bättre med varandra. Så fram emot kvällen hördes Campbell ropa:

"Men, we have to prepare to burn 'em rascals out! Ye hear me, all...? Get dry grass an' branches together an' we will smoke 'em out! Burn 'em niggers out! An' Wyeth, place yer men all way down t' the river, so the darned creeps want be able to ran out on yer side!"

Fitzpatrick, Meek och Bridger spred också ut folk ända ner mot floden på sin sida, så att man skulle täcka upp alla flyktvägar och kunna skjuta ner indianerna, när de försökte fly undan röken och lågorna. Men när Wyeth försökte få nez percéer och flatheadindianer att förstå, att planen nu var att bränna ner fiendens förskansning, uppstod ett irriterat resonemang. Indianerna såg hur allt krigsbyte, de hade inriktat sig på, då skulle gå upp i rök. Alla filtar och skinnfällar. Alla vapen och redskap som säkert skulle lämnas kvar. Allt skulle då gå dem ur händerna, om man nu brände ner fortet. Han kunde inte få dem att gå med på att starta några eldar. Men på de andra fronterna började snart högar av torra trädgrenar och stammar att bäras fram. Någonstans tändes också snart en eld, men det var svårt att få gräset att brinna på grund av allt vattnet i träsket. Så det ville inte bli någon riktig brasa. När männen som bäst höll på att arrangera sina bränder hördes plötsligt ett våldsamt oväsen inne från fortet.

* * *

Hotet

Indianerna tjöt och skrek och många av dem stämde upp sina döds-sånger. Men över allt oväsen hördes plötsligt en mäktig stämma. Alla stannade upp och lyssnade. Det var rösten av en gammal man som nu hördes över hela platsen. Att det var ett tal av högtidlig art insåg alla, även om det inte var många som förstod vad som sades. Men det var ett långt tal och efterhand som det pågick började också innehållet att tolkas för de som inte förstod. Från olika håll hördes kommentarer och åsikter om vad som sades. Det verkade som om den gamle, där inne i fortet, sa att de alla var beredda att dö, men att fienderna var fega som inte vågade ta en ärlig strid, utan valde att bränna sina motståndare, som om de var djur. Som om de var hundar. Att de därför snart skulle komma att bli föremål för gros ventrestammens fruktansvärda hämnd.

"They's sayin' they's head willage comin' up soon?.. Head willage of four hundred tipis?.. Is it what them darned niggers sayin'?" Jim Bridger vände sig undrande till Joe Meek.

"Du'no fer sure. But it looks like some o' that. Looks like 'ey say whole plain down yonder, always covered with blackfeet! Heap lotta blackfeet comin' up this way... Blackfeet comin' fer heap big fight!"

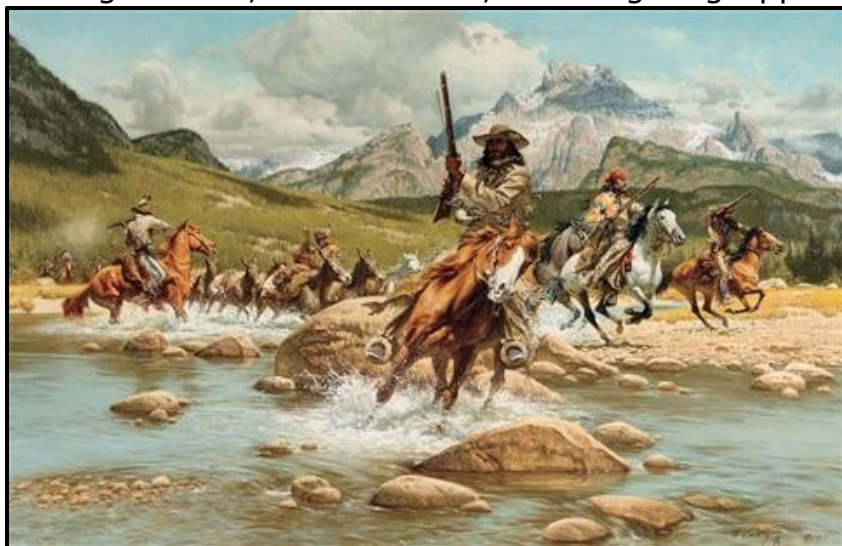
"Blackfeets up to ronnyvoo! Blackfeets already up to ol' camp!..." Ett nytt besked spreds snabbt från gruppen av indianer borta på Wyeths sida. Bridger lystrade.

"What them darn'd niggers sayin' now?.. Blackfeet already back to ronnyvoo camp?.. What...? Ye believe it?" Han vände sig med en misstrogen blick mot Meek och Fitzpatrick. De båda såg också frågande på varandra. Så hörde de Robert Campbells röst:

"We gotta get back to ronnyvoo! We gotta get back to save our plunder!"

Gotta go an' see if it's true! Gabe an' Fitz, ar' ye comin'?.. No, no wait, we gotta leave some men 'ere, watch them creeps in there! Fitz, can ye take keer o' that?"

Allt var nu ett enda kaos. Alla tyckes plötsligt ha glömt fienden. Fienden, som de nyss tycktes ha som i en liten ask. Alla började i stället hastigt att dra sig tillbaka, ut ur träsket, för att ge sig upp till rendezvouslägret och

Fig 21. De skärrade jägarna strömmar tillbaka till rendezvouslägret; Målning av Frank McCarthy med titeln "At the Crossing"

rädda vad som räddas kunde. Men Fitzpatrick tog på sig ansvaret att stanna kvar, för att organisera bevakning av de instängda indianerna. Han pekade på de närmaste karlarna och vevade med armarna. Så spände han ögonen i Joshua Leclerc, som råkade stå närmast, och skrek:

"You! I want ye to stay!"

"You can slide, you stupid polecat!" Leclerc kände hur ilskan vällde upp inom honom. *"Sun's got yer brains cooked, or somethin'! Ain't no booshway gonna tell ol' man Leclerc to do nothin'...! Nosir! Nothin'!"*

Fitzpatrick lugnade genast ner sig och kom till sina sinnen igen. Han tog Leclerc om båda axlarna och sa:

"Naw, o'course I know that, ye crazy coon! I can only ask ye! I know ye are a free trapper, I know. But I need ye! I need yer help in holdin' them damn'd, lousy rats!"

Han släppte Leclercs axlar och vände sig till de andra männen, som hade stannat upp omkring dem.

"We need some o' ye to stay back 'ere..! I'll stay. We'll get some more to do it too. An eye on the fort, that be all we need. Will ye do it, men? Fer the love of God, will ye do it?"

Joe Meek kom störtande med andan i halsen.

"Got me 'bout dozen men!" skrek han redan på håll. "Gotta to keep that vermint in there stayin' where they are, till the boys be back! Ye stayin' too?"

Han såg från Fitzpatrick till var och en av karlarna, som bara stod tysta omkring den vithårige. Alla började trampa och se på varandra. En del mumlade. Några vände sig om för att se på de bortridande männen. Alla hade de varor och ägodelar kvar uppe i rendezvouslägret. Hela vintern skulle de få gå utan, om det nu gick till spillo.

"Well!?!..." Fitzpatrick tog till brösttonerna igen. Joshua Leclerc kände ingen av karlarna som var kvar, så han tyckte inte att han kunde tala för dem. Men så var det ett par av de andra som nickade åt varandra och muttrade:

"Okay, we stayin'. What ye wantin' us to do?"

"You go with Meek 'ere! He'll be spreadin' the men out round the fort. Don' want none o' them red niggers in there to get away. We..."

Ett par män kom framridande mot Fitzpatrick, som hastigt tystnade och vände sig mot dem. Det var Bridger på sin lilla häst och i släptåg hade han Henry Fraeb. Tysken stod knappast att känna igen. Han hade halva huvudet inlindat i blodiga tygtrasor och han kunde knappast hålla sig upprätt på hästen. Men han var tvungen att ge sig tillbaka. Han hade ju sin hustru, som snart skulle föda, kvar där uppe. Jim Bridger ropade redan på håll:

"Joe, an' Fitz! I gotta go back! Do ye read me? The whole comp'ny's back thar' - I mean ever'thin' we worked for whole year! Gotta go back an' hol' it together! Bill 's down, an' I gotta go with Campbell, to see to it!"

Fitzpatrick bara nickade och slog ut med handen.

"I foller ye, Gabe! Ye jes' go on up there! Me an' Joe an' couple other good coons 'll stay 'ere an' watch them lousy redskins. They'll need a man like ye back thar'. So, git now! Go on!"

Han slog ut med handen igen. Bridger nickade tacksamt och satte hämlarna i den lilla hästen, så att den tog ett språng och nästan for omkull i det hala gräset.

"Bob said ye needed us", ytterligare fyra män uppenbarade sig. Nu var

de aderton sammanlagt.

"Good!" Fitzpatrick nickade. "Ye go with Meek 'ere. He'll place ye down yonder."

Joe Meek var otålig. Han började samla ihop några av karlarna.

"We gonna go back thar' now," sa han med hes röst, "I'm wantin' ye to fan out yerself an' keep low. No man closer'n twenty paces from 'nother, ye hear? No bunchin' up! Stay out by yerselves an keep yer goddamned heads low! No man moves in on the fort! No man fires a shot, less'n he can see what he's aimin' at! Ye foller me? We sit it out hyar, make 'em niggers think they's still got the whole valley out thar' full o' hunters. We jes' sit tight, like a tree coon, an' wait till the boys be back... Anybody have anythin' to say to that?"

Han såg sig om bland männen. Men det var ingen som protesterade. Så han nickade.

"Okay men, lets move on in thar on the double!"

Uppe i det stora rendezvouslägret blev det uppståndelse. Många av de kvarlämnade handelsbiträdena och packarna tumlade yrvakna ut ur tälten, svårt fyllesjuka, efter att på bolagets bekostnad, hela dagen låtit sig väl smaka av det som funnits kvar av spriten. Överraskade såg de på varandra... Om det hade varit något indianöverfall ..? Nej, inte vad de visste i alla fall. Men.., skulle det nu komma indianer och anfälla lägret...? Jisses!!! Vad skulle man då ta sig till!? Var kunde man gömma sig? Alla började springa om varandra och skrika och gapa. Jim Bridger stönade och grimaserade. Stadsbor! Mulåsneskinnare!! Pråmdragare!!! Bahhh!!! Men själv skämdes han som en hund. Att han låtit sig luras av det där gamla tricket! Han, bergsmännens ålderman, hade gått på det där! Han ville inte se Bob Campbell i ögonen. Men irländaren var snarast lättad. Han hade hela tiden för sitt inre sett, hur hela lägret skulle vara plundrat när de kom fram. Hur alla skinn de hade köpt och staplat i förråden hade rivits ut och förts bort. För sitt inre hade han sett hela årets förtjänst uttraderad, bortblåst på några minuter. Den förtjänst som bolaget så väl behövde efter förra årets misslyckande. Och var det någon som visste vilket värde som fanns där, så var det han. Nej, Bob Campbell kände mest tacksamhet över att det bara varit ett trick. Ändå tog han och Bridger itu med att organisera vakter, som fick i uppgift att hålla ordentlig utkik. Det var ju inte omöjligt, att det ändå kunde tänkas hända något. De bestämde också att Bridger skulle stanna kvar i lägret och hålla ett öga på allting, nu när de andra, lite slokörade, vände om och började rida ner genom dalgången igen.

Det hade hunnit gå mera än tre timmar innan de första jägarna återkommit till stridsplatsen efter sin misslyckade räddningsaktion uppe i dalgången. Solen var redan nere bakom de höga kullarna i väster och skymningen hade börjat sänka sig. Himlen färgades i rött och purpur. Men de flesta jägarna brydde sig inte. De tärdes nu bara av ilska och av sin egen skam för att de låtit vildarna lura sig. Men nu var det för mörkt att göra något. Det var alla ense om. Det gick inte att se motståndarna tydligt nog, om de skulle göra ett försök att fly ur sin befästning. Så det var ingen idé att nu försöka tända eldarna och röka ut dem. Bättre då att bara bevaka dem och vänta till gryningen. Joe Meek kröp tillbaka in i träsket. Väl där ålade han sig försiktigt fram till var och en av vakterna med informationen om hur de alla blivit lurade. Han gav alla order att dra sig tillbaka lite, så att de skulle hinna att reagera, om fienden trots allt försökte en utbrytning. Sedan han krupit hela sin runda, drog han sig tillbaka till Milton Sublettes läger, där han tillsammans med några andra av de äldre jägarna försökte summera dagens händelser. Det hade varit en grym dag. Deras förluster, så långt man nu visste, hade varit halvblodet, som varit det första offret. Sedan Sinclair, Keane och jägaren som hade varit uppe på förskansningarna och som sedan verkade ha blivit insläpad i fortet. Dessutom var det jägaren som dött alldeles intill Bill Sublette. Så många visste man med säkerhet. Hur det var med Smith och Phelps var det ingen som visste. Inte heller hur det var bland nez percéerna, och de andra indianerna borta på Wyeths flank. Inte mera än att det hade varit förluster där också. Det fanns sårade också. Men såväl Sublette som Fraeb skulle komma att klara sig.

Joshua Leclerc låg halvt om halvt i det kalla vattnet. Han frös och han var törstig. Det var paradoxalt, men han hade inte vågat dricka av det sura vattnet och ju mera han tänkte på hur törstig han var, ju mera kände han av sina torra och spruckna läppar. Tungan var som en stor klump i munnen och halsen som ett sandpapper. Myggen hade i alla fall slutat att surra nu när det blivit mörkt och det var ju ändå en lättnad. Men han var trött och han var frusen. Och han var alldeles ensam. Han tänkte på flera av de våldsamma upplevelser han haft under dagen och hans kropp skakade av både spänning, köld och psykisk utmattning. Till slut måste han ha somnat. Han antog det i alla fall, för han vaknade med ett ryck, när han på nytt hörde röster och prassel i buskarna snett bakom sig. Han hörde någon ge order till alla att sprida ut sig. Först hörde han dem bara. Sedan såg han dem. Trappers, lika frusna och rödögda som han själv. Lika trötta, nervösa och rädda, men som ändå nu var på väg för att göra slut på den röda ohyran

där inne. Då mindes han. Han såg bort emot fortet. Barrikaderna stod kvar där, precis som i går. Dimman, som steg ur det kalla vattnet, gav de tysta förskansningarna ett vilt och skrämmande intryck. De såg större ut på något sätt. Inte ett ljud hördes därifrån. Inte en rörelse syntes. Leclerc undrade om indianerna också sov.

"We're goin' back in," sa en av jägarna till Leclerc, när han kröp förbi. "Ar' ye comin' too? Help rub out that damned varmint in there."

Joshua Leclerc bara nickade. Han svalde och började samla ihop sina vapen. Men så började också han så sakteliga krypa fram mot fortet igen. Någon brände av ett skott och genast korsades luften av ilska frågor om vem det var som skjutit. Det visade sig vara en av bolagets trappers, men han kunde inte svara på varför han hade skjutit. Antagligen var det nerverna som hade spelat honom ett spratt. Så blev det tyst på nytt, ända till Fitzpatricks röst till slut hördes genom halvmörkret. Han beordrade männen på norra sidan att skjuta en gemensam salva mot förskansningen, för att sedan ladda om när männen på östra sidan fick samma order. Leclerc började fumla med kulpåsen, men hans fingrar var så stela av källden, att han inte ens fick upp remmen. Den första salvan brakade igenom indianernas skyddsmurar. Alla väntade sig en svarssalva, men allt var bara tyst. Så kom salvan från öster. Men ingen svarseld då heller. Och inga röster. Inte ett ljud! Många av jägarna tyckte det var kusligt. Vad höll indianerna på med? Var det bara deras andar som var kvar och väntade på dem där inne? Eller hade de nu tänkt ut någon ny djävulsk plan, som de bara väntade på att få sätta i verket. Vad skulle komma att hända? Allt var tyst. Dödligt tyst. Alla höll andan och bara väntade. Då bröts tystnaden av ett uppgivet, spöklikt tjut! Men det var bara en övergiven hund. Alla andades ut igen.

Det gick några minuter. Fortfarande inga tecken på liv. Joe Meek kunde inte hålla sig längre. Försiktigt reste han sig på knä och vek med bösspipan undan videgrenarna framför sig. Han höll andan medan han väntade på reaktionen. Han var beredd på att se ett krutmoln slå ut där borta och att känna kulan slå in i hans kropp. Men inget hände. Han såg sig om på karlarna i närheten. Ingen sa något. Joe reste sig och tog ett steg ut i det öppna området rakt framför förskansningen. Han tog ett steg till. Fortfarande ingen reaktion. Så tog han mod till sig och med hukande steg sprang han ända till barrikaden. Med bösspipan rev han ner den filt som hängde över grenverket. Han föll på knä och försökte kika in mellan grenarna. Men

han såg inget, så han han klev upp på en av trädstammarna och kikade försiktigt över skyddsmuren. Han möttes inte av något motstånd. Hans farhågor besannades.

"Only niggers here dead!"

Han vände sig om och vinkade mot männen i buskagen. Så spottade han ut tuggtobaken och ropade till dem:

"In'juns must'a slipped out last night! Damned!"

Nu blev det rörelse överallt. Män strömmade ut ur snåren runt omkring och kom fram för att själva se. Hur kunde det vara möjligt? De hade ju hållit vakt hela natten! Joshua Leclerc kände sig lite skamsen. Han hade ju somnat på sin post. Men han bestämde sig för att inget säga. Det var ju ändå ingen annan som hade sett. Männen samlades runt fortet. Man kunde inte låta bli att beundra indianerna för hur de hade lyckats skapa ett så pass väl fungerande skydd av praktiskt taget ingenting. Överallt var det djupa gropar grävda. Många av dem var vattenfyllda. Det måste ha varit ett helvete att stå där, med det kalla vattnet ända upp till midjan, kanske timme efter timme. Leclerc rös när han tänkte på hur indianerna måste ha haft det. Nio döda krigare låg fortfarande kvar där inne, tillsammans med ett flertal döda hästar och mulåsnor. Annars syntes inte längre några tecken på att där tidigare kunde ha varit så många som upp emot ett hundratal indianer gömda här. Några herrelösa hundar strök fortfarande omkring i närheten och en uppretad jägare slängde i rena ilskan iväg ett meningslöst skott efter dem. Så hördes ett rop från den bortre delen av fortet. Någon hade funnit en öppning i barriaden, där indianerna troligen hade smitit iväg i skydd av nattens mörker. Alla rusade dit. Det var lätt att följa indianernas flyktväg. På flera ställen fanns det också tydliga blodspår.

"Niggers carried some o' theys wounded out!" muttrade någon och pekade längs de tydliga flyktspåren, som ledde ner mot floden.

"This 'ere's some o' them hosses that was stolet from cap'n Sublette down to the Green, on our way up 'ere!" förklarade en annan av jägarna, som ansåg sig känna igen en del av de döda djuren. Det skulle alltså betyda att det här hade varit samma indianer, som hade anfallit dem på andra sidan bergen för ett par veckor sedan! Så, det var alltså precis som William Sublette hade sagt till dem!

Flera av indianerna från Wyeths grupp strömmade nu till, när de såg att det inte längre var någon fara. Nu kom de för att roffa åt sig av bytet. Men deras besvikelse blev stor. Inget fanns kvar! Inga röda filtur, inga pärlor, inga buffelfällar, inga vapen, inte något alls! I sin besvikelse gick de till

hämningsslös attack mot de döda indianernas kroppar. Under vilda tjut skalperades alla innan liken hackades och bultades fullständigt sönder och samman. Många av jägarna åsåg vansinnet med förfäran. Speciellt de som inte var så vana vid livet här ute i vildmarken. Så hördes ett rop från buskagen lite längre uppför floden.

"C'm'ere fellas! Hosses in 'ere! An' some more corpses! C'mon!"

Några av jägarna hade börjat att följa flyktspåren och något trettiotal meter längre bort hade de funnit ett ställe, där indianerna tydligen försökt gömma några hästar och lite av sitt bohag. Där låg också, undangömt bland buskarna, liket efter ännu en krigare. De allierade indianerna hade nu redan börjat sprida sig i terrängen. De hade löpt iväg, i de bortflyende indianernas spår, som gläfsande blodhundar. Ibland kunde man höra deras triumferande tjut, uppe bland träden och buskarna, när de hade hittat några i all hast kvarlämnade ägodelar. Eller när de stötte på någon död motståndare, som de flyende indianerna i brist på tid, endast nödtorftigt hade gömt i buskagen. Leclerc rös ånyo, när han tänkte på hur han sett dem, nästan djuriskt, hacka sönder de kroppar de hittat inne i förskansningen. Han förstod, att det nu säkert kunde vara en och annan av de fiender de hittade där ute, som kanske fortfarande var vid liv, när de kom fram. Han fick lov att blunda när tanken kom för honom. Någon ropade uppe från skogen, att det behövdes hjälp att samla in hästarna, så Leclerc gav sig också iväg i samma riktning som alla de andra. Redan efter några hundra meter kom han fram till ett ställe, där en hel grupp shoshoneindianer stod omkring två figurer på marken. Han såg en krigare ligga död. Men det han sedan såg, fick honom att stelna till. Bredvid krigaren satt en kvinna. Hon gav inte ifrån sig några ljud, men hennes blick gick från den ene shoshonen till den andre. Det fanns ingen undergivenhet i blicken. Inget som tiggde eller bad om något. Bara likgiltighet, eller möjligen förakt. Leclerc blev stående. Han såg att hon var obeväpnad, men han såg också att hon hade ett blodigt bandage virat om ena benet. Ett ben som stack ut i en underlig vinkel under henne. Brutet tänkte han. Antagligen en kula. Så såg han hur hon fixerade sin blick vid hans och sträckte ut en hand mot honom. Hon sa något, som han inte förstod, men de andra indianerna vände sig mot honom. En av shoshonerna, som kunde lite engelska, räckte fram en tomahawk mot honom.

"She say you kill," sa han.

Leclerc fattade inte först, men så antog han att hon ville slippa att bli plågad av shoshonerna. Han kände avsky, men på samma gång medlidande med den stackars kvinnan. Ändå kunde han inte förmå sig att gå henne till mötes. Han bara skakade på huvudet. Ett grymt leende drog över

shoshonens anlete.

"*White man like woman,*" sa han med förakt i rösten. Så vände han sig mot kvinnan och lyfte tomahawken. Med ett tjut, helt utan pardon, klöv han hennes skalle. Han gjorde det som om det bara varit en trädstubbe, eller vilket annat dött föremål som helst. Helt nedstänkt av hennes blod, fick han slita för att få loss yxan igen. Men sedan skar han med yxeggen ett kort snitt runt hennes panna och ryckte därefter av henne det som var kvar av skalpen. Den höll han sedan triumferande upp emot Leclerc, samtidigt som både han och hans kamrater hävde upp sina djuriska segertjut. Leclerc vände sig bort. Han mådde illa, men ville inte visa det för indianerna. Det dröjde dock inte länge förrän han blev lämnad ensam, då indianerna fick syn på ännu en kvinna, som kom springande ut ur buskagen. Direkt hade de glömt honom och satt iväg efter sitt nya offer. Efter bara några tiotal meter var de ifatt henne. Från håll kunde Leclerc uppfatta, hur de knuffade omkull henne på marken och tvingade sig på henne. En efter en. Så såg han hur knivar kom fram och hur de skar henne. Han tyckte sig se att de skar av henne bröstet, som de sedan skrattande kastade mellan sig. Hur fasansfullt det än var insåg han, att det här var dessa folks naturliga sätt. Såväl flathead som nez percé och shoshone hade alltid varit i krig med blackfoot. Ett skoningslöst krig, där det inte fanns några som helst förmildrande omständigheter. Samma sak skulle ha inträffat om det varit svartfotskrigare som träffat på en ensam shoshonekvinna. Det fanns helt enkelt inte i deras föreställningsvärld någon anledning att inte göra så här. Alla hade de egna minnen av hur någon i deras släkt, eller i deras by vid något tillfälle, hade råkat ut för den hatade fienden. Minnen som för alltid, och med alla till buds stående medel, hölls levande och tydliga. Minnen som ständigt underbyggde hatet. Därför var det en oskriven lag att aldrig spara en kvinna. Hon skulle ju senare kunna föda ännu flera av dessa hatade fiender. För de här små stammarna var det nästan alltid så, att det var kvinnorna som fick lida värst. Det var inte ofta som de var i överläge. Och det var nu länge sedan dessa krigare hade haft en chans att måla sig själva med svartfotsblod i sådana mängder. Det här var en stor dag för flathead, för nez percé och för shoshone! Att det här var en dag, som det skulle komma att talas länge om bland bergsmännen också, märktes redan samma kväll vid lägereldarna. Den här dagen hade man visat blackfeet att man inte var några kvinnor! Den här dagen hade man bevisat för sig själva, att man kunde fortsätta att gå i bergen med högburet huvud. Striden vid Pierres Hole hade visat att bergsmännen inte var att leka med. Striden vid Pierres Hole var ett mått på deras beslutsamhet. Striden vid Pierres Hole var historia.

* * *

Källor / Bibliografi

BÖCKER OCH TIDSKRIFTER

Barbour, Barton H. *Jedediah Smith, No Ordinary Mountain Man*. Univ. of Oklahoma Press, Norman OK, 2009.

Burger, Carl. *Beaver Skins and Mountain Men*. E. P. Dutton & Co., New York, 1968.

Chittenden, Hyrum Martin. *American Fur Trade of the Far West. Volume I-II*. The Press of the Pioneers, Inc., New York, New York, 1935.

DeVoto, Bernard. *Across the Wide Missouri*. Houghton Mifflin Co., Boston, 1947

Dodge, Grenville. *Biographical Sketch of James Bridger, Mountaineer, Trapper and Guide*. Unz and Company, New York, 1905

Driggs, Benjamin W. *History of Teton Valley*, The Caxton Printers Ltd., Caldwell, ID, 1926

Ewers, John C. *The Blackfeet, Raiders on the Northwestern Plains*, Univ. of Oklahoma Press, Norman OK, 1958

Ferris, W. A. *Life in the Rocky Mountains*. Paul C. Phillips ed. Old West Publishing Company. Denver, Colorado, 1940.

-----**.** *Map of the Northwest Fur Country, 1836*, Mountain Grizzly Publications, Orem, UT., 2000

Fayel, William. *A Narrative of Colonel Robert Campbell's Experiences in the Rocky Mountain Fur Trade from 1825 to 1835*. Museum of the Mountain Man. <http://www.user.xmission.com/~drudy/library.html>

Fetter, Richard. *Mountain Men of Wyoming*. Johnson Books, Boulder, CO. 1982

Fowler, Loretta. *Shared Customs, Contested Meaning: Gros Ventre Culture and History, 1798 – 1984.* Cornell University Press, Ithaca, NY, 1987.

Gowans, Fred. *Rocky Mountain Rendezvous.* Gibbs M. Smith Books Layton, Utah. 1985.

-----, *Tragedy at Pierre's Hole.* Mountain Grizzly Publications, Orem, UT., 2004

Hafen, LeRoy R. *Broken Hand.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1983.

Hafen, LeRoy R. Editor. *Mountain Men and Fur Traders of the Far West.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln Nebraska. 1982.

Hafen, LeRoy R. Editor. *French Fur Traders & Voyageurs in the American West.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1997.

Hafen, LeRoy R. (Ed). *Trappers of the Far West.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1983.

Haines, Francis. *The Plains Indians: Their Origins, Migration and Cultural Development.* Thomas Y Crowell Company. New York, N.Y., 1976.

Hanson, Jr. Charles E. *The Hawken Rifle: Its Place in History.* The Fur Press. Chadron, Nebraska. 1980.

Hanson, Jr. Charles E. *The Plains Rifle.* The Gun Room Press. Highland Park, New Jersey. 1960.

Hardee, Jim. *Pierre's Hole! The Fur Trade History of Teton Valley.* Sublette Historical Society. Pinedale, WY. 2010.

Harris, Burton. *John Colter: His years in the Rocky Mountains.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln Nebraska. 1993.

Harrison, Clifford Dale. *The Explorations of William H. Ashley and Jedediah Smith 1822-1829.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln. Nebraska. 1991.

Hawke, David Freeman. *Those Tremendous Mountains.* The story of the Lewis and Clark Expedition. W. W. Norton & Company, Inc. New York. 1985.

Irving, Washington. *Adventures of Captain Bonneville.* Binfords & Mort, Publishers. Portland, Oregon.

Judge, Bill. *The Battle of Pierre's Hole.* True West Magazine Juli-Augusti 1964

Larpenteur, Charles. *Forty Years a Fur Trader.* Online Edition Mtmten.org.

Leonard, Zenas. *Adventures of a Mountain Man.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1978.

Mattes, Merrill J. *Colter's Hell & Jackson's Hole.* Yellowstone Library and Museum Association. Mammoth, Wyoming. Grand Teton National Park. Jackson, Wyoming. 1962

Mattes, Merrill J. *Jackson's Hole, Crossroads of the Western Fur Trade 1807-1840.* Board of Trustees Jackson Hole Museum, Jackson, Wyoming. 1987.

Moulton, Gary E. *Journals of the Lewis and Clark Expedition.* Vol. I-XIII. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska, 2002.

Morgan, Dale L. *Jedediah Smith and the Opening of the West.* Bison Books, University of Nebraska Press, Lincoln, Nebraska. 1969.

Neihardt, John G. *The Splendid Wayfaring: Jedediah Smith and the Ashley-Henry Men.* 1822-1831. Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1970.

Nelson, Fern K. *Mountain Men of Jackson's Hole.* Jackson Hole Museum. Jackson, Wyoming. 1989.

Newman, Peter C. *Company of Adventures.* Penguin Books, New York. 1987.

Newman, Peter C. *An Illustrated History of the Hudson's Bay Company.* Penguin Books Canada Ltd., Toronto, Canada. 1995.

Porter, Mae Reed and Davenport, Odessa. *Scotsman in Buckskin: Sir William Drummond Stewart and the Rocky Mountain Fur Trade.* London: Hastings House. 1963.

Russell, Carl P. *Firearms, Traps, and Tools of the Mountain Men.* University of New Mexico Press, Albuquerque, New Mexico. 1986.

Russell, Osborn. *Journal of a Trapper [1834-1843].* Bison Book. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1970.

Schilz, Thomas F. *The Gros Ventres and the Upper Missouri Fur Trade, 1806-1835.* Annals of Wyoming. Fall 1984

Smith, Robert B. *Battle of Pierre's Hole.* Wild West Magazine, Juni 1992

Sunder, John E. *Bill Sublette Mountain Man.* University of Oklahoma Press. Norman, Oklahoma. 1973.

Vestal, Stanley. *Jim Bridger Mountain Man.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1972.

Victor, Francis Fuller. *The River of the West. Volume I,* Edited by Winfred Blevins. Mountain West Publishing Company, Missoula, Montana. 1983.

Wishart, David J. *The Fur Trade of the American West 1907-1840.* Bison Books. University of Nebraska Press. Lincoln, Nebraska. 1979.

Weber, David J. *The Taos Trappers: The Fur Trade in the Far Southwest, 1540-1846.* University of Oklahoma Press, Norman, Oklahoma. 1982.

Wood, W. Raymond and Thiessen, Thomas D. (Ed.). *Early Fur Trade of the Northern Plains: Narratives of John Macdonell, Francois-Antoine Larocque, David Thompson, Charles McKenzie.* University of Oklahoma Press, Norman, Oklahoma. 1987.

Andra källskrifter (alla har inte koppling till Pierres Hole-striden)

Internetlänkar till dokument ctrl-klicka för att följa länken

Dagböcker, Berättelser och Brev från Pälsjägare

- [Ashley, William H. *1825 Rocky Mountain Papers*](#)
- [Ball, John. *Across the Plains to Oregon, 1832.*](#)
- [Beall, Thomas J. *Recollections of Wm. Craig.*](#)
- [Becknell, William. *Selected letters.*](#)
- [Beckwourth, James P. *The Life and Adventures of James P. Beckwourth*, written from his own dictation by T. D. Bonner](#)
- [Biddle, Nicholas, "The Missouri Trapper", *The New York Spectator* June 14,1825. \[Hugh Glass' story\]](#)
- [Brackenridge, Henry Marie, *Journal of a Voyage up the Missouri River, in 1811.*](#)
- [Bradbury, John. *Travels in the Interior of America.*](#)
- [Campbell, Robert. *Rocky Mountain Letters.*](#)
- [Catlin, George. *Letters and Notes on the Manners, Customs, and Conditions of North American Indians.*](#)
- [Clyman, James. *A Short Detail of Life and Incidents of my trip in & through the Rocky Mountains.*](#)
- [Dudgeon, Anthony. *Ramsey Crooks' letter regarding Who Discovered South Pass?*](#)
- [Fayel, William. *A Narrative of Colonel Robert Campbell's Experiences in the Rocky Mountain Fur Trade from 1825 to 1835.*](#)
- [Ferris, Warren Angus. *Life in the Rocky Mountains.*](#)
- [Franchère, Gabriel. *Voyage to the Northwest Coast of America.*](#)
- [Hunt, Wilson Price. *Account of the Journey of the Overland Party.*](#)
- [Irving, Washington. *Astoria, or Anecdotes of an Enterprise Beyond the Rocky Mountains.*](#)

- [Irving, Washington. *The Adventures of Captain Bonneville.*](#)
- [James, Thomas. *Three Years Among the Indians and the Mexicans.*](#)
- [Larocque, Francois Antoine. *Journal of a Voyage to the Rocky Mountains 1805.*](#)
- [Larpenteur, Charles. *Forty Years a Fur Trader.*](#)
- [Leonard, Zenas. *Narrative of the Adventures of Zenas Leonard, fur trader and trapper, 1831-1835.*](#)
- [Luttig, John C. *Journal of a fur-trading expedition on the Upper Missouri, 1812-1813.*](#)
- [Meek, Stephen Hall. *The Autobiography of Stephen Hall Meek.*](#)
- [Menard, Pierre. *Reports of Missouri Fur Co. activities at Three Forks of the Missouri, 1810.*](#)
- [Newell, Robert. *Travels in the Territory of Missouri.*](#)
- [Ogden, Peter Skene. *Snake Country Journals.*](#)
- [Pattie, James O. *The Personal Narrative of James O. Pattie, of Kentucky.*](#)
- [Potts, Daniel T. *Rocky Mountain Letters.*](#)
- [Rogers, Harrison G. *Journals of Harrison G. Rogers, member of the company of J. S. Smith.*](#)
- [Ross, Alexander. *Journal of Snake Country Expedition, 1824.*](#)
- [Ross, Alexander. *Adventures of the First Settlers on the Oregon or Columbia River.*](#)
- [Russell, Osborne. *Journal of a Trapper.*](#)
- [Ruxton, George Frederick. *Wild Life in the Rocky Mountains.*](#)
- [Sage, Rufus. *Rocky Mountain Life.*](#)
- [Spalding, Eliza. *Diary, June 15 - July 6, 1836*](#)
- [Spalding, Henry H. *Letter From The Rocky Mountains, 1836.*](#)
- [Smith, Jedediah S. *Journals of California Expeditions*](#)

- Stuart, Robert. *Voyage from the mouth of the Columbia to Saint Louis, on the Mississippi*
- Thomas, William H. *Journal of a Voyage from St. Louis, LA. to the Mandan Village*
- Townsend, John Kirk. *Across the Rockies to the Columbia.*
- Victor, Frances Fuller. *The River of the West: Joe Meek's Years in the Rocky Mountains.*
- Whitman, Narcissa Prentiss. *1836 Letters and Journal.*
- Wislizenus, F. A., *A Journey to the Rocky Mountains in 1839*
- Work, John. *Journals while in the service of Hudson's Bay Co.*
- Workman, W. Letter dated Feb. 13, 1826
- Wyeth, John B. *Oregon, or a Short History of a Long Journey.*
- Wyeth, Nathaniel. *The Journals of Captain Nathaniel J. Wyeth's Expeditions to the Oregon Country and Selected Letters.*

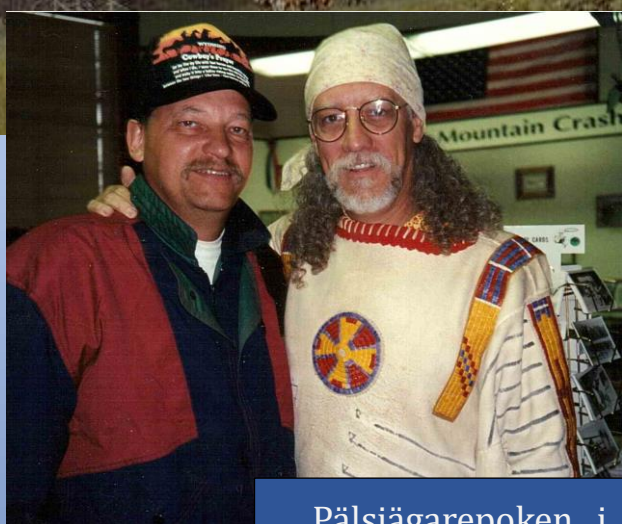

*Målning av Joe Velazques
Season of the Mountain Men*

Climbing the Western Slope

Målning av David Wright

Pälsjägarepoken i Klippiga Bergen var en i många stycken överromantiserad period som varade i mindre än femtio år. Men det var under denna korta tid en högst dramatisk och många gånger våldsamt företeelse med en rad oförvägna män som levde här ute i vildmarken på vildmarkens villkor. Män som har gått till historien närmast som mytiska figurer, men som var högst levande personligheter.

Bertil Thörn (t. v. ovan) berättar här om en av många dramatiska händelser som har bidragit till att ge den här epoken detta spännande och fantasieggande skimmer